

การวิเคราะห์เพลงเชิดหุ่นกระบอกเรื่องตามก๊กตองโจโฉแตกทัพเรือ
คณะจักรพันธุ์ โปษยกฤต

ปริญาณิพนธ์
ของ
ชัชวาลิ คินปรางค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยา
ตุลาคม 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๘๐.๙๕๙๓

๙๔๓๖๗

๙.๓

การวิเคราะห์เพลงเชิดหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ
คณะจักรพันธ์ ไปรษณีย์

บทคัดย่อ

ของ

ชัยวุฒิ คินปรานซ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยา

ตุลาคม ๒๕๔๕

๙ ๑๕๒๓๗๙

๑๒ พ.ย. ๒๕๔๕

ชัยวุฒิ คินประสิทธิ์ (2545), การวิเคราะห์เพลงซิดนีย์หุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ
คณะจักรพันธ์ุ โปษยกฤต. ปริญญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์, รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์

การวิเคราะห์เพลงซิดนีย์หุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ คณะจักรพันธ์ุ
โปษยกฤต ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะบทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยนายบุญสงค์ เกตุคง
จำนวน 6 เพลงได้ เพลงกราวจีน เพลงจีนปะกะทะ เพลงพื้นเมืองจีนแดง เพลงระบำไต้หวัน
เพลงโศคนินทางที่ 1 และเพลงโศคนินทางที่ 2 โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอก
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่สำหรับการแสดงหุ่นกระบอก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอก หุ่นกระบอกมีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน เข้ามา
ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตัวหุ่นทำด้วยไม้มีน้ำหนักเบา รูปหน้าหุ่นเหมือนตัวละครทั่ว ๆ
ไป มีการเชิดขลุ่ยเดี่ยวสวมตัวหุ่น เครื่องประดับมีไม้ไผ่หลาวเป็นตะเกียบทำเป็นมือให้เคลื่อนไหว
ได้เวลาเชิด ต่อมาได้มีวิวัฒนาการและนำมาดัดแปลงเป็นหุ่นกระบอกของไทย โดยมีการเน้น
หน้าตาเป็นตัวละครในวรรณคดีไทย

วัฒนธรรมดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกนั้น จะใช้วงดนตรีไทยประเภทวง
ปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงเครื่องห้า โดยมีซออู้ และมีเครื่องประกอบจังหวะพิเศษ เช่น กลองค้อง
แคว และน้ำพ้อ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีแสดงดำเนินเสียงภาษาจีน

2. การศึกษาวิเคราะห์เพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกซึ่งประกอบด้วยเพลง 6 เพลง
พบว่าจากการวิเคราะห์ทำนองเพลงทั้ง 6 เพลงทำให้สามารถสรุปได้ว่า เพลงทำนองทางจีนที่นำมา
ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือครั้งนี้ เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ
ไม่ยาวมากนัก มีการซ้ำทำนองอยู่บ่อยครั้ง เสียงที่ใช้มักไม่มีกลุ่มเสียงแบบ 5 เสียง จะมีการใช้
เสียงครบ 7 เสียงโดยส่วนใหญ่ ลักษณะทำนองมีความถี่และสลับมือไปมา ทำให้เกิดความกระชับ
และได้ดำเนินเสียงเพลงอย่างดำเนินเสียงจีน ซึ่งตรงกับเนื้อหาของเรื่องสามก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของจีน

**AN ANALYSIS OF PUPPET PERFORMING SONG
THE THREE KINGDOMS EPISODE THE BATTLE OF THE RED CLIFF
OF CHAKRABHAND POSAYAKRIT**

**AN ABSTRACT
BY
CHAIWUT DINPRANG**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University**

October 2002

Chaiwut Dinprang (2002), **An analysis of puppet performing songs “The Three Kingdoms” Episode: The battle of the red cliff” of Chakrabhand Posayakrit. M.A. (Ethnomusicology).** Bangkok: Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Kanjana Intrapunanon, Assoc. Prof. Manop Visutthipatt

Abstract

The aim of this report is to study the songs composed by Mr. Boonyong Keadkong which were performed in the Chakrabhand Posayakrit's puppet show titled “The Three Kingdoms episode the battle of the red cliff”. These songs are: Kraw Jean, Jean Pra Kra tha, Plang Peun Meng Jean Dang, Ra Bum Tai Wan, Ood Jean No.1, Ood Jean No.2.

The objectives of this study were placed upon 2 major issues. They are:

1. To study the history and culture related to the puppet show.
2. To study the development of recently composed songs performed in the puppet show

The results of the study could be summarized as followed:

1. The history of Thai puppet show

In the beginning, Thai puppet was influenced very much by the Chinese puppet art. Dating back to the Ayudhaya Period when they were introduced and brought into the country. The puppet comprised of two parts, the head and the body. The head, which consisted of a crown, headgear, and a face, was made of light wood and carved into the shape of a head with a neck to fit onto the body. The puppet body was also made of light wood and carved into human shape. The costume was made of fabric. It hanged from the shoulder down covering the hinged hands. For manipulation, 2 long bamboo sticks – about the length of the costume, are attached to both hands of the puppet. These are called chopsticks. Later, the Chinese model was transformed to be more “local”. Thai puppet was developed and could be considered an imitation of Thai Traditional drama.

2. The study of songs composed for the recently Thai puppet performance

It was founded that the 6 newly composed songs which were performed at Chakrabhand Posayakrit's puppet show titled “The Three Kingdoms” Episode: the battle of the red cliff” reflected the strong Chinese accent. The songs were arranged in the short tempo style, if not too long, with the repetitions of the melody. The arrangements were mainly 7 notes, hardly any group of 5 notes, with numbers of hand movement repetitions that created the intention of strong Chinese accent accompanying the story of the show. Contemplating the main theme of “The Three Kingdoms” Episode: the battle of the red cliff”

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การวิเคราะห์ เพลงเชิดหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ คณะจักรพันธ์ โปษยกฤต

ของ
นายชัยวุฒิ คินปรางค์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)
วันที่..... 4 พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุวานนท์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์และรองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษา และแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น อันเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยค้นคว้า จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จ สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป แก้วรัตนารีย์ และรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกวัชรกรรมกรที่แต่งคั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาแนะนำผู้วิจัยให้มีความชัดเจนและความเข้าใจในการทำวิจัยครั้งนี้มากยิ่งขึ้น

ขอกราบพระคุณอาจารย์จักรพันธุ์ โปษยกฤต ศิลปินแห่งชาติ หัวหน้าคณะหุ่นกระบอก และอาจารย์วัชรกสิศร์ ศคประเสริฐ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ ให้ยืมเอกสารตำราวิชาการ แดบบันทึกเสียงการแสดงหุ่นกระบอกและบอกเล่าข้อมูลที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยได้บทเพลงทั้งหมดมาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์ในครั้งนี้

และขอขอบคุณ คร. สาโรจน์ พรประภา อาจารย์จำคม พรประสิทธิ์ คุณนุสรา สอนสังข์ เพื่อนร่วมงานและผู้ที่ทำให้กำลังใจช่วยปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ตามวัตถุประสงค์ คุณค่าและคุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบตอบแทนพระคุณแก่คุณพ่อคุณแม่และบรมครูทางดนตรีไทยและคุณครูดนตรีสากลตลอดจนครูอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการทุกท่าน

ชัชวาลิ คินปรางค์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	13
ความสำคัญของการวิจัย	13
ขอบเขตของการวิจัย	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	28
4 การวิเคราะห์บทเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกที่แต่งขึ้นใหม่.....	30
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปผลการศึกษา	80
อภิปราย	82
ข้อเสนอแนะ	83
บทหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอน โจโฉแตกทัพเรือ	84
โน้ตไทยเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอก	105
โน้ตสากลเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกที่แต่งขึ้นใหม่	131
บรรณานุกรม	137
ประวัติย่อผู้วิจัย	139

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความจำเริญรุ่งเรืองที่คนในสังคม หรือในชาตินั้น ๆ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบทอดและพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พระยาอนุมานราชธนได้อธิบายไว้ในหนังสือวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย เกี่ยวกับความหมายของคำว่าวัฒนธรรมดังนี้

“วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม

วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรมคือสิ่งอันเป็นผลิตผลของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อน สืบต่อเป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรมคือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือมรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม”

การแสดงและการดนตรีของไทยมีมากมายหลายแขนง มหรสพชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความน่าสนใจคือเรื่องของการแสดงหุ่นกระบอก โดยมีประวัติความเป็นมาว่า หุ่นเป็นมหรสพชนิดหนึ่งของไทยที่มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานในกลอนสวดเรื่องเนมิกราช ซึ่งเขียนในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า มีหุ่น มีโขน แล้วต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ปรากฏว่ามีการแสดงหุ่นเรื่องพระไชยทัต

การแสดงหุ่นของไทยแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตัวหุ่นสร้างเป็นรูปคนเต็มตัว สูงประมาณ 1 เมตร แต่งกายเลียนแบบโขน - ละคร มีสายใยร้อยเข้าไปในตัวหุ่นสำหรับเชิดเรื่องที่แสดงมีรามเกียรติ์ อุนรุท เป็นต้น เรียกหุ่นชนิดนี้ว่าหุ่นหลวง หรือหุ่นใหญ่

ตอนที่ 2 กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญวังหน้า โปรดให้มีการแสดงหุ่นจีนโดยให้บรรดาข้าราชการวังหน้าหัดแสดง ต่อมาโปรดให้สร้างหุ่นเรื่องรามเกียรติ์ ขึ้นครบทุกตัว ลักษณะ

ของตัวหุ่นคล้ายกับตัวหุ่นหลวง หากแต่สร้างให้มีขนาดเล็กลง ข้อส่วนให้เหลือเพียงประมาณ 1 ฟุต

ตอนที่ 3 ม.ร.ว.เงาะ พยัคฆเสนา ได้นำตัวหุ่นจีนไหหลำจากเมืองสุโขทัยมาแต่งตัว และแสดงแบบละครไทยในกรุงเทพมหานคร ประมาณ พ.ศ. 2436 และนายเปือก ประเสริฐกุล ได้เผยแพร่การแสดงหุ่นกระบอกสืบมา ดังความปรากฏในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มีถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ว่า

“เมื่อ พ.ศ. 2435 ปีที่หม่อมฉันเข้าใจว่ากระทรวงมหาดไทย ถึงเดือนตุลาคม หม่อมฉัน ขึ้นไปตรวจหัวเมืองเหนือ ครั้นนั้นถูกชาวกวางตุ้งอิทธิดำรง อาวุโสได้สัก 5 ขวบ คิดหม่อมฉันจึงตามไป ด้วย หม่อมราชวงศ์เงาะ เป็นทหารมหาดเล็กอยู่ก่อนท่านคงรู้จัก รับอาสาไปเป็นที่เลี้ยง เมื่อไปถึง เมืองอุดรดิตถ์ สามพระพรหมชัย เวลานั้นเป็นพระยาสุคตขทัยให้หุ่นกระบอกมาเล่นให้ดูได้เห็นเป็น ครั้งแรก แก่เล่าให้ฟังว่า หุ่นกระบอกนั้นเกิดขึ้นที่เมืองสุโขทัย ด้วยคนชื่อนี้คนหนึ่งชื่อ เหน่ง ซึ่ง เทียวอาศัยอยู่ตามวัด เห็นหุ่นจีนไหหลำ จึงเอาอย่างมาคิดทำเป็นหุ่นไทยและคิดกระบวนร้องตาม รอยไหหลำ มีคนชอบจึงเที่ยวเล่นหากิน ถูกชาวกวางตุ้งของหม่อมฉันได้เห็นหุ่นชอบเป็นกำลัง สามพระพรหมชัยจึงไปขอเขามาให้เธอตัวหนึ่ง แต่เวลาเดินทางหม่อมฉันให้เขาทำวอป่าให้เธอนั่งมา ก็เล่นเชิดหุ่นกับคุณเงาะเรื่อยมาตลอดทาง แต่เมื่อถึงกรุงเทพฯ ได้สักหน่อยหนึ่ง ชาวกวางตุ้งขึ้น จี๊พ คุณเงาะเกิดความคิดที่จะเล่นหุ่น ยืมเงินหม่อมฉันไปลงทุนทำ “ก็เกิดมีหุ่นกระบอกขึ้นใน กรุงเทพฯ ราว พ.ศ. 2436 แต่แรกมักเรียกว่า “หุ่นคุณเงาะ” ด้วยประการฉะนี้” (มนตรี ตราโมท, 2497 อ้างถึงใน สน สิมารัง, 2520: 15-16)

ลักษณะตัวหุ่นกระบอกประกอบด้วยไม้ที่เหลาเป็นโหล ไม้กระบอกสำหรับเลียบหัว หุ่น มีการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายเลียนแบบโจนละคร คลุมลงบนไม้กระบอก ครกนูนผ้าทั้งสองข้างจะสอดมือหุ่นที่ด้วยหนัง มือซ้ายเป็นรูปการตั้งวงรำ ส่วนมือขวาทำด้วยไม้เป็นมือกำ ให้มีช่อง สำหรับไว้สอดใส่อาวุธ มือทั้งสองข้างนี้จะมีไม้ค้ำลงมาจากมือเรียกว่าตะเกียบไว้สำหรับให้ผู้เชิด เคลื่อนไหวท่าทางการรำรำให้สวยงามและอ่อนช้อยตามแบบนาฏศิลป์ไทย

เรื่องที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอกนำมาจากบท ละครนอก นิทานคำกลอน เช่นเรื่อง พระอภัยมณี เป็นต้น

วงดนตรีที่ใช้ในการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ หรือเครื่องใหญ่ ไม่บังคับ หากแต่ต้องมีซออู้ กลองฉิ่งและฉาบ ซึ่งเป็นลักษณะจำเพาะหรือสัญลักษณ์ของการบรรเลงเคล้า การดำเนินเรื่อง ที่เรียกว่าการบรรเลงเพลงหุ่น ส่วนเพลงร้องส่งบรรเลงคล้ายกับเพลงของละคอน

การตั้งโรงหุ่นมีลักษณะการสร้างฉากเป็นประสาธ ราชวังเหมือนโขนหน้าจอ เว้นแต่
ข้อส่วนลงและต้องมีที่บังมือเรียกว่ากระบอกบังมือ เขียนจากรูปจากเรื่องที่น่ามาเล่นหุ่น เช่น ลักษณะ
วงศ์สุวรรณหงส์ ฯลฯ คนเชิด สมัยโบราณคนเชิดนั่งเชิด แต่ในปัจจุบันคนเชิดมีทั้งนั่งและยืนเชิด

หุ่นของไทยนับว่าเป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมมากในอดีต ต่อมาการการแสดงหุ่น
ของไทยได้รับความนิยมน้อยลง แต่มีหน่วยงานของราชการเช่นกรมศิลปากร ศูนย์วัฒนธรรมแห่ง
ประเทศไทยร่วมอนุรักษ์และสนับสนุนการแสดงหุ่นกระบอกให้คงอยู่วัฒนธรรมไทย โดยมี
ศิลปินที่ร่วมสืบทอด ได้แก่ หุ่นกระบอกนางจัน สกุดแก้ว หุ่นกระบอกคณะรอตีรนิลศิลป์ หุ่น
คณะนางเขว่ง จังหวัดนครสวรรค์ หุ่นคณะนางประนอม จังหวัดเพชรบุรี หุ่นคณะเพชรหนองเรือ
จังหวัดขอนแก่น หุ่นคณะโรงเรียนสุนทรภู่พิทยาส จังหวัดระยอง หุ่นคณะสมุทรสงคราม เป็นต้น

ในบรรดาคณะหุ่นต่างๆ หุ่นกระบอกคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นคณะหุ่นที่
ได้ชื่อว่ามีตัวหุ่นที่ประณีตและสวยงามที่สุด เนื่องจากนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นจิตรกรที่มีผล
งานแพร่หลาย และชื่อเสียงโด่งดัง สร้างผลงานเกี่ยวกับศิลปะไว้มากมาย จนได้รับการยกย่องให้
เป็นศิลปินแห่งชาติในปี ๒๕๔๔ ด้านจิตรกรรม นอกจากนั้นเป็นช่างเขียนรูปแล้ว นายจักรพันธุ์
โปษยกฤต ยังได้เป็นนักเขียนโดยใช้นามปากกาว่า ศศิวิมล ลงในนิตยสารพลอยแถมเพชร อีกด้วย

ประวัตินายจักรพันธุ์ โปษยกฤต

นายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นบุตรของนายชุบ นางสว่างจันทร์ โปษยกฤต มีพี่ชาย
1 คนชื่อนายฉันทภัทร โปษยกฤต ภูมิลำเนาเป็นคนกรุงเทพฯ เกิดเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2486 จบ
การศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมถึงระดับมัธยมที่โรงเรียนวชิราวุธราชวิทยาลัย ระดับอุดมศึกษาที่คณะ
จิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร รักการเขียนรูปและการทำหุ่นมาแต่เด็ก
ระหว่างที่เรียนโรงเรียนวชิราวุธราชวิทยาลัย ได้เขียนภาพและหัดทำตัวหุ่น ในขณะที่เรียนอยู่ที่คณะ
จิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ในหลักสูตรวิชาวิจัยศิลปะไทยจะต้องศึกษา
ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ จึงทำให้ได้เห็นตัวหุ่นต่างๆ นอกจากจะเป็นช่างเขียนแล้วยังเป็นช่างประติมากรรม
จึงได้ทดลองทำหุ่นกระบอกเองชุดหนึ่ง เป็นหุ่นตัวเล็ก สูงแค่คืบหนึ่ง สวยงามมาก ปัจจุบันเก็บ
ไว้ที่บ้านซอยเอกมัย จากแรงบันดาลใจในครั้งนั้นนายจักรพันธุ์ โปษยกฤตจึงได้ศึกษาศิลปะการ
แสดงหุ่นกระบอกอย่างจริงจัง เมื่อจบการศึกษาแล้วได้เป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยศิลปากร
นายจักรพันธุ์ โปษยกฤตได้รับความกรุณาจากนางจัน สกุดแก้ว เป็นครูต่อทำหัดเชิดหุ่นให้ และ
ภายหลังได้สร้างตัวหุ่นขึ้นเองอีกมากมาย

นายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เคยได้รับรางวัลต่างๆ มากมายจากการทำงานด้านศิลปะ แล
รางวัลที่ได้เป็นเกียรติสูงสุด คือศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี พ.ศ. 2543

นายจักรพันธุ์ ได้เริ่มทำหุ่นกระบอกแสดงเองเมื่อปี พ.ศ. 2518 ทำการแสดงครั้งแรกที่โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2518 โดยเล่นเรื่องพระอภัยมณี คอนหนีนางผีเสื้อ ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ต่อมานายจักรพันธุ์ ไปชกฤๅณ ได้สร้างหุ่นชุดรามเกียรติ์ คอนนางลอย เล่นที่วังสวนผักกาดในวันที่ 7 พฤษภาคม 2520 ได้รับการต้อนรับมากขึ้นกว่าเดิม ได้ไปแสดงที่จังหวัดเชียงใหม่ และออกแสดงทางโทรทัศน์ใน ปี 2525 และแสดงในศูนย์ศิลปะนวนาง เล่นเป็นชุดสั้นๆ คือ พระรามตามกวาง จินร่าพัดและรณาลือลู่ ต่อมาหลังจากการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องรามเกียรติ์ คอนนางลอยแล้ว ปี พ.ศ. 2520 ได้สร้างหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก คอนโจโฉแตกทัพเรือขึ้นและได้แสดง ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในเดือนมกราคม พ.ศ.2532 ทำการแสดงอยู่ถึง 15 รอบ ซึ่งในครั้งนี้นับว่าเป็นประวัติศาสตร์ของการแสดงหุ่นกระบอกของไทย ที่มีความงดงาม สร้างความตื่นตาและประทับใจให้แก่ผู้รักศิลปะแขนงนี้ไม่รู้ลืม

ในบรรดาผลงานการสร้างและแสดงหุ่นกระบอกนายจักรพันธุ์ ไปชกฤๅณ หุ่นจีนเรื่องสามก๊กคอนโจโฉแตกทัพเรือ เป็นผลงานที่ทรงคุณค่าและมีความงดงาม สมบูรณ์แบบอันได้แก่ศิลปะ 4 แขนงที่ควรแก่การศึกษาภูมิปัญญา อันได้แก่

1. ศิลปะด้านทัศนศิลป์ อันได้แก่ การสร้างหุ่น การสร้างฉาก การสร้างเครื่องแต่งกาย
2. ศิลปะด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ การรำซำ การแสดงท่วงท่าที่งดงามอ่อนช้อย และลีลาการเชิดการที่สง่างามแผ่ในบทบาทของแต่ละตัวละคร
3. ศิลปะด้านดุริยางคศิลป์ ได้แก่ การบรรเลงเพลง การบรรเลงดนตรี การคัดเลือกศิลปินที่บรรเลง และศิลปะการขับร้อง
4. ศิลปะด้านวรรณศิลป์ ได้แก่บทหุ่นเรื่องสามก๊ก คอนโจโฉแตกทัพเรือที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยนายวัลลภสิริ ศกประเสริฐ มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะ สมบูรณ์แบบในรูปแบบการประพันธ์ร้อยกรอง จนได้รับคำชมเชยจาก ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งบุคคลทั่วไปยอมรับในความเป็นปราชญ์ของท่าน ได้เขียนถึงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กไว้ใน หนังสือพิมพ์สยามรัฐ คอทมน์ ขอบสวนพฤ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2533

ประวัตินายบุญยงค์ เกตุคง

นายบุญยงค์ เกตุคง เกิดเมื่อวันอังคาร เดือนสี่ ปีวอก ตรงกับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2463 ที่ตำบลวัดสิงห์ บางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นบุตรชายคนโตของนายเทียง นางเขียน เกตุคง

การศึกษาขั้นต้น เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดช่องลม จังหวัดสมุทรสาคร และเรียนดนตรีไทยกับครูละม้าย ที่จังหวัดสมุทรสาคร พออายุได้ 8 ปี ได้เริ่มชีวิตนักดนตรีไทย โดยร่วมบรรเลงปี่พาทย์ประกอบการแสดงลิเกคณะของบิดาจนถึงอายุ 11 ปี ต่อจากนั้นได้มาศึกษากับครูหรั่ง พุ่มทองสุข พออายุ 16 ปี ได้มาศึกษากับอาชื่อนายประสิทธิ์ เกตุคง ต่อจากนั้นได้ย้ายมาเรียนดนตรีไทยกับครูเพชร จรรย์นาฎย์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พออายุได้ 18 ปี ได้ศึกษาดนตรีกับคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และคุณครูจางวางทั่ว พาทย์โกสศ

หลังจากนั้นได้ร่วมแสดงดนตรีกับครูสอน วงมโหรี ครูสุข ครูยี่ประณีต ครูพุ่ม .บาปุชะวาทย์ ซึ่งเป็นหัวหน้าวงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์

นายบุญสงค์ เกตุคง เป็นทั้งคนระนาดเอก ระนาดทุ้ม มโหรีวงใหญ่และมโหรีวงเล็ก เป็นผู้มีความสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้หลายชิ้น และมีความคล่องแคล่วในทุก ๆ เครื่อง นั้น นอกจากนี้ยังได้ประพันธ์เพลงไทยที่มีคุณค่าให้กับวงการดนตรีไทยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้คิดนำดนตรีไทยบรรเลงร่วมกับวงดนตรีสากล วงที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นเรียกว่า “ดนตรีสังคีต สัมพันธ์”

หลังจากที่รับราชการอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์อยู่ประมาณ 6 ปี ได้เดินทางไปประเทศฮ่องกง และสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้บรรเลงเพลงค้อนหน้าประธานาธิบดีโจว เอนไต ถึงกับเอ่ยปากชมว่า เสียงระนาดเอกเหมือน “ไข่มุกโปรยลงบนจานหยก”

ต่อมาได้เป็นนักดนตรีอาวุโสประจำสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมและหัวหน้าวงดนตรีไทยของกรุงเทพมหานคร จนเกษียณอายุราชการ

ผลงานการประพันธ์ที่มีชื่อเสียง ประเภทเพลงเถาได้แก่ เพลงสร้อยลำปาง เถาเงี้ยวรำลึก เถา ขวาคากอง เถา น้ำลอคใต้ทราย เถา ขอมกต้อมตุก เถา ดอกไม้ไพร เถา ตามกวาง เถา เทพชาตรี เถา เพชรน้อยเฒ่า ม้ารำ เถา ยอเร เถา วัฒนาวิเศษนาม เถา พิรุณสร้างฟ้า เถา พันธุ์ฝรั่ง เถา นอกกระเจกทอง เถา เขมรชมคง เถา เป็นต้น ประเภทเพลงหน้าพาทย์ได้แก่ ละครชาตรี ประเภทเพลงโหมโรงได้แก่ โหมโรงจุฬามณี โหมโรงแวนเทียนชัย โหมโรงสามจีน โหมโรงสามสถาบัน โหมโรงสาวน้อยเล่นน้ำ โหมโรงไอยเรศทางขี้ ประเภทเพลงมอญ ได้แก่ คาวตะเตง ฟ้อนเมือง โขคีถวาไฟ ประเภทเพลงเกร็ด ได้แก่ จีนอาหยง จีนกระถันตะลุง การตะ ระบำชาวไร่ ญวนไผ่เงิน เป็นต้น ประเภทเพลงเถาได้แก่ เฒ่ากินผักบั้ง สองชั้นทางขี้ แมวอนตุก เป็นต้น

นายบุญสงค์ เกตุคง ยังเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ได้จัดตั้งวงดนตรีไทยชื่อ “วงฟองน้ำ” ร่วมกับนายบรูซ แกสตัน เป็นวงดนตรีร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงมากวงหนึ่งในวงการดนตรีของเมืองไทย

รางวัลที่ได้รับได้แก่ รางวัลสุพรรณหงษ์ทองคำเพลงประกอบภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เรื่องเงาะป่า รางวัลโล่เกียรตินิยมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะศิลปินผู้มีผลงานดีเด่น ด้านดนตรีไทย ซึ่งสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2524 และได้มีโอกาสนำวงดนตรีไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศหลายแห่งทั้งเอเชีย ยุโรป และอเมริกา

นายบุญยงค์ เกตุคง ได้รับคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2531

ประวัติและแนวทางการสร้างหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ

การสร้างสรรคหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ มีการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2531 เริ่มตั้งแต่การแต่งบทหรือโครงขึ้นใหม่จากประพันธ์เรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลังทูลหาญ โดยนายวัลลภสิริ ศกประเสริฐ โดยได้แต่งบทร้องและบทเจรจาเสร็จประมาณปลายปี พ.ศ. 2520 และได้ทำการบรรจเพลง บันทึกเสียงไปออกอากาศ ปรากฏว่ามีผู้ประทับใจในผลงาน จากนั้นจึงได้สร้างหุ่นสำหรับการแสดงชุดนี้มีหุ่นจำนวน 70 ตัว ประกอบด้วยตัวเอก ตัวประกอบ ทหารแถว และยังมีม้าอีก 16 ตัว

การบรรจเพลงดนตรีและการขับร้องนั้น เมื่อบทหุ่นเสร็จเรียบร้อยแล้ว นายบุญยงค์ - บุญยัง เกตุคง ศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีไทย ซึ่งถือว่าคุณครูเป็นแม่ทัพใหญ่ในด้านดนตรีให้กับหุ่นกระบอกของนายจักรพันธ์ ไปขยักขุด มาตั้งแต่แรก ได้กรุณาบรรจเพลงให้ทั้งหมด ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2521 เรื่อยมาจนเดือนธันวาคม พ.ศ. 2523 มีหลายเพลงได้ประพันธ์ขึ้นใหม่ เช่น เพลงระบำไฉ่ห้วน (ทางเคี้ยว) เพลงพื้นเมืองจีนแดง เพลงท้ายอ้อแห่ เพลงจีนปะกะทะ เพลงโอดจีนทางเปลี่ยน ที่ปรึกษาด้านขับร้องได้แก่นางสุดา เขียววิจิตร ศิลปินกรมศิลปากร นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ และนางสุจิตต์ คุริยะประณีต ศิลปินกรมประชาสัมพันธ์ ทำการบันทึกเสียงการบรรเลงและขับร้องหุ่นเรื่องสามก๊กนี้ไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2524 ณ ห้องบันทึกเสียงนวนน้อย โดยมีนายบุญยงค์ เกตุคง ซึ่งมีอายุครบ 5 รอบ พอดีในปีนั้นเป็นผู้บรรเลงระนาดเอก

นอกจากนี้นายจักรพันธ์ ไปขยักขุด ยังได้เชิญนายอำพัน เจริญสุข (มั่งกั่ง แซ่จิ่ง) ผู้เชี่ยวชาญดนตรีจีน และหน้าพาทย์ต่างๆ ที่ใช้ในการแสดงจึงเป็นอย่างดี มาช่วยจัดหาและสอนการตีกลองจีน รวมทั้งเครื่องประกอบอื่นๆ เช่น จิมโบ แซ่ถ้อเล็ก ถ่อโก๊ะ ฉาบจีน ปี่จีน ฯลฯ นอกจากนี้คุณอำพันยังได้ต่อต้านองเพลงจีนให้ระนาดเอกดีเข้าจังหวะกับกลองจีนผสมผสานกันได้อย่างดี เพลงเหล่านี้ได้นำมาใช้คอนจิวี่ตรวจพลยกทัพคอนรบและคอนอื่นๆ อีกมากมาย

การสร้างฉาก นายจักรพันธ์ ไปขกฤศ ได้เขียนฉากจีนโดยใช้วิธีเขียนเป็นเวลานาน หลังจากนั้นได้เขียนฉากไหว้ครู สำหรับหุ่นไทยตัวไหว้ครูออกมาห้าปี ใช้เวลาเขียนฉากไหว้ครูเป็นเวลา 7 เดือน และเนื่องจากหุ่นเรื่องสามก๊กตอนนี้เป็นตอนที่มีความสนุกสนานเข้มข้น นายจักรพันธ์ ไปขกฤศได้สร้างเครื่องประกอบฉากมากมายหลายชิ้น เช่น เรือมังกรของโจโฉ เรือของโจชก เรือเสบียงและเรือรบต่างๆ ตัวประติมากรรมสำหรับเข้าออกทั้งสองข้างเขียนเป็นแบบประติมากรรมจีน

เนื้อเรื่องย่อเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ

เล่าปี่ให้ขงเบ้ง กวนอู กับซุนเชียนไปขอกำตั้งเมืองกังแฮ ขู่ลงคุมกองอพยพพลเมืองแตรรอบครัวคน คือกำฮุยกับบิฮุยกับอาเต๊า บุตรนางกำฮุยให้เคียวหุขคุมทหารคอยป้องกันหลัง

เมื่อเล่าปี่ยกครัวเรือนประชาชนมาถึงเชิงเขาเกงสัน เวลาประมาณสามยาม ทัพโจโฉยกตามมาทัน จึงขับทหารเข้าโจมตีรบพุ่งกันเป็นหลุมมุนขึ้น เคียวหุขพาเล่าปี่ตีฝ่าทหารโจโฉหนีข้ามสะพานเคียงปิ่นเกี้ยวไป

ฝ่ายขู่ลงเข้ารบตะลุมบอนอยู่ท่ามกลางทัพโจโฉ เทียวคันหาเล่าปี่และครอบครัวอยู่จนรุ่งสว่าง พบแต่บิฮุย และนางกำฮุย จึงจึงม้าเข้าศึกมาให้บิฮุยพานางกำฮุยหนีไป ตัวเองที่หาค้นหานางบิฮุยกับอาเต๊า จนพบนางถูกมทงบาดเจ็บ จึงลงจากม้าจะให้นางขึ้นขี่แล้วคนจะเดินรบฝ่าออกไป บิฮุยเห็นเหลือกำลังนัก จึงมอบบุตรให้ขู่ลงเอาอาเต๊าใส่ในเกราะแล้วขึ้นม้าตีฝ่ากองทัพประมาณ ๑๐ หมื่นของโจโฉออกไปแต่ถ้าทั้งผู้เคียว ข่านาขกองใหญ่เสียถึงสองนาย ทหารเอกห้าสิบคน โลหิตคิดเกราะแลข้ามม้าดุจหนึ่งรศด้วยน้ำครั้ง ขู่ลงรบฝ่าออกมาถึงสะพานเคียงปิ่นเกี้ยว พอดีพบเคียวหุข ทหารโจโฉเห็นเคียวหุขหนีม้าทำทาบ มีผู้คนหลบอยู่ด้านหลัง เกรงเป็นกลอุบายขงเบ้ง จึงมิกล้าเข้ารบด้วย เคียวหุขจึงชักสะพานขึ้น แล้วตัวเองกับเล่าปี่ ขู่ลง พร้อมด้วยผู้คนที่เหลือตายจึงหนีไป พอดีพบกับกวนอู เต่าเกี๋ ขงเบ้ง และซุนเชียน ยกกองเรือมารับ คนทั้งสี่จึงพากันไปอาศัยเมืองกังแฮของเล่าปี่ผู้หลานเล่าปี่ อันตั้งอยู่ปากน้ำ เพื่อใช้เป็นปราการรับศึกโจโฉสืบไป

ข้างโจโฉเมื่อยกมาถึงเมืองเกงจิ๋ว ก็เข้ายึดเอาโคขิมต้องรบพุ่ง จึงปรึกษากับซุนฮิวแล้วมีหนังสือไปถึงซุนกวนยังเมืองกังคัง ให้เข้ามาเป็นพันธมิตรกันกำจัดเล่าปี่ ฝ่ายซุนกวนเมื่อแจ้งข่าวศึก จึงปรึกษากับโจชกที่จะคิดอ่านป้องกันบ้านเมือง โจชกจึงอาสาไปสืบความยังเมืองกังแฮ โดยทำอุบายแต่งเครื่องเช่นไปค่านับสุสานเล่าเปียว

แลเล่าปีนั้นเมื่อแตกมาอยู่กังแฮ ขงเบ้งจึงแนะนำว่า เมืองกังแฮเป็นที่คับขันขัดสนแต่การจะรับศึกโจโฉ จำจะต้องคิดอ่านไปอาศัยกำลังเมืองกังตั๋งรบโจโฉจึงสำเร็จ ขงเบ้งคาดการณ์ว่าโจโฉยกทัพมาอีกเกริกมาก ชุนกวนจะต้องใช้คนมาสอดแนมดูลาดเลาเป็นมั่นคง ขงเบ้งชักขออาสาหาแต่เรือลำหนึ่งกับลำพั้งถิ่นสามนิ้วท่านี้ไปเจรจาให้ชุนกวนรบกับโจโฉ คังนั้นเมื่อโศกมาถึง เล่าปี่จึงให้แต่งโต๊ะเลี้ยงดูแล้วเจรจาทักกับโศกปรารภนาใช้ปัญญาขงเบ้งกำจัดโจโฉ จึงพาขงเบ้งลงเรือไปยังกังตั๋งเพื่อพบชุนกวน

เมื่อชุนกวนได้รับหนังสือของโจโฉนั้น บรรดาที่ปรึกษาทั้งปวงเห็นควรให้อ่อนน้อมต่อโจโฉ แต่ชุนกวนตั้งเล่ห์จึงปรึกษาโศก โศกจึงว่า โจโฉหรือจะเลี้ยงท่านเป็นใหญ่ จะบำรุงก็แต่ประมาณ แม้จะมีบ่าวตามหลังอย่างมากก็เพียงสี่คน จะมีม้าขี่ก็แค่ตัวเดียว จะเหมือนท่านเป็นโศกแต่ตัวอยู่ในเมืองกันดั๋งหรือ ที่ปรึกษาทั้งนี้จะให้อ่อนน้อมด้วยเห็นแค่สุขส่วนตัว เกรงจะลำบากในสงคราม ท่านอย่าได้เชื่อฟังถ้อยคำสืบไปเสย จงเร่งเตรียมการป้องกันเมืองเถิด แล้วโศกจึงแนะนำชุนกวนให้ไปเชิญอาจารย์ฮกหลงมาปรึกษาการ ชุนกวนแจ้งในกิตติศัพท์ขงเบ้ง ก็ยินดีจึงนัดโศกให้พามาพบในเวลาเช้าวันรุ่งขึ้น

เมื่อโศกพาขงเบ้งมาสู่ออกขุนนางเมืองกันดั๋งนั้น จึงเกิดปะทะคารมกับบรรดาที่ปรึกษาอันมี เตียวเจียว จีทอง ถกเจ็ก เป็นต้น ด้วยคนเหล่านั้นต้องการที่จะด้านทานขงเบ้งให้จนแก่ปัญญากลับไป มิอาจเจรจาทักเมืองได้ แต่ขงเบ้งก็ปราบพอสรรดาที่ปรึกษาฝ่ายขุนลงจนสิ้น ประกอบด้วย อุกษนาซาททัพเก่าแก่ของกันดั๋ง แต่ครั้งชุนเกี้ยนผู้บิดาชุนกวน เข้ามาห้ามปรามไว้ เพราะไม่เห็นด้วยที่จะให้กันดั๋งอ่อนน้อมต่อโจโฉ อุกษนาแลโศกจึงพาขงเบ้งพบชุนกวน แลจิวอี้ ณ ที่ข้างใน

ชุนกวนแลเห็นขงเบ้งเข้ามาจึงอุกออกมารับ พานานั่งใกล้คนแล้วไต่ถามถึงกำลังของกองทัพโจโฉ ขงเบ้งพิเคราะห์ดูชุนกวนเห็นลักษณะเข้มขัน จักขุและหมวดแดง เป็นคนมีบุญแต่ว่าน้ำใจคือคิง จะเจรจาโดยสุภาพมิได้ ชอบแต่เจรจาขู่ให้โกรธจึงจะได้ คังนั้นขงเบ้งจึงเจรจาสบประมาทกันดั๋งว่าไม่ควรคิดจะสู้ ควรแต่จะพากันถอดเกราะทิ้งอาวุธเข้าไปคำนับโจโฉ แลว่า ที่เล่าปี่สู้โจโฉทั้งที่สู้ไม่ได้นั้น ก็ด้วยมานะที่ว่าเป็นเชือกษัตริย์ สามีมหาแต่เคียนทองทหารเลวพระเจ้าเจี้ยนฮวนกังตั๋งยังมีมานะสู้ตายในสงครามและเล่าปี่มีตะอาบที่จะกัมหัวโจโฉจึงขอสู้ตายให้ปรากฏ

ชุนกวนได้ยินคังนั้น มีความเจ็บใจอุกเดินเข้าข้างในเสย ที่ปรึกษาทั้งปวงจึงพากันหัวเราะขงเบ้ง โศกจึงเข้าไปบอกว่าขงเบ้ง ขงเบ้งว่าชุนกวนไม่รู้จักคนคิดแกล้ง ถ้าจะคิดกำจัดโจโฉจริงแล้ว ก็จะช่วยคิดการให้ง่ายอุกพลิกฝ่ามือ โศกจึงนำความไปแจ้งแก่ชุนกวน ชุนกวนคลายโกรธจึงออกมาเจรจากับขงเบ้ง ขงเบ้งแนะนำให้ร่วมมือกับเล่าปี่ เล่าปี่ก็จำกัโจโฉ แลว่าทหารโจโฉถึงจะมีมาก แต่ไม่ชำนาญทางน้ำ ถึงทหารเมืองเกงจื๋วนั้นจะชำนาญทางเรือ แต่ก็เป็นคนจำใจ

เห็นพื่อที่ทหารกังตั้งจะรับมือได้ จุนกวนมีความยินดีจึงคิดสู้โจโฉ แต่พวกขุนนางฝ่ายพลเรือนต่าง คัดค้าน ข้างฝ่ายทหารนั้นเป็นควรรู้ ยิ่งแต่จิวยี่คนเดียวเท่านั้นที่ทว่าไม่ควรสู้ จึงเกิดเป็นปากเสียงกัน ขึ้นกับโตชก แล้วว่าโตชกใจมีแต่ปากเสียงจิวยี่ขงเบ้งเห็นด้วยที่จะให้ไปคำนับโจโฉ โจโฉมีความ คิดสุขุม ชำนาญการสงคราม อ้วนเสี้ยวอ้วนสุค แลเล่าปี่มีรู้จักหนักเบาจึงเคียดคร้อน จิวยี่จะผ่อน คั้นให้คำนับโจโฉก็ด้วยประสงค์จะรักษาบุตรภรรยา และอาณาประชาราษฎรนั้นสมควรอยู่ โตชก ว่าคนไม่ยอมคำนับ ขงเบ้งจึงว่า โตชกไม่ต้องไปคำนับเองหรอก เพียงแต่เอาคนสองคนลงเรือลำ หนึ่งข้ามไปหาโจโฉก็จะเลิกทัพทั้งร้อยหมื่นกลับไปเอง จิวยี่จึงถามว่าเหตุใดขงเบ้งจึงว่าดังนั้น ขงเบ้งจึงว่าเมื่อยังอยู่เขาใจถึงดังนั้น แจ้งว่าโจโฉให้ทำปราสาทไว้ริมแม่น้ำเตี๋ยไป แล้วจัดหานาง งามไว้เป็นอันมาก ด้วยมีน้ำใจกำริบในมาตุคาม โจโฉแจ้งว่านางเกี๋ยก๊กโล่อยู่ ณ เมืองกังตั๋ง มี บุตรหญิงสองคนร่างกายหาหญิงใดเสมอมิได้โจโฉปรารถนาว่าถ้ารบได้เมืองกังตั๋งแล้ว ก็จะได้รับ หญิงทั้งสองนี้ไปบำเรอตัว จิวยี่จึงเอาทองร้อยตำลึงไปซื้อตัวบุตรสาวทั้งสองของนางเกี๋ยก๊กโล่ แล้วส่งไปเป็นบรรณาการแก่โจโฉ โจโฉก็เลิกทัพกลับไปเอง อนึ่ง โจโฉได้ผูกโคลง พรรณนาถึง หญิงทั้งสองไว้เป็นความว่า ปราสาทข้าชวาคือหยกสองกิมสอง เราจะกอดนางสองเกี๋ยไว้ทั้ง ชำชวาท ให้มีความสุขทุกเวลามีให้อนาทรเลย

จิวยี่พอได้ยินชื่อนางสองเกี๋ยดังนั้น มีความโกรธเคืองเอาเพลิงไปจุดเข้าที่หัวใจ ทุกชั้น กระที่บดินชีมือไปทางทิศเหนือตรงเมืองเกงจิ๋ว ประกาศว่า อ้ายศัตรูแผ่นดินแผ่นำ มึงเจรจาโอหัง ประมาทกู กูมิขอเหยียบแผ่นดินร่วมมึงเลย

เหตุด้วยนางได้เกี๋ยผู้พี่นั้น เป็นภรรยาขุนเจ๊กผู้พี่จุนกวน อันจิวยี่จงรักภักดีร่วมรบ เคียงไหล่กันมา ส่วนนางเสียวเกี๋ยผู้น้องนั้นเป็นภรรยาจิวยี่เอง เหตุนี้จุนกวนจึงประกาศ สงครามกับโจโฉ โฉดั่งให้จิวยี่เป็นแม่ทัพยกไปตั้งรับอยู่ยังปากอ่าวเมืองกังแฮ

น้ำใจของจิวยี่นั้นระแวงขงเบ้งแลเล่าปี่ คิดกำจัดอยู่ตลอดเวลา จึงให้มีหนังสือไปเชิญ เล่าปี่มากินโต๊ะเพื่อปรึกษาราชการ แล้วจะให้ทหารของคนฆ่าเสียเมื่อตอนที่ออกสุราเป็นสัญญาณ แต่เล่าปี่เอากวนอุไปด้วย พอจิวยี่รู้ว่ากวนอุเป็นผู้ฆ่าจันเหลียงและขุนทิ้วทหารเอกอ้วนเสี้ยว จึงมี ความกลัวเหงื่อแตกท่วมกาย มิกกล้าทำร้ายเล่าปี่ เล่าปี่จึงตากลับมารับขงเบ้งกลับไปกังแฮ แต่ขงเบ้ง ยังไม่ยอมกลับแลนักคิดว่าต่อเดือนฮ้ายแรมห้าค่ำจึงให้จูถ่งเอาเรือน้อยมาคอยรับที่ปากแม่น้ำข้างทักษิณ เมื่อลมพัดมาแต่ทิศอาคเนย์เมื่อใด ขงเบ้งจะกลับไปหาเมื่อนั้น

ข้างฝ่ายโจโฉ ก็ตั้งกองกวาดขันให้จัวมอเคียวอุ้นฝึกทหารให้ชำนาญในการรบทางเรือ ทั้งกลางวันและกลางคืน จิวยี่ทราบข่าวดังนั้นก็ตกใจ ด้วยจัวมอเคียวอุ้นเดิมเป็นชาวกังตั๋งชำนาญรบ ทางเรือยิ่งนัก จึงคิดอุบายกำจัดจัวมอเคียวอุ้นเสีย พอที่โจโฉใช้ให้เจียวก้านเพื่อนเก่าจิวยี่เข้ามา เกี้ยกถ่อมจิวยี่เป็นพวก จิวยี่ชวนเจียวก้านเสพสุรามันเมาแล้วแก้งทำหลับ เจียวก้านแอบค้นได้

หนังสือฉบับขอมอเดิขวุ่นเขียนถึงจิวยี่ว่าจะมอบตัวหัวใจโจโฉมาให้ จึงแอบเอาใต้มือนำไปให้โจโฉ โจโฉเป็นคนใจเบา จึงให้เอาขอมอเดิขวุ่นไปฆ่าเสีย

ครั้นอยู่มา จิวยี่จึงให้หาขงเบ้งเข้ามา ว่าท่านจงเป็นนายกอง เกณฑ์ช่างทำถูกเกณฑ์ ๑๐ หมื่นให้แล้วใน ๑๐ วัน ขงเบ้งรู้ความคิดจิวยี่จึงว่า ๑๐ วันช่างนัก ข้าพเจ้าขอเพียง ๓ วัน ถ้าไม่ได้จะให้จิวยี่ฆ่า แล้วขอให้โลกจงเร็ว ๒๐ ตำ ฟาง ผำคำ น้ำมัน แลคนล่าละสามสิบสี่สิบ จนช่างเข้าวันที่สามพอดีเป็นเดือนสิบสองข้างแรมหมอกลงหนัก ขงเบ้งจึงชวนโลกจงเร็วแจวออกไปสู่ทัพโจโฉเวลาประมาณ สามยามเศษถึงเร็ว ๒๐ ตำให้ถอยไปปะทะกับกองทัพโจโฉ แล้วให้ตีม้าพ้อ ม้องกลองขึ้นทำที่จะเข้ารบ ทหารโจโฉเห็นหมอกลงหนักไม่กล้าออกรบจึงระดมยิงเกาทัณฑ์มา ทั้งทัพบกทัพเรือคั่งท่าฝน ขงเบ้งให้ตั้งหุ่นฟางขึ้นรับได้ ถูกเกาทัณฑ์กว่าสิบหมื่น พอรุ่งสางจึงนำถูกเกาทัณฑ์ส่งให้จิวยี่ จิวยี่มีรู้ที่จะทำการใด จึงแสวงหาอินคิปรึกษาการศึกกับขงเบ้งว่า จะคิดกลอุบายทำลายทัพโจโฉได้อย่างไร ต่างคนจึงต่างเขียนอุบายลงบนฝ่ามือแล้วแบออกดูพร้อมกัน มีข้อความต้องกันว่า "เพลิง" ขงเบ้งทำเป็นอินคิแล้วลากลับมายังที่อยู่

ครั้นเวลาเช้าจิวยี่ออกว่าราชการและทำอุบายเป็นมิปากเสียงกันกับอุบาย จิวยี่โกรธจึงให้เอาอุกกาบาตไปฆ่า แต่ทหารทั้งปวงขอร้องไว้ จึงให้เอาอุกกาบาตไปโบย ๑๐๐ ครั้ง แค่นี้ไปได้ ๕๐ ครั้ง อุกกาบาตไป ที่ปรึกษาทั้งปวงจึงขอโทษไว้ จิวยี่คำอุกกาบาตเป็นข้อหาบช้าแล้วเค้นถูกเข้าไปข้างใน เมื่ออุกกาบาตขึ้นขึ้นมีใจเจ็บแค้นจิวยี่ จึงให้จำเด็กผู้สหายปลอมเป็นชาวประมงลอบเอาหนังสือไปให้โจโฉ ว่าจะมาขอสามีกักค้ำขัง แลจะเป็นไส้ศึกพาทหารแลเรือเสบียงมาให้ โจโฉยังมีความแคลงใจอยู่เกรงจะมีกลอุบาย พอดีกับช่วงช่วงหัวโจโฉใช้ไปเป็นไส้ศึกข้างกังตั๋ง มีหนังสือมาราชางานว่าจิวยี่กับอุกการคิดใจกันจริง โจโฉจึงมีความอินคิสั่งจำเด็กให้รีบกลับไปนัดหมายอุกกาบาตมาหาคนให้จงดี ความเรื่องนี้ขงเบ้งแต่ผู้เดียวเท่านั้นที่รู้ว่าเป็นกลอุบายลวงเผาทัพโจโฉของจิวยี่

อยู่มาวันหนึ่ง เจียวกานซึ่งโจโฉใช้ไปเป็นไส้ศึกได้ลอบพาบังทองเข้าไปหาโจโฉ โจโฉจึงรู้ว่าบังทองคืออาจารย์ของจูมาเป็นพวกคนก็อินคิ จึงปรึกษากับบังทอง บังทองจึงลงแนะนำให้โจโฉเอาเรือครึ่งคิดกันเป็นท่าเดิขวุ่นแค้นดิน เพื่อแก้ทหารเมาคลื่น โจโฉมิได้รู้เท่าก็กระทำตามบังทองจึงทำอุบายลากลับไปเกลี้ยกล่อมที่ปรึกษาชาวกังตั๋ง

ขณะเมื่อจิวยี่อยู่บนเนิน แลไปยังค่ายโจโฉ พอดีเกิดพายุใหญ่พัดตรงชัยโจโฉหักสะบั้นลง จิวยี่เห็นเป็นอัปมงคลแก่โจโฉจึงหัวเราะขึ้นมา ยังมีทันสิ้นคำลมก็หอบเอาธงนั้นปลิวมาตกอยู่หน้าจิวยี่ จิวยี่อุทิศใจได้ว่าทัพโจโฉอยู่ด้นลม สุดปัญญาจะคิดเผาทัพโจโฉได้ จึงอาเจียนเป็นโลหิตล้มลงสลบกับที่ เมื่อขงเบ้งรู้ข่าวจึงไปเยี่ยม บอกว่าคนจะเรือกลมาไว้ในเดือนห้าแรมห้าค่ำเวลาสามยามจนถึงแรมเจ็ดค่ำจึงสงบ แต่ต้องปลุกเรือสามชั้นนำขึ้นบนเขาคำป็นสถานพร้อมทหารร้อย

ขี้ต๊องตรงต่างๆ ล้อมโรงพิธีแลงเบ้งต้องขออาญาสิทธิ์ไปด้วย จิวี่มีความยินดีหาจากปวศทันที จึงได้รับอนุญาตให้ แล้วสั่งกองทัพอให้เตรียมตัวพร้อมทุกประการ

ความจริงขงเบ้งรู้ล่วงหน้าว่าในเดือนอ้ายแรมห้าค่ำ ลมจะเปลี่ยนทิศพัดมาจากทิศ อาคนะย์ แต่เกรงจิวี่จะจดจำไว้ จึงแต่งทำพิธีเรียกลม ฉะนั้นขงเบ้งจึงไปทำพิธีเรียกลมยังเขาลำป็นसान พอเพลยามเศษลมอาคนะย์ก็พัดเอื้องมาขงเบ้งจึงลอบหนีไปลงเรือที่ถูกลงจัดมารอรับหนีกลับไป ฝ่ายซีเซ้งกับเตงฮองรับคำสั่งจิวี่ให้มาขงเบ้งออกเรือตามไปถูกลงขึ้นเกาทัณฑ์ยิงสายกลใบเรือซีเซ้งขาดตกลงมีอาจตามได้ ขงเบ้งกับจูถ่งจึงออกเรือกลับไปที่กังแฮ

ข้างโจโฉได้รับแจ้งนั้คหมายจากอุยกายก็เคลื่อนทัพเรือบุกกังคัง พอตีมาประจบกับฝ่ายอุยกายชกมาพร้อมเรือเสบียงปึกธงตะขาบเขียว เป็นสำคัญประทุกฟางสาคน้ำมันพร้อมคินประติวสุพรรณกัณห์ พอได้ระยะลมสถาดันพัดหนักหนา จึงจุดประทัดสัญญาณขึ้นทหารกังคังทั้งปวงจึงจุดเพลิงเผาเรือเสบียงแล่นตามลมไปคิดไหมทัพเรือโจโฉขึ้นถูกลามรวดเร็วนักด้วยลมกล้าจัดทุกกำลังที่ทหารสุไคจะดับได้ จึงแตกตื่นหนีตายกันซุกมุน จับหาเสียในกองเพลิงแต่น้ำเป็นอันมาก

โจโฉแลทหารที่เหลือตายจึงลงเรือเล็กหนีขึ้นบนบกจะเข้าค่ายก็มีได้ ด้วยเห็นเพลิงติดขึ้นเป็นทลายดำบด โจโฉกับเคียวเจียว เทียหยกจึงพาทหารที่เหลือตายแตกหนีมาถึงตำบลฮัวหลิม โจโฉเห็นคงไม่เป็นที่ชอบกลจึงหัวเราะว่าขงเบ้งไม่รู้จริง ถ้าเป็นคนจะจุ่มทหารไว้ที่คงไม่นั้น พอขาดคำจูถ่งก็คุมทหารออกมาโจมตีสกัด เคียวกับเคียวเสียวเข้ารบพุ่งด้านทาน แล้วพาโจโฉหนีมาพบเคาซุซึหลงกับที่ปรึกษาผู้น้ำสี่ห้าคนจึงสมทบกัน พอตีฝนตกหาใหญ่ ทหารทั้งปวงกราบฝนจนเครื่องเกราะเบาอันเปียกสิ้น พอฝนหยุดลงที่ตำบลโฮโลก๊ก โจโฉให้ทหารปลงของลง ถอดเกราะออกตากแล้วนำม้านอนเนื้อทำอาหาร หุงข้าวปลาเมื่อรุ่งสาง โจโฉก็หัวเราะเหาะความคิดขงเบ้งอีกเช่นเคย พอตื่นคำตงเคียวซุซึก็คุมทัพออกมาสกัดคิปลันเอาแต่ข้าวยังมีทันสุก เคาซุซึหลงเข้ารบพุ่งด้านทานแล้วพาโจโฉกับผู้คนหนีมาจนถึงทางสองแพร่งจะไปเมืองถ้ำกุ่ม แลเห็นทางลัดที่จะไปนั้นกันดารมีกองเพลิงจุดอยู่ โจโฉจึงให้ไปทางนั้น ด้วยคิดว่าขงเบ้งให้จุดเพลิงดวงไว้จะให้คนไปทางใหญ่อันจุ่มพลไว้ ทหารที่เหลือตายติดตามมานั้นต่างบาดเจ็บด้วยอาวุธ แลมาซ้ำเจอทางกันดารอีก ทั้งคนและม้าจึงยิ่งอดโรยเป็นกำลัง พอมาถึงตำบลฮัวหยง โจโฉจึงหัวเราะความคิดของขงเบ้งอีกว่าน่าจะจุ่มทหารไว้จริงนี้ พอตื่นคำแลไปเห็นกวนอูซึม้าแซ็กเทาดึงง้าวคุมทหารออกมา สกัดทางไว้ ทหารทั้งปวงสิ้นกำลังจะรบพุ่ง เทียหยกจึงแนะนำให้โจโฉไปอ่อนวอนกวนอู ด้วยโจโฉเคยซุบเลียงกวนอูมาครั้งหนึ่ง โจโฉจึงเข้าไปอ่อนวอนให้กวนอูระลึกถึงความหลัง กวนอูเป็นผู้มีความกตัญญู เมื่อระลึกถึงคุณโจโฉแต่หนหลัง แลไม่อาจทำอันตรายผู้หมกทางผู้ได้ด้วยเป็นผู้มีมานะถือตัว จึงสั่งทหารทั้งปวงให้เปิดทางให้โจโฉกับผู้คนที่ทั้งสิ้นรอดไปแต่โดยดี

เหตุนี้ด้วยเป็นอุบายของขงเบ้งที่จะไว้ชีวิตโจโฉ เพื่อถ่วงดุลอำนาจของขุนกวนกับจิวยี่ มิให้ทำอันตรายแก่คนกับเล่าปี่ เพราะจำต้องอาศัยไว้ร่วมมือทำศึกกับโจโฉในภายหลัง การสงครามครั้งนี้เป็นประจวบจุดเริ่มต้นของการสร้างฐานทัพให้แข็งแกร่งจนตีรุกไปตลอดจนได้เสฉวนเป็นข้อชัยภูมิอันมั่นคง จึงเกิดเป็นศึกสามเส้ารบตีกันชิงความเป็นใหญ่เพื่อรวมแผ่นดินให้เป็นหนึ่งระหว่างก๊กทั้งสามคือ "วุยก๊ก" มีโจโฉเป็นหัวหน้า ตั้งเป็นใหญ่อยู่ยังเมืองสุไค้ "ง่อก๊ก" มีขุนกวนเป็นหัวหน้าตั้งเป็นใหญ่อยู่ยังเมืองกังคัง และ"จ๊กก๊ก" มีเล่าปี่เป็นหัวหน้าตั้งเป็นใหญ่อยู่ยังเมืองเสฉวน

แต่ก๊กทั้งสามก็ยังมีได้ประกาศตนเป็นอิสระโดยแท้จริง จวบจนกระทั่งโจโฉสิ้นชีวิตลง โจ้ผู้บุตรจึงเอาราชสมบัติพระเจ้าเหี้ยนเต้ ย้ายราชธานีไปอยู่เมืองลกเอี้ยน ประกาศตนเป็นพระเจ้าโจ้ นั้นแลชาวเสฉวนแถมทัพนายกองทั้งปวงยกเล่าปี่ขึ้นเป็นพระเจ้าเล่าปี่ ตั้งเมืองเสฉวนเป็นราชธานี ต่อมาขุนกวนจึงตั้งตนเป็นกษัตริย์ครองเมืองกังคังบ้าง

แม้ว่าต่างฝ่ายต่างจะแยกตนออกเป็นแคว้นอิสระเป็นใหญ่เฉพาะตัวแล้วก็ตาม แต่การสงครามสามก๊กกลับยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น เมื่อพระเจ้าเล่าปี่ทรงเลิखกวนอูเคียวหุย แลที่สุฉีวงศ์พระองค์เองอย่างทุกข์ทรมานที่เมืองเป่กเต้ ขงเบ้งต้องออกกราบทูลทูลทูลกับจูถ่งซึ่งชรามาแล้ว และเมื่อจูถ่งสิ้นชีวิตลงอย่างกระทันหันในขณะขงเบ้งเตรียมจะเคลื่อนทัพไปตีลกเอี้ยนของวุยก๊กนั้น ขงเบ้งก็ถึงกับป้ออกสุราทิ้งร้องไห้จนสลบไปจากนั้น ขงเบ้งต้องทำสงครามอย่างโหดเหี้ยมแลคร่าคร่าล้มเจ็บลงในขณะตั้งทัพประชันชิงไหวชิงพริบกับสุมาอี้แม่ทัพคู่ปรับคนสำคัญฝ่ายวุยก๊ก ณ เิงเขากิสถาน แล้วในคืนเดือน ๑๐ แรม ๘ ค่ำ พุทธศก ๗๗๗ ปีขาล อาจารย์ฮกหลงแห่งเทือกเขาโง่ถึงแก่อสัญกรรมลง ต่อหน้าเตียงอุยศิษย์เอกที่ขงเบ้งถ่ายทอดวิชาให้จนสิ้น แล้วท่ามกลางแม่ทัพนายกองชั้นถูกแลหลาน ในขณะเมื่อพระเจ้าเล่าเตี้ยน (อาเต๊า) เสด็จราชได้ ๑๒ ปี

แต่สงครามสามก๊กก็คงเป็นมรดกตกทอดครบบคึกคักกันมาจนจรุนหลังจวบจนกระทั่งรัชสมัยพระเจ้าโจฮวน เมืองเสฉวนอันขงเบ้งผู้สุดส่าห์ทุ่มเททั้งกำลังแลปัญญาาร่วมกับบังทอง เล่าปี่ กวนอู เคียวหุยและจูถ่ง ตั้งเป็นราชธานีด้วยชัยภูมิอันมั่นคงทั้งทางยุทธศาสตร์และภูมิศาสตร์ ก็ต้องเสียแก่วุยก๊กด้วยความโหดเหี้ยมของพระเจ้าเล่าเตี้ยนแต่เพียงพระองค์เดียว เกียงอุยน้อยใจในวาสนาจึงเชือดคอตายในที่รบ จากนั้น พระเจ้าโจฮวนก็ถูกสุมาเอี้ยนจิ้นอ๋องปล้วัติ เมื่อสุมาเอี้ยนครองราชย์แล้ว ก็ดีเอานครกังคังได้อย่างง่ายดายในรัชสมัยพระเจ้าซุนโฮ พุทธศก ๘๒๓

แผ่นดินจีนอันแตกแยกเป็นสามก๊กมาช้านาน ก็ถึงกาลดลกลับรวมเข้าเป็นอันเดียวกันในรัชสมัยพระเจ้าสุมาเอี้ยนนั่นเอง

จากความเป็นมาและความสำคัญของงานศิลปะหุ่นกระบอก โดยเฉพาะหุ่นกระบอกคณะนาจกรพันธ์ ไปยอกฤต ซึ่งเป็นหุ่นที่มีความสวยงามประกอบกับดนตรีที่มีความไพเราะ

และสร้างเพลงขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะหลายเพลง ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ สำหรับประกอบการเชิดหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก คอนโจโจแตกทัพเรือ โดยมีคณะหุ่นกระบอกนาชจักรพันธุ์ โปษยกฤตเป็นกรณีศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอก
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่สำหรับการแสดงหุ่นกระบอก

ความสำคัญของการวิจัย

1. นายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นศิลปินแห่งชาติปี พ.ศ. 2544 เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในงานด้านจิตรกรรม วรรณกรรม ประณีตศิลป์ ทัศนศิลป์แล้ว ยังได้มีความรู้ความสามารถในเชิงช่าง มาสร้างผลงานในด้านหุ่นกระบอกที่มีความงดงาม วิจิตร ประณีตเป็นอันมาก
2. วิธีการบรรจเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก คอนโจโจแตกทัพเรือในครั้งนี้ ได้รับความเมตตาจากครุคนครีไทยที่ได้การคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติหลายท่าน มาเป็นผู้บรรจเพลงเช่น นายบุญสงค์-บุญยัง เกตุคง นายจันทิร ศรีไทยพันธุ์ นางศุภาเชียววิจิตร(ปิ่นพร้อม) นางสุจิตต์ คุริยะประณีต เป็นต้น
3. การแสดงหุ่นกระบอกในครั้งนี้ยังได้นำเครื่องดนตรีจีน บพอข่างมาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีไทยด้วย ได้แก่ กลองจีน จิมโป่ ถ่อโก๊ะ แฉโล้วเล็ก ข้องมั่งเล็ก ฉาบจีน ปี่ซอหน้า
4. เป็นหลักฐานสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาและภูมิปัญญาของศิลปินไทย
5. เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจในเรื่องของการแสดงหุ่นกระบอก

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเพลงเชิดหุ่นกระบอกที่แต่งขึ้นใหม่ โดยมีนายบุญสงค์ เกตุคง จากเรื่องสามก๊ก คอนโจโจแตกทัพเรือโดยมีหุ่นกระบอกคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นกรณีศึกษา โดยจะทำการศึกษานี้อาค่อไปนี้

1. ศึกษาความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรื่องสามก๊ก
2. ศึกษาวิธีการบรรจเพลงเฉพาะคณะหุ่นกระบอกนาอจักรพันธุ์ ไปยอกฤต ซึ่งประพันธ์บทหุ่นโคชนาชาวลลภีศรี สดประเสริฐ
3. ศึกษาวิเคราะห์บทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยนาบุญวงศ์ เกตุคงใช้ประกอบการแสดง ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ขอทำการวิเคราะห์เพลงที่มีการประพันธ์มานานแล้วเนื่องจาก เพลงบางเพลงมีผู้ดำเนินการวิเคราะห์ไปบ้างแล้วซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนได้ อีกทั้งเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ในครั้งนี้เป็นการประพันธ์ขึ้นเฉพาะสำหรับใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกตอนโอโธแตกทัพนี้เป็นการเฉพาะ และผู้ประพันธ์เรียบเรียงยังเป็นศิลปินแห่งชาติที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรอบรู้ขั้นสูงสุด จึงเห็นสมควรที่จะทำการวิเคราะห์เพื่อหาอุปสรรคและศึกษาภูมิปัญญาอันทรงค่าของงานศิลปะชิ้นนี้ให้เป็นที่ประจักษ์ โดยศึกษาและวิเคราะห์เพลงต่าง ๆ จำนวน 6 เพลง ได้แก่

1. เพลงกราวจีน
2. เพลงจีนปะกะทะ
3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
4. เพลงระบำไฉวัน
5. เพลงโอคจีนทางที่ 1
6. เพลงโอคจีนทางที่ 2

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาวิจัยเฉพาะเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอก เรื่องสามก๊ก ตอนโอโธแตกทัพเรือ เท่านั้น
2. นำเพลงที่ใช้ในการแสดงมาบันทึกเป็นโน้ตไทย
3. การวิเคราะห์บทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ใช้ทฤษฎีของ รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์ และวิธีวิเคราะห์โดยใช้ โน้ตไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เพลงเชิดหุ่น

เพลงเชิดหุ่น หมายถึง เพลงไทยต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการแสดงเชิดหุ่น โดยหุ่นมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น หุ่นกระบอก หุ่นละครเล็ก หุ่นหลวง เป็นต้น

2. หุ่นกระบอก

หุ่นกระบอก หมายถึง ตัวหุ่น ที่มีศีรษะและตัวไม้ เช่น ไม้ลำพู ไม้หุ่น ไม้ทองหลาง ไม้โมก แกะหน้าหุ่น แต่งด้วยรักหรือดิน และปิดด้วยกระดาษสาหลาย ๆ ชั้นทุกซอกทุกมุม หลังจากนั้นทำการเขียนด้วยสี ตัวหุ่นทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ เครื่องแต่งกายเป็นลักษณะเสื้อผ้าเหมือนจริงทำเป็นถุงคลุมไปที่กระบอก ลักษณะนี้เองจึงเรียกหุ่นชนิดนี้ว่า หุ่นกระบอก

3. กระสวนจิ้งหะ

หมายถึง เป็นลักษณะการใช้เสียง ที่นำมาปรุงแต่งทำนองทั้งหมดให้สัดส่วน ทำให้บทเพลงมีลักษณะเด่นตามจินตนาการของผู้ประพันธ์

4. รูปแบบทำนองเพลง

หมายถึง ทิศทางการเคลื่อนที่ของเพลงในลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง

5. บันไดเสียง

หมายถึง ลำดับขั้นของเสียงซึ่งประกอบด้วยเสียง ตัวโน้ต 7 เสียง เรียงตามลำดับโดยมีกลุ่มเสียง 5 เสียง โค เร มี ซอล ลา และเสียงรอง 2 เสียง ฟา ที

6. ลูกตก

หมายถึง เสียงสุดท้ายของแต่ละวรรคเพลงหรือแต่ละประโยคเพลง ซึ่งถือเป็นเสียงหลักของทำนองเพลง

7. สำเนียงเพลง

หมายถึง เพลงที่มีสำเนียงเรียงแบบเสียงของเครื่องดนตรีชาติต่าง ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาหลายแห่ง ทั้งที่เป็นเอกสารตำราทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยสังเขปดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ. ศ. 2530 ได้ให้ความหมายของคำว่า “หุ่น” และ “หุ่นกระบอก” ไว้ดังนี้

หุ่น น. รูป, รูปแบบ รูปศัสดา, รูปแบบที่จำลองจากของจริงต่างๆ รูปปั้นหรือแกะสลักที่ทำไว้เป็นแบบชั่วคราว ซ้อมหรรถพที่ใช้แสดงหุ่นเป็นเรื่องราว

หุ่นกระบอก น. ชื่อการเล่นมหรสพ เป็นศัสดาทำด้วยโครงไม้ รูปหน้าเหมือนโขน ละครรสวมเสื้อผ้าเครื่องประดับมีสายชักให้เคลื่อนไหวได้

ศัสดา ปิ่นแห่งเพชร (2520 : 9) การเล่นมหรสพหุ่นมิได้มีเพียงในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งภูมิภาคแถบตะวันตกและตะวันออก อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลักฐานการเล่นมหรสพหุ่นนั้นไม่ชัดเจนว่าเกิดที่ใดก่อน จึงมีการสันนิษฐานว่าการเล่นหุ่นเกิดครั้งแรกในประเทศจีน แล้วจึงแพร่หลายไปสู่นานาชาติอารยประเทศ ส่วนความเป็นมาในแถบตะวันออกนั้น ปรากฏหลักฐานว่ามีการละเล่นนี้มาประมาณ 300 – 400 ปี ซึ่งเป็นระยะเดียวกับในประเทศตะวันตก

ในประเทศจีนปรากฏหลักฐานการละเล่นหุ่นซึ่งเรียก “วะหยัง” หลังคริสต์ศตวรรษที่ 16 และแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ “วะหยัง โก๊ะเต็ก” ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวหุ่น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ “วะหยัง กุติด” มีลักษณะเป็นตัวหนังเช่นเดียวกับหนังใหญ่ หรือหนังตะลุงของไทย (2520 : 10)

สงวน รอดบุญ (2521 : 179-181) สำหรับความเป็นมาของการแสดงหุ่นในประเทศไทยนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นในสมัยใดก่อนแต่ถึงแม้ในสมัยสุโขทัยจะไม่ปรากฏหลักฐานการเล่นหุ่น แต่ก็มีการผลิตศัสดาคนเฝ้า ในรูปลักษณะต่างๆ เช่น รูปคนขี่ช้าง ขี่ม้า รูปคนนั่งอมเมือง คนจีน อยุธยา รูปนักมวยปล้ำ รูปนักรบถือดาบ ถือคี่ง ทั้งหมกล้วนผลิตด้วยดินเผาเคลือบสีเขียวไข่กา หรือสีน้ำตาล การผลิตศัสดาก่อนในสมัยสุโขทัยนั้นนอกจากผลิตเพื่อใช้เองแล้วยังนำไปขายยังต่างประเทศด้วย

ฐร กมลเสวีรัตน์(2540 : 108) ในเรื่องของเพลงหุ่นนี้ คนทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นเพลงเดียวกับเพลง “ สังขารา “ ด้วยมีการลีลาซอคู่และใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเหมือนกัน แต่คุณชายชื่นให้ความเห็นว่าเพลงหุ่นกับเพลงสังขาราคือคนละเพลงกัน ซึ่งเพลงสังขารานั้นมีทำนองแตกต่างออกไปจากเพลงหุ่นอีกทางหนึ่ง เพลงสังขาราคือเพลงเข้าซอ ออกไปในทางคลกเป็นบางครั้ง คือเมื่อมีหุ่นตั้งเงือกหรือตัวดาบหรือตัวคลกออกโรง

ตำราทางวิชาการ

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ได้จัดทำหนังสือ “ดนตรีไทยวิเคราะห์” โดยศึกษาวิเคราะห์ในเรื่อง โครงสร้างต่างๆ ไปของดนตรีไทย ระบบเสียงและบันไดเสียง การกำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรีไทย ทางของดนตรีไทย ทำนองหลัก (ทางน้อง) แนวทำนองและแนวประสาน วรรณคดี เพลงถูกดัด ข้อมูลจากหนังสือดนตรีไทยวิเคราะห์ยังได้แสดงหลักในการวิเคราะห์บทเพลงไทยอย่างละเอียด ในเรื่องเดียวกันนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องของจังหวะหน้าทับที่เป็นการกำกับจังหวะโดยเครื่องหมาย (กลองต่างๆ) โดยกำหนดว่าในเพลงหนึ่งๆ นั้นจะต้องใช้กลองชนิดใด และบรรเลงอย่างไรซึ่งแต่ละเพลงนั้นจะต้องใช้กลองและหน้าทับให้ถูกต้อง

เอกสารสิ่งพิมพ์ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ท้วม ประสิทธิกุล ได้อธิบายเรื่องการขับร้องเพลงไทยไว้ 3 ประเภทคือ “การร้องเพลงไทย กล่าวไว้ว่ามีสามประเภทคือ ร้องกับการบรรเลง ร้องกับการแสดงและร้องอิสระ การร้องอิสระนั้นเป็นการร้องเฉพาะไม่มีเครื่องใดประกอบ คือออกเสียงเป็นทำนองเปล่า ๆ นั้นเอง” ต่อในทำนองเดียวกัน

จัน ศิลปบรรเลง ได้กล่าวถึงจำพวกของเพลงและวิธีการขับร้องเพลงไว้ว่า “เพลงของไทยแบ่งออกเป็นพวก ๆ คือ เพลงสำหรับคนครีถ้วน ๆ เช่นเพลงโหมโรง และเพลงหน้าพาทย์ เพลงสำหรับขับร้อง คือเพลงร้องแล้วรับด้วยคนครี เพลงสำหรับประกอบการรำคือ ร้องให้ผู้รำตีบท ส่วนวิธีการขับร้องเพลงไทยนั้นมีหลักดังนี้ ร้องประกอบการคนครี คือการร้องแล้วคลอหรือรับด้วยคนครี ร้องประกอบการรำ คือผู้รำเป็นผู้ร้องสำคัญและการร้องโดยลำพัง คือการร้องที่ไม่ต้องกังวลกับระดับเสียงคนครีและทำรำ” และ

จันทิธร ศรีไทยพันธุ์ ได้กล่าวประสพการณ์และผลงานด้านหุ่นกระบอก ไว้ว่า “เริ่มแรกในปี 2496 นางทะม่อม อิศรางกูร ได้จัดการแสดงหุ่นกระบอกออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้ชักชวนให้ครูจำเนียรมาช่วยลีลาซอร้องเพลงหุ่นกระบอกและช่วยบรรเลงเครื่องดนตรีอื่น ๆ แทบทุกครั้งที่ได้แสดง ผู้ร่วมงานรุ่นแรก ๆ ในขณะมี นายพริ้ง กาญจนผลิน นางเบญจรงค์ ธนโกเศศ นางเข้มซ้อย คุริยพันธ์ เป็นต้น

ต่อมาใน พ.ศ. 2508 คณะหุ่นนางละม่อมล้มเลิกการแสดงหุ่นทางวิทยุ นายจำเนียรเกิด ความเสียดายในศิลปะการแสดงหุ่นกระบอกทางวิทยุ เกรงว่าจะสูญไป จึงได้จัดตั้งคณะหุ่นกระบอกของคนขึ้นมาใหม่ ใช้ชื่อว่า จ.ศิริบันเทิง (จ.คือ “จำเนียร” ส่วนศิริ คือศรี) โดยจัดการเรียบเรียงบทและบรรจุเพลงสำหรับออกอากาศขึ้นมาใหม่ มีทั้งปรับปรุงจากวรรณคดีพระอภัยมณีของสุนทรภู่ และแต่งเรื่องอื่น ๆ ขึ้นมาตามวาระอันสมควร ได้รับความช่วยเหลือเรื่องดนตรีประกอบจากเพื่อน ๆ คือนายสมาน ทองสุโชติ นายราศรี หุ่มทองสุข นายบุญองค์ เกตุคง นายเขมา ชันโสทธิ ด้านผู้แสดงและขับร้องที่ร่วมงานกันเป็นประจำได้แก่ อนงค์ ศรีไทยพันธุ์ กัญญา โรหิตาจรุญ ธิช เกตุคง ส่วนครูจำเนียรนั้นก็เป็นผู้ลือชื่อ-เป่าปี่ และแสดงด้วยทุกครั้ง ต่อมา พ.ศ. 2517 ได้รู้จักกับนางชั้นหรือสุศรี สกุลแก้ว บุตรีนายเปือก ประเสริฐกุล ซึ่งมีคณะหุ่นกระบอกเป็นของตัวเอง ได้ช่วยงานดนตรี ลีซอ เป่าปี่และขับร้อง ต่อมา พ.ศ. 2519 ได้ร่วมงานกับคณะหุ่นกระบอก นายจักรพันธุ์ โปษยกฤต ประสบความสำเร็จเป็นที่กล่าวขวัญกันโดยทั่วไป” โดย

จักรพันธุ์ โปษยกฤต ได้อธิบายเรื่องการบรรจุเพลงดนตรีและการขับร้องว่า “ได้แต่งเพลงขึ้นใหม่เพื่อการแสดงคอนโอโล แดกทัพนี หลายเพลงเช่น เพลงระบำไฉวัน (ทางเดี่ยว) เพลงพื้นเมืองจีนแดง (กลัวย่าเชื่อมห้อง 2 ลูกรับทางเปลี่ยน) เพลงทำยอแห่ เพลงจีนปะกะทะ เพลงโอคจีนทางเปลี่ยน การบรรจุเพลงครั้งแรกทำเมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 เรื่อยมาจนถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2523 โดยมีที่ปรึกษาคือนางสุภา เขียววิจิตร นายจำเนียรศรีไทยพันธุ์ นางสุจิตต์ คุริยประณีต นอกจากครูทางดนตรีไทยแล้วยังมีครูดนตรีจีนเป็นที่ปรึกษาอีกท่านหนึ่งคือ นายชวลิต แซ่จิ่ง แห่งศูนย์ศิลปภาสน และที่สุดได้เชิญนายอำพัน เจริญสุข (นุ้ยถั่ง แซ่จิ่ง) ผู้เชี่ยวชาญดนตรีจีนและหน้าพาทย์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดงจึงเป็นอย่างดีมาสอนการตีกลองจีนพร้อมทั้งเครื่องประกอบอื่น ๆ เช่น ขิมโป แซ่ถ้อเล็ก ข้องมั่งเล็ก ฉาก ปี่จีน ฯลฯ ส่วนนักร้องนั้นมีนักร้องสมัครเล่นคือ นางสาวพรรณรำไพ ควงดี ซึ่งมาหัดร้องเพลงหุ่นจากนางชั้น สกุลแก้ว ร่วมขับร้องการแสดงหุ่นครั้งนี้ด้วย” และอีกเอกสารที่เกี่ยวข้องกันกับเพลงวา ซึ่งเป็นเพลงโหมโรงก่อนการแสดง โดย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มีลายพระหัตถ์ถึงพระยาอนุমানราชชน ใน บันทึกความรู้เรื่องต่างๆ เล่ม 1 ได้อธิบายเกี่ยวกับเพลงวาว่า “.... เหตุที่ทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นเพลงละครนอกนั้น มาแต่ละครนอกหลวง ต้องคอยเสด็จลง ละครจึงจะลงโรงได้ เมื่อเสด็จลงแล้วจะทำโหมโรงให้เสด็จมาคอยอยู่ก็ทำไม่ได้ ต้องดัดทำเพลง “วา” ทำโหมโรงเท่านั้น หรือถ้าทำโหมโรงก่อนเสด็จลงถึง “วา” ก็ต้องหยุดไว้ทำ “วา” ต่อเมื่อเสด็จลงจึงพาให้เข้าใจว่า เพลงวาเป็นเพลงทำให้ละครนอก ...” และ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงเพลงสังขาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเป็นหัวใจสำคัญของการเล่นหุ่นกระบอกไว้ว่า “คนคาบอคลีซอขอทานที่ท่านครัส

ถึงนั้น หม่อมฉันรู้จักดีทีเดียว เคยเรียกกันว่า “ตาสังขาร” เพราะแกะขอบจับเรื่องปลงสังขาร กับเรื่องพระชาติทนต์ รู้สึกไพเราะจับใจมาก ประหลาดอยู่ที่ไปพบคนเช่นนั้นอยู่ที่เมืองพม่า เมื่อหม่อมฉันขึ้นไปบูชาพระมหาธาตุเชิงครุฑที่เมืองแปะ มีคนขอทานตาบอด 2 คน นั่งอยู่ที่ร้านข้างทาง คนหนึ่งจับลำน้าและลีซออี อีกคนหนึ่งตีระนาด “ไทย” ประสานกันไปฟังไพเราะจับใจ เสียแต่ไม่เข้าใจคำขับ ถึงกระนั้นก็ต้องหยุดยืนฟังทั้งเมื่อขาขึ้นและขาลง”

จักรพันธุ์ โปษยกฤต ได้อธิบายเกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของการแสดงหุ่นกระบอกดังนี้ “ เครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของการแสดงหุ่นกระบอกที่จะขาดไม่ได้ คือ

1. ซออี เป็นซอสองสาย กะโหลกซอทำด้วยกะลามะพร้าวขนาดใหญ่ที่ต้องพิถีพิถันเลือกกะลาตาเดียว ถ้าจะให้รูปกะโหลกสวยงามต้องคัดแต่งมาตั้งแต่กะลามะพร้าวยังไม่แก่ ด้านหลังกะโหลกซอมักเป็นลายฉลุโปร่ง เพื่อให้เสียงซอด้งกังวานไม่อับ คันชักทำด้วยไม้เนื้อแข็งเหนียว เช่น ไม้ชิงชัน ไม้แดง สายคันชักทำด้วยหางม้าเหมือนเช่นซอทั่วไป ซออีนี้มีเสียงทุ้มค่อนข้างเศร้า เหมาะแก่การสืเล้าไปกับการร้องเพลงหุ่นเป็นอย่างยิ่ง

2. กลองต๊อก เป็นกลองจีนขนาดเล็กมีสองหน้า หน้าใหญ่กว้างประมาณ 8 นิ้ว หน้าเล็กกว้างประมาณ 3 นิ้ว ใช้ไม้ตี 2 อัน มีขนาดเล็กยาวประมาณ 10 นิ้ว ใช้ตีประกอบจังหวะไปพร้อมกับซออีและการขับร้อง

3. แคว ทำด้วยทองบุหรือทองม้าห่อ มีลักษณะกลมแบนขอบเล็กน้อยเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 นิ้ว ใช้ถักตีด้วยไม้เล็กยาวประมาณ 6-7 นิ้ว ใช้ตีล่อคิ๊ซัดไปกับกลองต๊อก

วงดนตรีที่ใช้ประกอบจะใช้ปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วยระนาดเอก ระนาดทุ้ม ปี่ ฉิ่ง วงใหญ่ ตะโพน - กลอง ฉิ่ง - โหม่ง และเครื่องประกอบดังที่กล่าวมาแล้วคือซออี กลองต๊อก กลองแคว ผู้เจ้คบางคณะร้องเพลงหุ่นเข้าซอเอง เช่นแม่เคลือบ เป็นต้น คือเจ้คเองร้องเอง แต่เมื่อเป็นเพลงร้องอื่น ๆ เช่นร้องรำ หรือเพลงที่ใช้ลูกคู่อื่น ๆ คนเจ้คไม่ได้ร้องเพลงเอง จะมีคนบอกบทและมีคนเสียงรับลูกคู่ อย่างไรก็ตามไม่อาจบอกได้ว่าสำหรับคนเจ้คที่เป็นผู้ชาย จะร้องเพลงหุ่นเข้าซอด้วยตัวเองหรือไม่ เพราะในสมัยหลังไม่ปรากฏว่ามีเพลงหุ่นร้องด้วยผู้ชาย มีแต่ใช้ผู้หญิงร้องทั้งสิ้น”

จักรพันธุ์ โปษยกฤต ได้อธิบายเกี่ยวกับการบูชาครูของพวกคนตรีปี่พาทย์ก่อนการแสดงหุ่นว่า “ก่อนการออกจากขณะที่ทางผู้เจ้คทำการสักการะบูชาครู ทางคนตรีปี่พาทย์ก็จะจุดรูปเทียน มีดอกไม้และเงินก่านล 6 บาท ใส่พานให้ผู้เป็นหัวหน้าวงจบพานอธิษฐานบูชาครูเช่นกัน เสร็จแล้วจึงนำดอกไม้และรูปเทียนเสียบข้างตะโพนด้วยถือว่า ตะโพนเป็นสัญลักษณ์ของพระประคนธรรพเทพเจ้าของการคนตรีประการหนึ่ง และตะโพนก็เป็นเครื่องกำกับจังหวะ อันมีความสำคัญอีก

ประการหนึ่ง เงินค่ากำหนด 6 บาทนั้น ผู้เป็นหัวหน้าวงจะนำไปใส่บาตรอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูบาอาจารย์ทางคนครีต่อไป

ที่บรรชาขมานี้เป็นการไหว้ครูก่อนการแสดง ส่วนการไหว้ครูประจำปี หรือที่เรียกว่าไหว้ครูใหญ่ นั้น มักทำกันในวันพฤหัสบดี อันถือว่าเป็นวันครู สมัยก่อนผู้เป็นเจ้าของคณะหุ่นเช่น พระองค์สุทัศน์ฯ ม.ร.ว.เกาะ และจางวางค้อ ฯ นอกจากจะมีหุ่นกระบอกแล้ว ยังมีโขนละคร คนครีปีพาทย์ อยู่ในครอบครอง การไหว้ครูใหญ่อันเป็นพิธีประจำปี จึงรวมทั้งไหว้ครูโขนละคร คนครีปีพาทย์ และหุ่นไปพร้อม ๆ กันในคราวเดียว มิใช่ไหว้แค่ครูหุ่นกระบอกเท่านั้น จึงนับว่าเป็นการใหญ่เอิกเกริกมาก

แต่สำหรับคณะหุ่นที่มีแต่หุ่น ไม่มีโขนละครคนครีปีพาทย์ เช่นคณะนายเปือก ประเสริฐกุล จะมีพิธีบูชาครูหุ่นเฉย ๆ ไม่มี “ครอบ” เช่น โขน ละคร หากทำการใหญ่ก็มีการนิมนต์พระสงฆ์มาฉันเช้า เป็นพิธีสงฆ์ เสร็จจากพิธีสงฆ์แล้วจึงจะเป็นพิธีบูชาครูต่าง ๆ ค่อยไป หากไม่มีพิธีสงฆ์ก็จะย้ายมาเป็นการบำเพ็ญกุศล ใส่บาตรพระสงฆ์ 9 รูป อุทิศส่วนกุศลนี้ถวายครูบาอาจารย์แล้ว จึงจะเป็นพิธีบูชาครูต่อไปเป็นอันดีรับรอง” และ

บุญช่วย เปรมบุญ ได้กล่าวถึงการเชิดหุ่นกระบอกคณะครูหนึ่งว่า “ครูหนึ่งมีบุตรสาว 3 คน ชื่อ กุล ตุ่นและเปลื้อง เป็นละครทั้ง 3 คน ครูหนึ่งได้ให้บุตรสาวเชิดหุ่นกระบอก โดยเลียนแบบท่ารำจากละคร และออกรับงานเล่นตามบ่อนอยู่ช้านาน กระทั่งย้ายมาแสดงที่ศาลเจ้าปากคลองมะฝ่อ อำเภอไทรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จนครูหนึ่งถึงแก่กรรม บุตรสาวทั้งสามก็ยังคงยึดอาชีพแสดงหุ่นกันต่อไป ... ปรากฏว่ามีวิธีการเชิดหุ่นแตกต่างไปจากหุ่นกระบอกคณะอื่นอยู่บ้าง กล่าวคือ หากตะเกียบข้างซ้ายของมือหุ่นไว้บนแขนผู้เชิด ข้างซ้าย ที่จับไม้กระบอกแทนรำตัวหุ่น แทนที่จะใช้นิ้วก้อยหนีบตะเกียบซ้ายเอาไว้ ขณะที่ตะเกียบขวากำลังทำบทบาทเช่นเดียวกับ การเชิดหุ่นคณะอื่น ๆ” และ

จักรพันธ์ ไปษกฤต ได้กล่าวถึงหุ่นคณะดาดีว่า “ดาดีมีเมียชื่อยายเปรม เล่นหุ่นด้วยกัน คนรับช่วงต่อมาก็เป็นลูกคือชายหลี เลยเรียกเป็น “หุ่นชายหลี” แทน ชายหลีนอกจากจะเชิดหุ่นเก่งแล้ว ยังรำสวยด้วย เพราะเป็นทั้งหุ่น ลิเก ละคร มีเรื่องถึงขนาดว่า คนถูกงูกัดกลางทาง แทนที่จะไปหาหมอ กลับบอกคนอื่นที่มาช่วยให้พาไปสุกเถาชายหลีให้ได้ พอรู้แล้วถึงกลับไปตาย อย่างนี้ก็มี

ชายหลีเล่นหุ่นเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อราว พ.ศ.2492 เข้าใจว่าเป็นงานหลวงพ่อบุญ วัดท่าหลวง (พระพุทธรูปคู่วัด) แล้วจากนั้นก็เลิกไป ไม่มีคนรับช่วงต่อ เหลือเพียงตัวหุ่นทิ้งไว้ ลูกสาวเอาไปเก็บจนเสื้อผ้าขาดเปื่อย พอลูกสาวตาย ถูกเขยไม่กล้าเก็บหุ่นไว้ในบ้าน จึงส่งจากเชียงใหม่ กลับคืนมาให้ลูกชายหลีอีกคนหนึ่งชื่อเมืองพิจิตร คือ นายครั้น เปรมมาตุณ ปัจจุบัน(ถึงแก่กรรม)

นาครัน เก็บหุ่นเอาไว้เป็นอย่างดี หุ่นเหล่านี้กะไม่ได้สวยงามน่าชม ส่วนมากเก็บไว้เล่นเรื่อง พระอภัยมณี ยังมีตัวสุวรรณมาลี สีนสมุทร และตัวคลกบางตัวเหลือไว้ให้เห็น นับเป็นหุ่นที่กะได้แค่ชนิดหนึ่ง”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา อินทรสุณานนท์ ได้อธิบายถึงเทคนิคการขับร้องเพลงไทย หัวข้อการเน้นเสียง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องถึงกันได้กับการร้องเพลงสำหรับหุ่นกระบอกไว้ว่า “การเน้นเสียงนั้นมีในการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้เกิดความชัดเจน ข้อความคำร้องก็จะเน้นเสียงให้ชัดเจน หรือการเอื้อนทำนองร้องใดที่ต้องการให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ฟังฟังส่วนที่ต้องการนี้ก็ร้องเน้นให้ชัดเจน มิใช่ร้องเน้นตลอดทั้งเพลง ควรมีที่เน้นและไม่เน้น จึงจะเกิดความไพเราะ ถ้าเรียบเรียงทั้งเพลงก็ไม่ไพเราะ หรือเน้นทั้งเพลงก็ดูแปลก ๆ ไม่ใช่ไพเราะเช่นเดียวกับการเน้นคำมีมากในบทละคร การร้องให้กับโขนละครนั้นจำเป็นต้องมีการเน้นคำ เพราะเวลานี้กล่าวถึงตัวละครตัวไหน กำลังทำอะไร จะได้ทราบเรื่องราวได้ถูกต้อง

ตัวอย่างเพลงนกขมิ้น 3 ชั้น ท่อน 1

เจ้า	นก	ขมิ้น
- - - - -	- - - - -	- - - - -
ช ค	ค ร ม ร ค	ร ม
- - - - -	- - - - -	- - - - -
ช ค	ค ร ม ร ค	ร ม

เน้นเสียงคำว่า “ขมิ้น” จะได้ทราบว่า นกอะไรเป็นคั่น” ในทำนองเดียวกัน การขับร้องหุ่นกระบอก มีผู้กล่าวต่อไปอีก และ

วันชัย เอื้อจิตรเมศร (2541 : 1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เพลงเชิดหุ่นกระบอก ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า “ เพลงเชิดหุ่นกระบอกเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงอีกเพลงหนึ่ง แต่มีความแตกต่างไปจากเพลงอื่น ด้วยเหตุที่ผู้บรรเลงอยู่ต้องใช้ปฏิภาณ และความสามารถในการสร้างทำนองทางบรรเลงให้เกิดความกลมกลืนไปกับทำนองร้อง โดยในการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบวิธีดำเนินการทำนองของเพลงเชิดหุ่นกระบอกจากทางร้องและทางบรรเลง รวมทั้งความสัมพันธ์ของทางทั้งสอง จากบทหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณีตอนหนึ่งนางผีเสื้อสมุทร เพื่อให้ทราบถึงที่มาของเพลงเชิดหุ่นกระบอก ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการดำเนินทำนองทางร้องนั้นมีที่มาจากทำนองเสนาะ และบางส่วนของเพลงสังขารกับเพลงธัมมิ์ร้องให้ ส่วนทางบรรเลงมีการสร้างทำนองขึ้นจากเสียงคกของทำนองทางร้อง โดยทั้งสองทางค่างก็ใช้กลุ่มเสียง มฟชXทค X เช่นเดียวกัน การจบเพลงมี 3 ลักษณะคือ ลงจบเพื่อเจรจาหรือบรรเลงเพลงสองชั้น เพลงร้าย ด้วยเสียงโคหรือเสียงซอล ลงจบเพื่อบรรเลงเพลงเชิดเสมอ ลา รัวด้วยเสียงโค และจบเพื่อบรรเลงเพลงโอดด้วยเสียงซอล ในเรื่องที่มาขึ้นการแสดงหุ่น

กระบอกได้รับแบบอย่างมาจากการแสดงหุ่นของชาวจีนไหหลำ และเริ่มการแสดงครั้งแรกที่จังหวัดสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ. 2435 เรื่องราวที่นิยมนำแสดงหุ่นกระบอก คือเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ด้วยเนื้อเรื่องแต่ละฉากนั้นมีความสัมพันธ์กันทำให้ชวนติดตาม และยังสะท้อนให้เห็นสังคมในการดำเนินชีวิต”

และเรื่องเดียวกัน ได้กล่าวถึงเรื่องการขับร้องเพลงเชิดหุ่นกระบอกว่า การขับร้องเพลงเชิดหุ่น หรือเพลงหุ่นกระบอกนั้นเป็นวิธีการร้องแบบที่เรียกว่า “การร้องเคล้า” โดยก่อนที่จะขึ้นการขับร้องนั้นจะให้ขอผู้สันทนงค์ต่อไปนี้

---1	---5	---7	---5	-1-5	-7-1	5171	2571
7545	7134	3134	5175	---5	---5	43-4	-5-5

ทำนองนี้คือ ทำนองที่เป็นแบบเฉพาะของการบรรเลงเพลงหุ่นกระบอก ทว่าผู้สันทนงค์แต่ละท่านอาจมีวิธีดำเนินทำนองของตนนี้แตกต่างกันไป แต่ข้อสังเกตคือ มักขึ้นต้นด้วยเสียงของสายเปล่าทั้งสายทุ้มและสายเอก เช่นเดียวกันทุกคน

การลงจบทางร้องเพลงหุ่นกระบอกนั้น มิได้มีเพียงเพลงเชิดหุ่นกระบอกเท่านั้น แต่ก็ยังมีการบรรเลงเพลงประเภทอื่นประกอบด้วย เช่น เพลงประเภทสองชั้น เพลงประเภทหน้าพาทย์ เพลงร่ายเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินเรื่อง โบราณจารย์ด้านคีตศิลป์ไทยจึงได้ประดิษฐ์ทำนองสำหรับร้องเพลงหุ่นกระบอกให้มีลักษณะการร้องเพื่อส่งต่อไปยังเพลงอื่นดังกล่าวอย่างกลมกลืน และมีความแตกต่างกันออกไป

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องเพลงเชิดหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก คอนโจโดแตกทัพเรือ โดยศึกษาจากคณะหุ่นกระบอกของนาฏจักรพันธ์ุ โปษยกฤตนี้ มีเพลงที่ใช้ประกอบรวมทั้งสิ้น 34 เพลง ดังต่อไปนี้

1. เพลงซ้ำปี
2. เพลงปิ่นคดถึงนอก
3. เพลงคู่ฮ่อแห่
4. เพลงจีนสุหชิน
5. เพลงโอคจีน ทางที่ 1
6. เพลงโอคจีน ทางที่ 2
7. เพลงจีนเลิขผิ
8. เพลงจีนขิมเล็ก
9. เพลงจีนช้วน

10. เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง
11. เพลงระบำไฉวัน
12. เพลงจีนหน้าเรือ
13. เพลงจีนไปยักแห่ง
14. เพลงจีนเก็บบุปผา
15. เพลงจีนต้องเขียง
16. เพลงจีนพญาครุฑ
17. เพลงจีนเข้าห้อง
18. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
19. เพลงจีนเลียบแฮ
20. เพลงจีนรำพัด
21. เพลงจีนถันถัน จันเคียว
22. เพลงจีนขิมเล็ก จันเคียว
23. เพลงจีนเคียง
24. เพลงจีนไถ่เรือ
25. เพลงจีนปึงหลัง
26. เพลงรวีจิงโบราณ
27. เพลงจีนปะกะทะ
28. เพลงเชิดจีนตัวห้า
29. เพลงจีนหลวง
30. เพลงอาหนู
31. เพลงจีนใจฮ่อ
32. เพลงกราวจีน
33. เพลงคั่นนาคราช
34. เพลงเชิดควี่ 17

ในบรรดาเพลงจีนที่ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะของเพลงสำเนียงจีนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะของเพลงไทยที่มีสำเนียงจีนได้อย่างชัดเจน จำนวน 2 เพลง คือ

1. เพลงโอดจีนเป็นเพลงแสดงอารมณ์โศกเศร้า

2. เพลงจีนย่อแท้ เป็นเพลงแสดงอารมณ์ที่ตื่นเต้น ประกอบการเดินทาง

ดังมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 เพลงโอดจีน ซึ่งมีเนื้อหาของทำนองเพลงดังนี้

--- ล	ท ช ท ล	--- ร	ม ค ม ร	--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร
--- ล	ท ช ท ล	--- ร	ม ค ม ร	--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร
--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร	--- ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ท	ค ท ร ค

ในการวิเคราะห์เพลงโอดจีนนี้ พบลักษณะทำนองเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นโครงสร้างการประพันธ์เพลงสำเนียงจีนเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของทำนองที่เป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ในสัดส่วนที่มีความเท่า ๆ กัน สามารถพิจารณาได้จาก โน้ตบรรทัดที่ 1 โน้ตห้องที่ 1 – 2 และโน้ตห้องที่ 3 – 4 มีสัดส่วนการบรรจุตัวโน้ตที่เท่ากัน มีกระสวนทำนองเดียวกัน โน้ตห้องที่ 5 – 8 เป็นลักษณะกลุ่มทำนองเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียวกันทั้ง 4 ห้องโน้ต

2. ลักษณะการบรรเลงลับมือไปมาในแต่ละกลุ่มทำนอง สามารถพิจารณาได้จากทำนองบรรทัดที่ 1 โน้ตห้องที่ 5 – 8 บรรทัดที่ 2 ซึ่งเป็นลักษณะการซ้ำทำนองเดียวกัน บรรทัดที่ 3 โน้ตห้องที่ 1 – 4 เป็นการซ้ำทำนองเดิม ก่อนที่จะลับมือเป็นลักษณะกระสวนเดียวกันแต่มีการเปลี่ยนเสียงไปมาในห้องที่ 5 – 8 บรรทัดเดียวกัน

3. ลักษณะบันไดเสียงมีความเคลื่อนไหว ไม่คงตัว ในที่นี้มีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง จำนวนเสียงที่ใช้เมื่อพิจารณาแล้วไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นบันไดเสียงใด เพราะมีการสับเสียงถี่ ๆ ไปมา เมื่อพิจารณาจากทำนองเพลงโอดจีนนี้ พบว่ามีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง โดยมีรายละเอียดดังนี้

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1	โด เร มี ฟา ซอล ลา
บรรทัดที่ 2	โด เร มี ฟา ซอล ลา
บรรทัดที่ 3	โด เร มี ฟา ซอล ลา ที

จะเห็นได้ว่าจากบรรทัดที่ 1 ถึงบรรทัดที่ 2 มีการใช้โน้ตทั้งสิ้น 6 เสียง เมื่อบรรเลงมาถึง บรรทัดที่ 3 มีการใช้เสียงครบถ้วนทั้ง 7 เสียงเป็นการลงจบปิดท้ายเพลง

4. ลักษณะทำนองมีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อ เมื่อพิจารณาจากทำนองเพลงโศคนิธิ ซึ่งมี คุณลักษณะที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของเพลงจีน พบว่ากระสวนทำนองมีความกระชับไม่ยืดเยื้อ แบบลักษณะเพลงทางกรอโดยทั่วไป และไม่เหมือนกับเพลงเก็บธรรมดา เนื่องจากมีการสับเสียง ไปมาขึ้นเอง ทำให้เมื่อบรรเลงทำนองเพลงจีนจะมีความกระชับ และมีความเคลื่อนไหวของเสียงอยู่ ตลอดเวลา

5. มีความลงตัว . ความลงตัวนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของศิลปะ เพราะหาก ศิลปะใดไม่มีความลงตัวแล้วย่อมไม่เกิดความงาม ความลงตัวนี้พิจารณาได้จาก 2 ความหมาย ความหมายแรกเป็นความลงตัวของการทำนองเพลง ที่มีการเริ่มกระสวนทำนองเป็นสำนวนเปิด พิจารณาได้จากบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 – 2 และห้องที่ 3 – 4 และมีสำนวนปิดท้ายในห้องที่ 5 – 8 เป็นต้น ส่วนอีกความหมายหนึ่งนั้น เป็นเรื่องของความลงตัวระหว่างทำนองเพลงกับการแสดง ซึ่ง ลักษณะที่กระชับนี้เองย่อมทำให้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างตัวแสดง อารมณ์ กับทำนองเพลง ได้อย่างดีเยี่ยม

6. เพลงแสดงความเสียใจ คุณสมบัติข้อนี้นับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลงโศคนิธิที่แสดง ความเสียใจ แต่ในเพลงโศคนิธินี้เป็นเพลงที่แสดงความเสียใจในโดยใช้สำเนียงจีนมาเรียบเรียงเป็น เพลงโศคนิธิ ซึ่งสามารถแสดงอารมณ์ได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 2 เพลงจีนอ่อนแอ

เพลงจีนอ่อนแอ เป็นเพลงแสดงความชื่นชม ความสีกุ้ม ดังมีทำนองเพลงต่อไปนี้

ท่อน 1

- ร ม ช	- ถ ค ช	ค ถ ช -	ค ถ ช ม	ช ม ร ค	- ช ถ ช	พ ม ร ค	- ร ม ค
- ร ม ร	- ถ ช ถ	ร ม ช ถ	ช ถ ค ร	ม ช ม ร	ม ร ค ถ	ร ค ถ ช	- ม ช -
ม ช ถ ค	- ร ม ค						

ท่อน 2

- ร ม ร	ม ช ถ ช	ช ช ถ ช	ถ ค ร ค	- ร ม ร	ม ช ถ ช	ช ช ถ ช	ถ ค ร ค
ค ช ค ถ	ค ช ค ถ	ค ช ค ถ	ช ม ร ค	- ช ถ ช	พ ม ร ค	- ร ม ค	- ร ม ร
- ถ ช ถ	ร ม ช ถ	ช ถ ค ร	ม ช ม ร	ม ร ค ถ	ร ค ถ ช	- ม ช -	ม ช ถ ค

- ร ม ค

เพลงจีนส่อแห่งนี้ ประกอบด้วยทำนองเพลง 2 ท่อนด้วยกัน โดยท่อน 1 และท่อน 2 นั้นมี ปริมาณของเนื้อหาไม่เท่ากัน ท่อน 1 มีเนื้อหาน้อยกว่าท่อน 2 หากแต่ในท่อน 1 และท่อน 2 นี้มีความเหมือนกันคือมีการซ้ำท้ายเหมือนกันทั้ง 2 ท่อน

ลักษณะกระสวนของทำนองเพลงมีความคล้ายกันกับเพลงโศคจีน ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น หากแต่เพลงจีนส่อแห่งนี้ มีลักษณะการดำเนินทำนองแบบ “สับมือ” ไปมาตลอดทั้ง 2 ท่อน โดยทำนองมีการเคลื่อนที่จากเสียงสูงสู่เสียงต่ำไปมา ตลอดทั้งทำนองเพลง ทำนองที่มีกระสวนทำนองเคลื่อนไปทางเสียงสูงจะพิจารณาได้จาก ท่อน 1 บรรทัดที่ 1 โน้ตห้องที่ 1 – 5 และมีการซ้ำทำนองในกลุ่มเสียงเดิมในห้องที่ 6 – 8 และห้องที่ 1 บรรทัด 2 หลังจากนั้นเป็นการเคลื่อนตัวไปทางเสียงสูงในห้องที่ 2 – 6 ของบรรทัดที่ 2 ก่อนจะบรรเลงสำนวนปิดใน 4 ห้องสุดท้ายโดยมีเสียงถูกตกไปสู่เสียง โศคสูง

ในทำนองเพลงท่อน 2 พบว่ามีการใช้สำนวนถาม – ตอบ 2 ครั้ง ดังนี้

สำนวนถาม

- ร ม ร	ม ช ถ ช
---------	---------

สำนวนตอบ

- ช ถ ช	ถ ค ร ค
---------	---------

และในท้ายท่อน 1 และท่อน 2 มีการบรรเลงที่เรียกว่า “ลักจิงหวะ” เพื่อความกระชับของทำนองเพลง ดังจะเห็นได้จากโน้ตห้องที่ 3 ของทำนองต่อไปนี้

ร ค ถ ช	- ม ช -	ม ช ถ ค	- ร ม ค
---------	---------	---------	---------

ลักษณะเสียงที่สับกันไปมา มีความถี่กระชับ และใช้เสียงครบถ้วนทั้ง 7 เสียงนี้ เป็นคุณลักษณะของเพลงประเภทเพลงสำเนียงจีน ซึ่งจะพบได้โดยทั่วไปในการวิเคราะห์เพลงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ

ในการศึกษาวิเคราะห์เพลงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากฎวิธีศึกษาเพลงไทยสำเนียงจีนได้เป็นอย่างดีเนื่องจาก เรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้มีทั้งเพลงสำเนียงจีนที่มีมาแต่ดั้งเดิมและเพลงสำเนียงจีนที่มีการประพันธ์ขึ้น

ใหม่เป็นการเฉพาะ และด้วยความหลากหลายที่มีความกว้างขวางของเพลงและด้วยคอนโจโจ
แตกทัณฑ์เปรียบเสมือนเพลงเรื่องใหญ่ที่มีการรวบรวมเพลงจีนไว้เป็นเรื่องเคียงกันมากมาย จึงเป็น
ประโยชน์อย่างมหาศาลในการที่จะนำเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ไปใช้ในเพลงคัมภีร์จีนอื่น ๆ ได้เป็น
อย่างดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าโดยใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าของคณะหุ่นกระบอกโดยตรง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ และเอกสารต่างๆ เพื่อให้การค้นคว้าวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมศึกษานอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 1.1.1 หนังสือประวัติศาสตร์จักรพันธุ์ โปษยกฤต
- 1.1.2 หนังสือเกี่ยวกับการแสดงหุ่นกระบอก
- 1.1.3 บทความ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอก
- 1.1.4 แถบเสียงที่บันทึกการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ บันทึกไว้ ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2533 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- 1.1.5 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายจักรพันธุ์ โปษยกฤต โดยตรง

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1 ทั้งหมดมาเรียบเรียง ถ้ามีเนื้อหาสาระและจัดเป็นหมวดหมู่ตามความสำคัญ จากนั้นนำโน้ตเพลงที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลของนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต มาทำการบันทึกเป็นโน้ตไทย ทางห้องวงใหญ่ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลง ที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ
- 3.2 ทำการวิเคราะห์บทเพลงสำนวนจีนในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เฉพาะบทเพลงที่ได้แต่งขึ้นใหม่ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 6 เพลง และเป็นเพลงที่คุณครูบุญซึ้ง เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติสาขาคันทรียาไทย) เป็นผู้แต่งไว้ทุกเพลง โดยวิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเนื้อทำนองของบทเพลง

3.2.2 ศึกษาโครงสร้างและวิเคราะห์บทเพลงโดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

3.2.2.1 การแบ่งท่อนเพลง เพื่อให้ทราบถึงการแบ่งและประโยคของเพลง รูปแบบทำนอง

3.2.2.2 ถูกตกและบันไดเสียง เพื่อให้ทราบถึงถูกตกและบันไดเสียง การเปลี่ยนบันไดเสียง การใช้เสียงรองและเสียงจรของบทเพลง

3.2.2.3 ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

3.2.2.4 รูปแบบกระสวนจังหวะ เพื่อให้ทราบถึงกระสวนจังหวะทำนองเพลงต่างๆ

3.2.2.5 ทำการบันทึกโน้ตไทยและโน้ตสากล

4. ขั้นสรุปผลการวิจัย

4.1 เรียบเรียงสาระสำคัญ ทำการสรุปผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

4.2 นำเสนอแนวคิดและสาระสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา

4.3 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบประวัติความเป็นมาของการแสดงหุ่นกระบอกคณะจักรพันธ์โปษยกฤต
2. ได้ทราบหลักการในการสร้างบทเชิดหุ่น จากวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก
3. ได้ทราบถึงหลักการวิธีบรรจุเพลง
4. ได้ศึกษาทำนองเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้นใหม่สำหรับการเชิดหุ่น
5. ได้ทำการบันทึกโน้ตบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ เพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยต่อไปในอนาคต

บทที่ 4

การวิเคราะห์บทเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกที่แต่งขึ้นใหม่

การดำเนินการศึกษาเพลงสำหรับประกอบการแสดงหุ่นกระบอกในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หุ่นกระบอกคณะต่างๆ
2. หุ่นกระบอกคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต
3. วิเคราะห์บทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยนายบุญวงศ์ เกตุคง เรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพ ของคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต
4. วิเคราะห์บทประพันธ์ที่นำมาขับร้องเพลงหุ่นกระบอก เรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพ ของคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต

โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. หุ่นกระบอกคณะต่างๆ

หุ่นกระบอกคณะเพชรทองเรือ

หุ่นกระบอกคณะเพชรทองเรือ เป็นหุ่นกระบอกที่พัฒนามาจากคณะหมอลำห่ม การเดินเรื่องเดินกลอน เป็นลำห่มทุกประการ จะต่างกันตรงที่ผู้แสดงแทนที่จะเป็นคนกลับเป็นหุ่นกระบอกโดยใช้คนเป็นผู้เชิด เหมือนกับหนังตะลุงที่ชาวอีสานเรียกหนังประโมทัย การดำเนินเรื่อง การเจรจาเป็นภาษาอีสาน ออกสำเนียงหมอลำ ผู้ที่เคยชื่นชอบการแสดงหมอลำห่มได้ฟังกลอนรำที่เพราะ ๆ หัวเราะกับมุขตลกของตัวตลกจะได้พบกับตัวละครที่เป็นไปตามจินตนาการทุกอย่าง เพราะเป็นละครที่ใช้หุ่นคือต้องการสวหรือชี้หรืออย่างไรก็สามารถแกะเอาเองได้

หัวหน้าคณะเพชรทองเรือ คือนายสวน ผ่องแผ้ว ปัจจุบันอายุ 73 ปี เมื่อเรียนจบประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว ได้ไปเรียนรำกับหมอลำทองใสที่จังหวัดอุบลราชธานี จนสามารถออกเล่นหนังรำได้ ตั้งแต่อายุ 16-17 ปี ต่อมาได้ย้ายมาอยู่กับหมอลำคณะอินคาไทยราษฎร์ ได้สมรสกับนางลำอองค์ ผ่องแผ้ว เป็นหมอลำฝ่ายหญิงอยู่คณะเดียวกัน จากนั้นได้ไปอยู่กับอีกหลายคณะ เคยคิดจะตั้งคณะขึ้นเองแต่ขัดสนด้วยทุนทรัพย์ จึงกลับมาฟื้นฟูหนังประโมทัยขึ้นอีกครั้ง ออกแสดงตามงานต่างๆ ปรากฏว่าชาวบ้านชื่นชอบมากและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี จนถึงปัจจุบัน

หุ่นกระบอกนายหน่ง

นายหน่ง บ้านเดิมอยู่ที่ อำเภอไทรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีชื่อจริงว่า “นายรินทร์” เป็นช่างฝีมือดีทั้งทางแกะสลัก เขียนรูป และมีความสามารถทางแกะหน้าบัน ได้หลบหนีการจับกุม

ของบ้านเมือง เนื่องจากมีผู้ว่าจ้างให้แกะแม่พิมพ์เหรียญเงินปลอม โดยใช้หินแกะเป็นแม่พิมพ์ ประกบกันสองข้างใช้ตะกั่วแทนเงิน เป็นการผิดกฎหมายมีโทษถึงขั้น斬刑 (ประหารชีวิต) จึงต้องหลบหนีลงใต้ทางใต้และได้เห็นการแสดงหุ่นจีนไหหลำ เกิดคิดใจจึงคิดแกะหัวหุ่นขึ้นเป็นหุ่นไทย และทำตัวหุ่นเลียนแบบจีนไหหลำ ในคอนแรกหัวหุ่นแกะด้วยมันเทศไม่ถาวร พอหัวหุ่นน้ำเสีย ก็แกะขึ้นเล่นใหม่ได้ทันที เพราะนายร่นมีฝีมือทางช่างแกะสลักอยู่แล้ว เมื่อขึ้นมาอยู่เมืองสุโขทัย ใช้ชื่อนายหน่ง ด้วยเป็นคนศีรษะล้าน ไม่ทราบว่าจะอยู่สุโขทัย นายหน่งทั้งเชิดร้องหุ่น กระบอกด้วยตนเองหรือว่ามีเป็นคณะแต่หุ่นกระบอกนายหน่งก็เป็นที่ยึดกันดีแล้ว ว่าถือกำเนิด ณ เมืองสุโขทัยนี้

นายบุญช่วย เปรมบุญ เล่าว่า นายหน่งมีบุตรสาวสามคน คือ กุณ ชุ่ม และเปลื้อง เป็นละคอนทั้งสามคน ครูหน่งได้ให้บุตรสาวเชิดหุ่นกระบอกโดยเลียนแบบท่ารำจากละคอน และออกรับงานเล่นตามบ่อนอยู่ช้านาน กระทั่งย้ายมาแสดงที่ศาลเจ้าปากคลองบางมะฝ่อ อำเภอไทรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จนครูหน่งถึงแก่กรรม บุตรสาวทั้งสามก็ยังคงยึดอาชีพแสดงหุ่นกันต่อไป

ในสมัยหลังเหลือแต่นางเปลื้องและลูก ๆ ที่ยังยึดอาชีพเล่นหุ่นอยู่ และได้ย้ายมาอยู่ปากน้ำโพ ที่สาวทั้งสองเสียชีวิตไปแล้ว จนหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นางเปลื้องก็เสียชีวิตลงอีกคน เหลือแค่บุตรของนางเปลื้องมีนายบุญชู และนายบุญช่วย เป็นคน ที่ยังรับมรดกหุ่นสืบต่อมาจนทุกวันนี้ แต่ไม่ได้ยึดเป็นอาชีพจริงจัง

หุ่นกระบอกกรมศิลปากร

กรมศิลปากร ได้จัดสร้างหุ่นกระบอกขึ้น เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2522 และพัฒนาต่อเนื่องทั้งการทำบท สืบทอดการเชิดหุ่นให้แก่ศิลปินรุ่นต่อไป เพิ่มฉากตามบท และใช้แสงเสียงประกอบการเชิด เพื่อเผยแพร่ศิลปะการเชิดหุ่นแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งภายในและนอกประเทศ

ในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระเมรุมาศท้องสนามหลวง กรมศิลปากรได้จัดแสดงหุ่นกระบอก เรื่อง พระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อ ไปจนถึงสุดสาครปราบผีเสื้อ ใช้เวลาชึ้นนานถึง 9 ชั่วโมง ปรากฏว่าได้รับการติดตามชมจากประชาชนจำนวนมาก นับว่ามรดกหุ่นกระบอกของไทยจะดำรงอยู่ชาติต่อไป โดยไม่เสื่อมสูญ

หุ่นกระบอกนายเอาะ

นายเอาะ หรือ หม่อมราชวงศ์เอาะ พัยคนเสนา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มการแสดงหุ่นกระบอกขึ้นในกรุงเทพฯ เป็นคนแรก เมื่อ พ.ศ. 2436 ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเขียนได้ตอบกันและกันได้รับสั่งถึง “หุ่นกระบอบอก” ดังจดหมายลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2479 จากคำหนักปลายเนินคลองเตยมีความดังนี้

“มีเรื่องเกล้ากระหม่อมบวชซึ่งคิดจะขึ้น จะเก็บมาเล่าถวายอีกเรื่องหนึ่ง คือ เมื่อเกล้ากระหม่อมบวชนั้นได้ตั้งใจรักษา กาย วาจา ใจ ให้เป็นพระพันอาบัติทั้งปวง ความปฏิบัติก็เป็นไปได้สมปรารถนา แต่วันหนึ่งเจ้ากรรมจริง ๆ เดินกลับจากบิณฑบาตรพอถึงแถวหน้าศาลเจ้าพ่อเสือก็พบคนขอทานดาบอด นั่งร้องเองสือซอเองอยู่ข้างถนน ดาที่ควรเป็นแล้วคนศรีของคนขอทานนั้นควรจะไม่น่าฟัง แต่ที่ไหนดิฉันจะไรมันช่างเพราะดีเสียเหลือเกินตั้งแต่เกิดมาไม่เคยพบการเล่นดนตรีที่ไพเราะจับใจเหมือนคราวนั้นเลย เล่นเอาลืมหูลืมตาไม่ทันเสียใจมาก ฟังเสียงสำเนียงการบรรเลงจนหันมาด้วยความเสียใจ โดยเอาอาบัติไปพอแรง จะกราบทูลได้อย่างง่าๆ ว่า ดาคนที่เล่นเพลงพาลืมตัวไปได้นั้นคือดาคนที่มิชู้ตือชาเรียกกันโดยสามัญว่า “ดาสังขาร” นั้นเล่นทำนองร้องของแกก็ไพเราะไปในทางร้องและความก็ดีด้วย ส่วนทางขอของแกก็ไพเราะไปในทางดนตรีอีกทางหนึ่ง แต่ทั้งสองทางเข้ากันได้สนิทสนมกลมเกลียวดีเหลือเกิน คิดใจจนกระทั่งสึกออกมาแล้วลองทำดูบ้างไม่ยักได้ ถ้าสือซอเหมือนร้องแล้วทำได้แค่ร้องไปทางร้อง สือซอไปทางขอทำไม่ได้ ทำให้รู้สึกใจว่า ดาสังขารนั้นเป็นคนเลิศจะเสริญมนุษย์ แยกแบ่งใจให้เป็นสองภาพ เล่นสองอย่างพร้อมกันได้ เราแบ่งไม่ได้จึงเล่นไม่ได้ ทางที่แกเล่นก็คือหุ่นกระบอบอกเราเอง แต่เวลานั้นหุ่นกระบอบอกยังไม่เกิด หุ่นกระบอบอกก็เอาอย่างดาสังขารนั้นเองไปเล่น แต่หุ่นกระบอบอกนั้นไม่ฉลาดเพราะคนหนึ่งร้องคนหนึ่งสือซอเป็นของทำได้ง่าย ไม่เหมือนดาสังขารซึ่งร้องเองสือซอเองเล่นยากเหลือเกิน...” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สาส์นสมเด็จ เล่ม 9 (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา, 2504), หน้า 120 – 121)

และสมเด็จพระยาดำรงฯ ก็ได้ทรงกล่าวถึงหุ่นกระบอบอกไว้เช่นกันในจดหมายลายพระหัตถ์ ทรงตอบขณະประทับที่บ้านจีนนามอนปีนัง ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2479 ดังนี้

“คนดาบอดสือซอขอทานที่ท่านครัสถึงนั้น หม่อมฉันรู้จักดีที่เคียวเคียวเรียกแถวว่า “ดาสังขาร” เพราะแกชอบร้องเล่นเรื่องปลงสังขารกับเรื่องพระชาติทนต์ รู้สึกไพเราะจับใจมาก

หุ่นกระบอบอกพระองค์เจ้าอนุสรฯ

พระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรศิริประสาธน์ เป็นพระเจ้าลูกเธอในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาเกสร (ม.ร.ว.เกสร สนธิวงศ์) เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2434 และสิ้นพระชนม์ เมื่อ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2443 พระชนมายุเพียง 9 พรรษา

หุ่นกระบอกของพระองค์อนุสรศิริประสาธน์ นี้ มิได้เล่นออกรับงานเป็นคณะอาชีพเช่น หุ่นทั่วไป เหตุแห่งการมีหุ่นนี้ เกิดขึ้นจากเมื่อพระองค์เจ้าอนุสรฯ ยังทรงพระเยาว์อยู่มากราว 3 - 4 พระชันษา ได้ทอดพระเนตรหุ่นกระบอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร(กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน) ซึ่งคงจะมีผู้ทำถวาย ไว้เป็นของเล่นสำหรับเจ้านายพระองค์เล็กๆ พระองค์เจ้าอนุสรฯ โปรดหุ่นและต้องพระประสงค์ที่จะมีไว้เป็นของพระองค์เองเป็นกำลัง หม่อมเจ้าหญิงกระง่าง สนิทวงศ์ ผู้เป็นอาของเจ้าจอมมารคาสกร จึงคิดสร้างหุ่นกระบอกขึ้นถวายทั้ง โรงโดยร่วมกับหม่อมเจ้าหญิงชนนาค สนิทวงศ์

หุ่นกระบอกนายวิง

หุ่นนายวิง เป็นหุ่นกระบอกร่วมสมัยเคียงกันกับหุ่นนายเถาะ หุ่นพระองค์เจ้าสุทนต์ฯ และ หุ่นจางวางค้อ ตัวนายวิงเองเป็นที่เชิดของนายเปือก ประเสริฐกุล ด้วยภรรยาชื่อ นางค้วน เป็นพี่สาวแท้ๆ ของนายเปือก นายวิงมีบุตรและบุตรกับนางค้วน คือ 1 บุญ 2 เียบ 3 ตาบ และบุตรทั้งสองของนายวิง คือ เียบ และตาม นี่เอง ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการหุ่น ด้วยนางวิงเป็นแต่ตัวโผเข้าของคณะ เชิดหุ่นเองไม่เป็น ลักษณะพิเศษของหุ่นคณะนายวิงก็คือ เป็นหุ่นกระบอกคณะเดียวที่เชิดด้วยมือขวาคือใช้มือขวาของคนเชิดจับแกนไม้กระบอก และใช้มือซ้ายของคนเชิดจับตะเกียบ ในขณะที่การเชิดหุ่นกระบอกอื่นๆ ไปใช้มือซ้ายของผู้เชิดจับแกนไม้กระบอก และใช้มือขวาของผู้เชิดจับตะเกียบ

หุ่นกระบอกของนายวิงนี้ รับงานเล่นตามโรงบ่อนเบี้ยเป็นประจำ เรียกกันว่า “งานหมา” คือหมาเล่นเป็นเคียน บางครั้งสิบห้าวันก็จ่ายค่าตัวกันเสียที ด้วยแต่ก่อนตามโรงบ่อนมีมหรสพให้คนดู เช่น จั้ว ติ๊ก ตะคร และหุ่นกระบอก เป็นต้น การแสดงก็ไม่ต้องพิธีพิธีอันอะไรนัก สักแต่ว่าเล่นได้เป็นเรื่องราวก็พอ สาเหตุที่มีมหรสพให้คนดู ก็เพื่อคึงดูให้คนไปเที่ยวโรงบ่อนกันมาก ๆ ดูมหรสพแล้วก็เลยเล่นการพนัน เช่น แทงถั่วไปในโรงบ่อนนั้นเสียเลย หรือบางครั้งเด็กที่ติดไปกับพ่อแม่หรืออาชาก็พาไปเล่นการพนัน ก็ทั้งเด็กไว้ให้ดูการมหรสพเพื่อเด็กจะได้ไม่ตามกวนสมาธิ มหรสพที่แสดงตามโรงบ่อนนี้ แสดงวันละสองเวลา คือ ตอนบ่ายเวลาหนึ่งราว ๆ บ่าย 2 โมง ถึงบ่าย 4 โมง เวลาหนึ่ง หลังจากหยุดพักรับประทานอาหารแล้ว จึงเริ่มแสดงอีกราวๆ 2 ทุ่ม ไปจนถึง 2 ทุ่ม จึงเลิก

นายเปือก ประเสริฐกุลเอง ก่อนที่จะสร้างหุ่นตั้งขึ้นเป็นคณะหุ่นนายเปือกฯ ก็เคยเชิดหุ่นให้กับหุ่นคณะนายวิงผู้เป็นที่เชิดมาก่อน แล้วเลยฝากเงินค่าตัวที่ได้ไว้กับนางค้วนพี่สาวผู้เป็นภรรยา นายวิง ด้วยยังไม่มีครอบครัว ครั้นนายเปือกฯ มีครอบครัว คิดจะตั้งคณะหุ่นเป็นของตนเอง ไปขอร้องเงินฝากที่ฝากสะสมไว้สิบชั่งกับนายวิง นายวิงกลับอึดอัดไม่ยอมให้ทั้งหมด กลับให้บ้างคึงเอาไว้บ้าง ทั้งประมาณนายเปือกฯ ว่าไม่มีวันจะสร้างหุ่นขึ้นไว้เป็นคณะตนเองได้ นายเปือกฯ จึงได้ถนัดใจไว้กับนายวิงว่าหากตั้งคณะหุ่นขึ้นได้จริงก็จะทำประดุเป็นเพชร และเมื่อนายเปือกฯ ได้ตั้ง

หุ้ณคณะนายเปือก ประเสริฐกุลขึ้นแล้ว ก็ได้ทำประตูปั้นจุ่มเรือนแก้คาดด้วยกำมะหยี่สีน้ำเงินประดับด้วยเพชรกันคัมมีเรือนทำด้วยเงินแท้ ผิดกับจุ่มประตูลำหรับหุ้ณเข้าออกของหุ้ณคณะอื่นๆ ที่มักจะทำจุ่มเรือนแก้วเขียนสีไม้ก็ประดับด้วยลายกระดาดทองน้ำตะโกณดู หุ้ณคณะนายเปือกฯ จึงได้รับสมญาอีกอย่างหนึ่งว่า “หุ้ณนายเปือก ประตูปะเพชร”

ต่อมาเมื่อทางการได้ให้เลิกโรงบ่อนเบี้ย หุ้ณคณะนางวิงก็หมดทางหากินไปอีกทางหนึ่ง แต่ก็ยังคงออกเล่นรับงานหาเช่นเดียวกับคณะหุ้ณอื่นๆ ไปในชุดเดียวกัน และนอกจากจะมีหุ้ณแล้ว นายวิงก็ยังสร้างปีพาทย์ไว้เป็นของตนเองด้วย นับว่าเป็นผู้มีฐานะดีคนหนึ่ง ภายหลังนายวิงได้เจ็บป่วยทุพพลภาพลงจนถึงวิกฤตชีวิต ต้องจับตามโซ่เอาไว้ กิจการละเล่นหุ้ณกระบอกก็เลยต้องเลิกกันไป จนกระทั่งนายวิงได้เสียชีวิตลงนายบุญผู้เป็นบุตรซึ่งคิดฝัน จึงเอาศีรษะหุ้ณและเครื่องดนตรีปีพาทย์ออกจำหน่ายกับร้านคนจีนที่เวียงนครเขมรที่ละชั้นสองชั้นเพื่อเอาเงินไปสุบฝัน จนในที่สุดไม่เหลือศีรษะหุ้ณแม้แต่หัวเดียว ในปัจจุบัน ไม่ทราบว่ามีศีรษะหุ้ณคณะนายวิง ตกอยู่กับผู้ใด

หุ้ณกระบอกพระยาสุนทรฯ

พระยาสุนทรเทพระบำ(เปลี่ยน สุนทรนัฏ) เป็นปลัดกรมมหรสพ ในสมัยรัชกาลที่ 6 มหรสพที่พระยาสุนทรจะต้องดูแลรับผิดชอบก็คือหนังใหญ่ แต่ก็มีคณะหุ้ณกระบอก และโขนละครนอนอยู่ในอุปถัมภ์เป็นของตัวเองเป็นคณะใหญ่ ถึงขนาดสามารถจะรับงานโขนได้สองงานในคราวเดียวกัน

มารดาของพระยาสุนทรฯ ชื่อแอม มีความรู้ความสามารถในทางโขนละครนอนเช่นเดียวกัน ส่วนภรรยา คือคุณหญิงทิพย์ (พลาญกูร) สุนทรนัฏ ไม่ได้เป็นโขนละครนอน แต่รอบรู้ในเรื่องนาฏศิลป์ ใครรำดี รำไม่ดีหรือผิดถูกอย่างไร ท่านบอกได้หมด

จากคำบอกเล่าของคุณสนั่น วัฒนโธ ผู้เป็นหลานของคุณหญิงทิพย์ สุนทรนัฏ และเคยอยู่ในบ้านของพระยาสุนทรฯ มาตั้งแต่เล็กเล่าว่า

หุ้ณกระบอกของพระยาสุนทรฯ นี้ เมื่อคุณสนั่นเข้ามาอยู่ในบ้านพระยาสุนทรฯ ไม่เคยเห็นออกแสดงแล้ว หรือจะแสดงแต่คุณสนั่นยังเด็กมากจำไม่ได้ก็เป็นได้ แต่ก็เห็นมีอยู่ 1 โรง ทั้งจากประตูปะเพชรและกระบอกบังมืออยู่ครบ เมื่อมีพิธีไหว้ครูประจำปี คือในเดือน 6 วันพฤหัสบดี ข้างขึ้น จะต้องไปไหว้ครูโขน ละคร หุ้ณกระบอก และหนังใหญ่ รวมกันทั้งหมด ที่บ้านพระยาสุนทรฯ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศาลาสันติธรรม คุณสนั่นเล่าว่า พระยาสุนทรฯ ทูลขอเมื่อรัชกาลที่ 6 รับตั้งกับพระยานัฏกานูรักษ์ว่า ใครๆ เขาก็ขอกัน แต่ข้าเฮเปลี่ยน (พระยาสุนทรฯ) ไม่ยกขอ พระยาสุนทรฯ จึงทูลขอที่ดิน (ที่เป็นศาลาสันติธรรมในปัจจุบัน) สำหรับอยู่อาศัย “ชั่วชีวิต” เมื่อพระยาสุนทรฯ เสียชีวิตลง เมื่ออายุราว 90 ปี คุณหญิงทิพย์จึงต้องย้ายมาอยู่ที่ที่ดิน พร้อมทั้งเครื่องโขน ละคร หนังใหญ่ หุ้ณกระบอก และดนตรีปีพาทย์ คณะโขนละครนอนของเอกชนในยุคนั้น เช่น คณะนายสวด (เป็นพวกทศกันธุ์มีชื่อ) และ คณะยายเล็ก ต่างก็ต้องมาขอเช่าใช้เครื่องโขนละครนอนของคุณ

หญิงทิพย์เพราะเป็นคณะใหญ่มีเครื่องครบ เครื่องปีพาทย์ทั้งวงของพระยาสุนทรฯ ได้ถูกระเบิดเสียหายหมดทั้งวงเมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง ในขณะที่คณะละคอนคณะหนึ่งมาขอเช่าไปบรรเลง ต่อมาเครื่องโขนละคอนเหล่านี้ได้กระจัดกระจายสูญหายไปสิ้น ซึ่งเกิดจากการเช่ายืมแล้วไม่ส่งคืน และจากการย้ายที่อยู่ของคุณหญิงทิพย์หลายครั้ง เหลือแต่หุ่นกระบอกเท่านั้นที่ยังอยู่

หุ่นกระบอกจากวางต่อ

จากวางต่อ ณ ป้อมเพชร เป็นน้องพระยาไชยวิชิตสิทธิศักดิ์ (นาค ณ ป้อมเพชร) และเป็นหลานเจ้าจอมมารคามาตย์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าจอมมารคามาตย์นี้เป็นหลานของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อเล็กจากวางต่อฯ อยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงประภา และพระองค์เจ้าสุภาววรรค์ พระธิดาของเจ้าจอมมารคามาตย์ เนื่องจากบิดาถึงแก่กรรมเสียตั้งแต่ยังเยาว์

ตามประวัติกล่าวว่า จากวางต่อฯ เป็นจากวางของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นวรวงศ์วรวิมลคุณากร (พระองค์เจ้าเฉลิมลักขณาวงศ์) พระราชโอรสองค์ที่ 35 ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวและเจ้าจอมมารคามาตย์ จึงนับว่าจากวางต่อ เป็นคนของ “วังหน้า” โดยแท้ โดยผู้ที่ได้รับตำแหน่ง “จากวาง” นี้ ถึงแม้จะเป็นที่ทราบว่าไม่ใช่ตำแหน่งที่เป็นพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ดังเช่นตำแหน่ง เจ้ากรมปลัดกรมทหาร ตามลำดับ แต่เจ้านายที่ “ทรงกรม” เท่านั้นจึงจะมี “จากวาง” ได้ และผู้ที่ได้ตำแหน่ง “จากวาง” นี้ จะเป็นผู้ที่ได้รับใช้ใกล้ชิดสนิทสนมหาต่อเจ้านายยิ่งกว่าตำแหน่งอื่น จากคำบอกเล่าของคุณเคิมศรี (ณ ป้อมเพชร) วีระไวทยะ ผู้เป็นหลานของจากวางต่อฯเล่าว่า

จากวางต่อฯ มีภรรยาชื่อ “ทองคำ” เป็นธิดาคหบดีอำเภอนครชัยศรี และคุณทองคำนี้เป็นคนงานถึงกับเป็นนางเอกละคอนของเจ้าจอมมารคามาตย์ ด้วยเข้ามาถวายตัวและฝึกหัดรำละคอนตั้งแต่ยังเล็ก จากวางต่อฯ และคุณทองคำ มีบุตรธิดาด้วยกัน 3 คนคือ 1 คาค 2 ค่าย (ขุนนารอนิกร ผู้เป็นบิดาคุณเคิมศรี) 3 ค่วน

จากวางต่อฯได้รับมรดกจากเจ้าจอมมารคา เป็นโขนละคอนและข้าทาสบริวารทั้งได้บ้านคือ “ตึกคลองคราม” เป็นที่อยู่อาศัย เดิมบ้านจากวางต่อฯ อยู่ตรงที่ที่เป็นพระแม่ธรณีบีบมวยผม เชิงสะพานผ่านฟ้าในปัจจุบัน เมื่อทางการทำถนนตัดผ่านข้ามคลองหลอดมาข้างทุ่งพระเมรุจึงย้ายมาอยู่ที่ทำวังหน้าเป็นที่หลวงมืตึกใหญ่สามหลังอยู่หลังวัดพระแก้ววังหน้า

แต่แรก จากวางต่อฯมีแค่โขนละคอนและวงดนตรีปีพาทย์เป็นคณะใหญ่ด้วยมีผู้คนบริวารมากมาย ต่อมาจึงสร้างหุ่นกระบอกขึ้นออกเล่นรับงานทั่วไป นับเป็นคณะหุ่นกระบอกที่เป็นที่นิยมกันในสมัยนั้นเช่นเดียวกับหุ่นคุณเกาะและหุ่นพระองค์สุทัศน์ฯ

หุ่นกระบอกจางวางทั่ว

จางวางทั่ว พาทยโกศล เป็นบุตรของนายทับ หรือหลวงกัลยาณมิตวาส (ทับ พาทยโกศล) เกิดเมื่อ พ.ศ.2419 ที่บ้านข้างวัดกัลยาณมิตร ฟังธนบุรี เมื่อต้นสมัยรัชกาลที่5 ตระกูลพาทยโกศลนี้เป็นตระกูลเก่าแก่ซึ่งสืบทอดการดนตรีไทยมาช้านาน

ตำแหน่ง “จางวาง” นี้ เป็นตำแหน่งจางวางของวังบางขุนพรหม อันเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระนางเจ้าสุจอมลยาธิบดีศรีพระอัครราชเทวี ด้วยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ฯ โปรดการดนตรี จางวางทั่วฯ จึงเป็นครูคนตรีของวังบางขุนพรหมอันเป็นวงดนตรีที่นับว่าเป็นหนึ่งในบรรดางานดนตรีของเจ้านายอีกหลายวงที่ขึ้นชื่ออยู่ในยุคนั้น เพลงที่จางวางทั่วฯ ได้แต่งเอาไว้มีมากมาย เช่น เพลงพม่าห้าท่อน เถา เพลงสืบเพลงบังใบ เถา เพลงอาถรรพ์ เถา เพลงกัลยาณมิตร ฯลฯ จึงนับว่าท่านเป็นปรมาจารย์ทางดนตรีไทยอาวุโสอีกท่านหนึ่งที่มีผลงานและชื่อเสียง ตลอดจนมีลูกศิษย์ลูกหาอีกมาก

จางวางทั่วฯ มีบุตรและบุตรที่เกิดจากนางปลั่ง พาทยโกศล 8 คน แต่ได้ถึงแก่กรรมเสียแต่ยังเยาว์เสีย 6 คน เหลือเพียง 2 คนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีต่อมา คือ นายเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล (ถึงแก่กรรม) และคุณหญิงไพฑูรย์ กิติวรรณ (ถึงแก่กรรม) ผู้เป็นพระอาจารย์ทางดนตรีไทยท่านหนึ่งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เนื่องจากนางปลั่งเสียชีวิตตั้งแต่บุตรยังเล็กๆ บุตรและบุตรทั้งสองจึงอยู่ในความดูแลของนางเจริญ พาทยโกศล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “หม่อมเจริญ” ผู้ขับร้องเพลงไทย และครูฝึกหัดขับร้องเพลงไทยที่มีชื่อเสียงเป็นเอก ลูกศิษย์ที่สืบทอดการขับร้องเพลงไทยในทางของท่านมาจนทุกวันนี้ได้แก่ นางอุษา (ทับ) สุคันธมาลย์ เป็นต้น

นอกจากจะมีวงดนตรีปี่พาทย์ “พาทยโกศล” แล้ว จางวางทั่วฯยังมีหุ่นกระบอกอยู่ในขณะออกเล่นรับงานในระบะที่หุ่นกระบอกกำลังเป็นที่นิยมดูกัน นับว่าเป็นคณะหุ่นที่มีชื่อเสียง ร่วมสมัยเคียงกันกับหุ่นของจางวางค้อฯ หุ่นพระองค์สุทัศน์ฯ ฯลฯ

หุ่นกระบอกนายเปือก

หุ่นกระบอกคณะนายเปือก ประเสริฐกุล ดูเหมือนจะเป็นคณะหุ่นกระบอกที่เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในช่วงยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา

ตามประวัติของนายเปือก ที่คัดจากหนังสืองานฉาปนกิจศพนายเปือก ประเสริฐกุล ณ วัดเครือวัลย์วรวิหาร เมื่อวันอาทิตย์ที่ 1 พฤษภาคม 2503 ได้กล่าวไว้ว่า นายเปือก เป็นบุตรอันเกิดด้วยนายนุ้ยและนางอ้อม เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2420 มีครอบครัวเมื่อ พ.ศ. 2440 กับ นางสาวมิ่ง และมีบุตรธิดารวมกัน 6 คน แต่ได้ถึงแก่กรรมเสียตั้งแต่ยังเยาว์ คงเหลือแต่เพียงธิดา เพียง 2 คน คือ

1. นางสาวหว่า ประเสริฐกุล

2. นางสุศรี (จีน) สกุลแก้ว

ในปัจจุบันยังคงเหลือแต่นางจีน สกุลแก้ว อายุ 83 ปี เท่านั้น ที่ยังคงสืบต่อการเล่นหุ่นนี้อยู่ เนื่องจาก นางสาวหว่าได้ถึงแก่กรรมไปเมื่ออายุได้ 64 ปี จากคำบอกเล่าของนางจีน ผู้เป็นทายาทของนายเปือกเล่าว่า เดิมนายเปือกเป็นคนคุมเครื่องโขนของนายเถาะ ตั้งแต่ นายเถาะยังไม่ได้สร้างหุ่นกระบอกเป็นแต่ได้โขนมีเครื่องให้เช่า ผู้ที่ทำหัวโขนและซ่อมหัวให้แก่นายเถาะ คือ “พระครูเหลี่ยม” อยู่วัดเสาประโคนหรือวัดคูศิดาราม รู้จักกันว่า พระครูเหลี่ยมมีฝีมือทำหน้าทศกัณฐ์ได้งามสง่าคลุมขลัง เมื่อ “นายฮวด” ผู้เล่นโขนเป็นตัวละครมีชื่อในสมัยนั้น ได้สวมใส่หัวโขนทศกัณฐ์ของพระครูเหลี่ยม ก็สามารถออกร่ำว่าไฉ่คงความจริงจึงเป็นที่ติดเนื้อค้องของคนดูทั่วไป และพระครูเหลี่ยมองค์นี้ คือ ผู้ที่เปลี่ยนชื่อเสียงเรียงนามให้แก่นายเปือกเพราะเดิมนายเขมมีชื่อว่า “ไสว” แต่เนื่องจากเป็นคนมีอัธยาศัยมารยาทนุ่มนวลเรียบร้อย เป็นที่รักใคร่เอ็นดูของพระครูเหลี่ยม ท่านจึงเปลี่ยนชื่อให้ใหม่ว่า “เปือก”

นายเปือกหัดเชิดหุ่นกับใครไม่ปรากฏ แต่เมื่อนายเถาะสร้างหุ่นนายเปือกก็หัดเชิดจนเป็นกับคณะหุ่นนายเถาะนี้ โดยเชิดเป็นตัวตลกก่อน และพยายามหัดจนเชิดตัวพระ นาง และยักษ์ ได้ดีทั้งที่อายุยังน้อย คนเชิดหุ่นที่อยู่ในคณะนายเถาะและเป็นญาติผู้พี่กับนายเปือก ก็คือ “นางเคลือบ” หรือป้าเคลือบ นอกจากคณะนายเถาะแล้ว เมื่อหุ่นคณะอื่นที่อยู่ร่วมสมัยเดียวกันกับนายเถาะมาหาไปเชิด นายเปือกก็ไป เช่น หุ่นพระองค์สุทัศน์ฯ หุ่นจางวางต่อ หุ่นจางวางสอน หุ่นนายวิง ฯลฯ โดยที่นายเปือกยังไม่ได้สร้างหุ่นเป็นของตนเอง

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2440 นายเปือกได้มีครอบครัวกับ “แม่มีง” ผู้เคยเป็นละครของพระองค์เจ็ดโคมฯ พระธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นายเปือกจึงได้คิดสร้างหุ่นกระบอกขึ้นเป็นของตนเอง เมื่อ พ.ศ. 2442 แรกที่เริ่มสร้างหุ่นต้องแอบสร้างมิให้คุณเถาะผู้เป็นเจ้านายทราบ ด้วยคนแต่ก่อนถือว่าเป็นการแข็งข้อหรือ “ตั้งคน” เอาใจออกห่างเจ้านาย

อย่างไรก็ตามเมื่อคุณเถาะเห็นว่านายเปือกมีความตั้งใจจริง และรักในอาชีพและศิลปะการเล่นหุ่นกระบอก ถึงแม้จะถูกว่าในระยะแรก แต่ต่อมาก็อนุโมทนาและนิยมนินดี

หุ่นกระบอกคณะนายเปือก จึงเป็นหุ่นคณะล่าสุดในบรรดาคณะหุ่นร่วมสมัยเดียวกันอันเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยม ทั้งแม่มีงผู้ภรรยาซึ่งเป็นละคร ก็นำท่าทางของละครมาพลิกแพลงให้เข้ากับหุ่น จึงทำให้หุ่นกระบอกของนายเปือกทำได้สละสลวยดั่งละคร เป็นที่ติดอกติดใจของคนดู

ประมาณ ปี 2457 คือ 15 ปีหลังจากที่ได้สร้างหุ่นกระบอกชุดแรกขึ้นมา นายเปือกเห็นว่าหุ่นกระบอกที่โชว์แสดงอยู่ขณะนั้น ถึงแม้จะมีความสวยงามก็จริงอยู่ แต่มีขนาดเล็กอยู่มา ดูแต่ไกลไม่ใคร่เห็น จึงได้ลงมือสร้างหุ่นขนานเชิงขึ้นอีกชุดหนึ่งมีแขนขาและแต่งเครื่องเหมือนตัวละครจริงๆ เรียกกันว่า “ละครเล็ก”

เมื่อสร้างละครคนเล็กเสร็จ เป็นขณะสงครามโลกครั้งหนึ่ง ญี่ปุ่นขึ้น มีการพร่างไฟจึงต้องเก็บละครคนเล็กไว้พักหนึ่ง เมื่อเหตุการณ์สงบลง จึงได้นำละครคนเล็กออกแสดงจนเป็นที่นิยม และตั้งแต่สร้างละครคนเล็กขึ้น หุ่นกระบอกชุดแรกก็เก็บลงหีบ ไม่ได้เอาออกแสดงอีกเลย

จนกระทั่งในราวปี พ.ศ.2498 สถานีไทยโทรทัศน์ได้เปิดดำเนินการขึ้นระยะแรกๆ หุ่นกระบอกชุดเล็กชุดแรกของคณะนายเปื๋อ ประเสริฐกุล ก็ได้ไปออกแสดงติดต่อกันในเรื่อง “พระอภัยมณี” เป็นเวลานานจนจบ และต่อมาในปี พ.ศ. 2507 ก็ได้กลับไปแสดงทางโทรทัศน์อีกด้วย เรื่อง “พระอภัยมณี” เช่นเดิมอีกระยะหนึ่ง

หุ่นกระบอกนายเปื๋อ

หุ่นนายเปื๋อ คงจะเป็นหุ่นรุ่นหลังหุ่นนายเถาะ หรือหุ่นพระองค์สุทัศน์ฯ และหุ่นจางวางต่อๆ ด้วยสันนิษฐานว่านายเปื๋อซึ่งเป็นมหาดเล็กของเจ้านายวังหน้า คงจะได้รับมรดกหุ่นจากพระองค์สุทัศน์ฯ หลังจากที่พระองค์สุทัศน์ฯ ได้สิ้นพระชนม์ลง เมื่อ พ.ศ. 2462(จากที่ ม.จ.หญิงคารา จรัส สุทัศน์ย์ ซึ่งเป็นพระธิดาของ พระราชวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทัศน์นิภาธร ได้เล่าประทานว่า หลังจากสิ้นพระชนม์ลง ไม่มีผู้ใครดูแลรักษาหุ่น หม่อมฉันในพระองค์สุทัศน์ฯ จึงได้ยกให้แก่ นายเปื๋อทั้งโรง)

และจากคำบอกเล่าของคุณครูชั้น สกุลแก้ว ผู้เป็นบุตรของนายเปื๋อ ประเสริฐกุล ได้เล่าว่าหุ่นกระบอกคณะนายเปื๋อนั้น เคยหาให้นายเปื๋อ และนางขึ้น เมื่อยังอยู่ในวัยรุ่น ให้ไปเชิดหุ่นให้แก่ นายเปื๋อ ด้วยนายเปื๋อเป็นแต่ “ตัวโศ” มีแต่ตัวหุ่น ไม่มีคณะคนเชิด ไม่มีปีพาทย์ ต้องหาจากแหล่งอื่นทั้งสิ้น

นิวาสสถานของนายเปื๋อนั้นคืออาศัยอยู่ในวังท่าพระ อันเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ในขณะนั้น เมื่อเข้าประสูติวังท่าพระเข้าไปเลี้ยวไปทางขวาจะเป็นที่อยู่ของพวกข้าหลวงและคนในวัง เป็นเรือนไม้เดี่ยวๆ

เดิมนายเปื๋อเป็นมหาดเล็กของกรมหมื่นวรวิวัฒนสุภากร (พระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าเฉลิมลักษณวงศ์) ทรงเป็นพระโอรสองค์ที่ 35 ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาขลิบ) ด้วยนายเปื๋อเป็นเด็กที่เกิดในวังหน้ามาตั้งแต่เล็ก บ้านก็อยู่ริมเขื่อนในวังหน้านั่นเอง เมื่อโตขึ้นก็จึงเป็นข้าราชการของเจ้านายวังหน้ามาตั้งแต่ต้น

นายเปื๋อมีภรรยาชื่อนางทรัพย์ เป็นข้าหลวงของพระองค์สุนทรีฯ พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ นายเปื๋อซึ่งเป็นมหาดเล็กของพวกเจ้านายวังหน้าก็จึงไป ๆ มา ๆ ในระหว่างวังเจ้านายเหล่านั้น เช่น เวลาพระองค์สุทัศน์ฯ มีการแสดงหุ่น นายเปื๋อก็จะมาค้างช่วยเรื่องการหุ่นที่วังพระองค์สุทัศน์ฯ ทุกครั้งทุกคราว (จากที่ ม.จ.หญิงคารา จรัส เล่าประทาน) และในขณะเดียวกัน นายเปื๋อก็ได้ไปช่วยงานที่บ้านของนางจางวางต่อ ณ ป้อมเพชร (นางจางวางของกรมหมื่นวรวิวัฒนสุภากร) ซึ่งนางจางวางต่อๆ ก็มีหุ่นกระบอกอยู่ในอุปถัมภ์ นายเปื๋อเรียกภรรยาจางวางต่อๆ คือ

คุณทองคำว่านายแม่ (จากคำบอกเล่าของคุณเคิมศรี (ณ ป้อมเพชร) วีระไวทยะ ผู้เป็นหลานจางวาง ต่อๆ)

ต่อมาเมื่อกรมหมื่นวรวิวัฒนสุภากร ถิ่นพระชนม์ลง เมื่อ พ.ศ. 2456 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นายเปื้อนก็ยังคงเป็นข้าราชการบริพารของเจ้านายวังหน้าจนกระทั่งพระองค์สุดท้าย ได้สิ้นพระชนม์ลง เมื่อ พ.ศ. 2462 นายเปื้อนจึงได้มาอยู่ที่วังท่าพระกับภรรยา ซึ่งเป็นระยะที่นายเปื้อนเป็นคั่วโหม่น และหานายเปื้อนๆ กับนางขึ้นไปเช็ดหุ่นดังกล่าวมาแล้ว

นายเปื้อนจะอาศัยอยู่ในวังท่าพระอยู่ช้านานเพียงใดไม่ทราบ เพราะปรากฏว่าต่อมา นายเปื้อนและภรรยาได้อพยพย้ายไปอยู่แถววัดพญาไท และจะยังเป็นคั่วโหม่นกระบอกอยู่ หรือได้เลิกจ้างกิจการไป ก็ไม่อาจสืบทราบได้เช่นกัน

เนื่องจากนายเปื้อนไม่มีบุตรหรือธิดา จึงไม่ทราบว่าบัดนี้หุ่นกระบอกของนายเปื้อนตกอยู่แก่ผู้ใด หรือสูญหายไปข้างไหน

หุ่นกระบอกนายปิ่น

ที่โรงเรียนวัดนาขโง หรือวัดสัมมชพล อันเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยผู้สร้างวัดคือ “นายกรับ” เจ้าของคณะละคอนและครูละคอนที่มีชื่อในสมัยรัชกาลที่ 3-4 เป็นผู้สร้าง มีศิษย์หุ่นอยู่สำหรับหนึ่ง เป็นหุ่นของนายปิ่น สีทอง เป็นผู้ใหญ่นาม 5 คำบดบางบำหรุ มีชีวิตอยู่ร่วมสมัยเดียวกันกับนายเปื้อน ประเสริฐกุล แต่ก่อนวัยกว่า

จากคำบอกเล่า ของนายเขียน สีทอง บุตรชายของนายปิ่นเล่าว่า นายปิ่น ผู้บิดาเป็นคั่วโหม่นกระบอก โดยจ้างช่าง (ไม่ปรากฏนาม) ทำหัวหุ่น หัวละ 4 บาท ส่วนการปักสะตั้งคั่นเชื่อมทำเครื่องแต่งตัวหุ่น นายปิ่นและครอบครัวทำเองทั้งหมด เพราะแม่ชายของนายปิ่นเดิมเป็นละคอนชาตรีของเจ้ากรับ คงจะมีความสามารถทางเย็บปักเครื่องแต่งตัวละคอนอยู่แล้ว ฉากหุ่นกระบอกนายปิ่นก็เขียนเองเพราะนายปิ่นเป็นช่างเขียน เคยช่วยเขียนภาพที่ผนังโบสถ์วัดรวกบางบำหรุ ที่ถนัดคือเขียนภาพพวกตัวตลก ตัวกากที่เป็นวิถีชาวบ้าน เข้าใจว่านายปิ่นคงจะถนัดเช็ดหุ่นตัวตลกได้เช่นเดียวกัน

หุ่นกระบอกคณะชูเชิดชำนานาฏศิลป์

หุ่นกระบอกคณะชูเชิดชำนานาฏศิลป์นี้เป็นของนายวงษ์ รวมสุข แห่งอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม นายวงษ์ เป็นคนสมุทรสงคราม เกิดที่บ้านข้างวัดเพชรสมุทร เมื่อ พ.ศ. 2451 ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบัน (ถึงแก่กรรม)

เริ่มหัดเช็ดหุ่นกับนางเคลือบเมื่อสมัยที่นางเคลือบไปใช้ชีวิตในบั้นปลายที่จังหวัดสมุทรสงคราม และได้หัดให้คนแถบนั้นเช็ดหุ่นกระบอก จนตั้งเป็นคณะและคุมกันออกไปแสดง นายวงษ์ ก็เป็นเด็กร่วมอยู่ในคณะของนางเคลือบด้วย โดยเชิดเป็นตัวประกอบและตัวกาก ตัวเขน

นางวงษ์เล่าว่า เจ็ดแค้นหัวหะ “ค้อมค้อมมำค้อมค้อม ...คุดคุดมำคุดคุด) ในเพลงกราวนอกอยู่นั้น
แล้วเป็นเวลานาน กว่าจะเขยิบฐานะได้เซ็ดตัวค้ำๆ ขึ้นมาอีกหน่อย นางวงษ์ได้หลักการเซ็ดหุ่น
กระบอกจากนางเคลือบ แล้วก็มาหักฝึกเอาเองด้วยใจรักจนสามารถบังคับไม้กระบอกให้เป็นได้ดัง
ใจ

หุ่นกระบอกนางวงษ์

ภายหลังเมื่อปี พ.ศ. 2475 มีผู้มาหาให้ไปสอนเซ็ดหุ่นที่ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม คนหาคือนางกลีบ เนติพัทธ์ ซึ่งมีใจรักหุ่นกระบอก ถึงกับแกะหน้าหุ่นเอง
ทั้งโรง คุณครูวงษ์ได้ไปหักหุ่นให้กับคณะนางกลีบ สร้างตัวหุ่นและฉากจนสามารถออกเล่นรับ
งาน และในที่สุดก็ได้รับช่วงต่อเป็นหัวหน้าคณะหุ่นมาจนปัจจุบัน เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “หุ่นนา
วงษ์” หรือ “หุ่นดาวงษ์” นอกจากจะมีหุ่นกระบอกแล้ว นางวงษ์ยังมีความรู้เรื่องดนตรีและปี่พาทย์
ทั้งยังมีเครื่องดนตรีออกเล่นรับงานทั่วไป

หัวหุ่นกระบอกของคณะหุเซ็ดฯ จะมีขนาดเชื่องกว่าหุ่นกระบอกคณะอื่นๆ เล็กน้อย ทั้ง
การสร้างหัวหุ่น ฉาก และการแสดงก็เป็นลักษณะหุ่นกระบอกพื้นบ้านโดยแท้จริง คือ ไม่เน้น
ความวิจิตรของตัวหุ่น ฉาก เครื่องประกอบ ตลอดจนการรำรำ ตัวหุ่น นางผีเสื้อสมุทรทำหัวเป็น
ผมหงอก และมีหน้าอก (นม) ห้อยโผล่ออกมาจากผ้าห่มนางเหมือนหุ่นตัวตลก และเล่นสนุก
คะนองเต็มที่ ส่วนศีรษะของหุ่นตัวพระตัวนางอื่นๆ ก็แกะด้วยไม้ทั้งแท่ง หัวตัวตลกบางตัวทำปาก
อ้าได้หุบได้สำหรับบทเจรจา

ทางร้องเพลงหุ่นเกล้าฯของคณะหุเซ็ดฯ นี้ มีทางร้องที่ไพเราะแปลกออกไปจากที่ร้อง
กันอยู่โดยมาก โดยเฉพาะเมื่อเริ่ม “ร้องท้าว” จะฟังดูแปลกเป็นอีกสกุลช่างหนึ่งที่เด็ด

ในบางครั้ง นางวงษ์ จะรับงานแสดงหุ่นกระบอกในงานศพ โดยไม่ต้องขนฉากและเครื่อง
อุปกรณ์การแสดงไปด้วย เอาไปแค่หุ่นสองตัว และใช้วงปี่พาทย์ที่ใช้ประกอบศพอยู่นั้นบรรเลง
ประกอบ ตัวคุณครูนั่งเซ็ดคนเดียวอยู่หน้าวงปี่พาทย์ ทั้งเซ็ดทั้งเจรจาและขับร้องเป็นเรื่องราว พอ
ถึงบทหุ่นตัวหนึ่งก็เสียบหุ่นอีกตัวหนึ่งไว้ สลับกันไปสลับกันมาอย่างนี้จนจบตอน

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ แม้หุ่นของนางวงษ์ จะออกมาในรูปของการละเล่นอย่างพื้นบ้าน ไม่
พิถีพิถันในความงดงามของตัวหุ่นหรือเครื่องประกอบการแสดง แต่นางวงษ์ก็เป็นผู้ที่มีความ
สามารถที่จะถ่ายทอดและให้หลักในการเซ็ดเบื้องต้น ตลอดจนกลเม็ดต่างๆ ของการเซ็ดหุ่นได้เป็น
อย่างดียิ่ง

หุ่นกระบอกนางสังวาลย์ อิ่มเอิบ จังหวัดตาก

หุ่นคณะนี้เจ้าของหุ่นเล่าว่า มักจะเล่นต่างจังหวัด เช่น ที่สวรรค์โลก สุโขทัย เสียดเป็น
ส่วนมาก เพราะคนเมืองตากเองไม่ค่อยรู้จักหรือไม่สนใจก็ไม่ทราบ เชื้อสายของนางสังวาลย์เป็น

คนเมืองสุพรรณ ขึ้นไปค้าไม้ ขาดทุน จึงอยู่ที่ตากเลียเลข ตาของนางสังวาลย์ชื่อจัน ชายชื่อพัก ชอบทางการเล่น เคยแกะหุ่นขึ้นเอง แล้วเกิดเลิกลาไม่อยากให้หุ่นของตัวสูญหายไป อยากให้ถูก หลานได้เห็น จึงตั้งเป็นคณะเล่นจริงจังขึ้น

ตัวนางสังวาลย์ ก่อนเล่นหุ่นก็เคยเป็นลิเกมาก่อน เล่นที่ไรเขาให้เป็นแต่ตัวนางยักษ์ นาง มาร ตัวอฉา เพราะออกท่าออกทางเก่ง ต่อมา สามี่ไม่อยากให้ออกหน้าฉาก จึงแกะหุ่นเพิ่มเติม ขึ้น แล้วให้มาเล่นหุ่นแทน เป็นอันว่าเล่นหลังจากไม่ต้องแสดงตัวให้ใครเห็น ก็เล่นหุ่นเรื่อยมา “นางสังวาลย์” ได้พบตัวแล้วต้องชมว่าเป็นศิลปินแท้คนหนึ่ง เมื่อเอาหุ่นมาให้ดู ทำท่าทางชักซ้าย พากย์เพลงอธิบายเพลงนำดู น่าฟัง หุ่นของนางสังวาลย์เป็นหุ่นกระบอก สีต้นสกลสี น่าดูไม่น้อย เหมือนกัน (จากข้อเขียนของ คุณเอนก นาวิกมูล ในอนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 20 ฉบับที่ 12 เดือน กรกฎาคม 2523)

หุ่นกระบอกคณะรศศิรินิลศิลป์

นายบุญรอด ประกอบนิล เจ้าของคณะหุ่นรศศิรินิลศิลป์ เกิดเมื่อ พ.ศ.2482 ที่บ้านขมิ้น รมบุรี บิดาชื่อสอน มารดาชื่อเต็ม บิดาเป็นช่างหล่อพระอยู่บ้านช่างหล่อ ต่อมาบิดาเสียชีวิตอะไรไม่เห็น และมารดาก็ถึงแก่กรรมลง

เมื่อเป็นเด็กเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนวัดวิเศษการ และบ้านของนายบุญรอดก็อยู่ข้างบ้าน นายเปือก ประเสริฐกุล ได้คุ้นเคยและได้ติดตามไปดูการแสดงหุ่นของคณะนายเปือกเสมอ บางครั้งก็ติดตามไปในคณะโดยเป็นเด็กช่วยถือรับข้าง ขนเครื่องบ้าง ด้วยใจรักในการเล่นหุ่น กระบอกมาตั้งแต่เล็กบุญรอดได้ขอหักเห็ดหุ่นกับนายหว่า ประเสริฐกุล บุตรของนายเปือก ประเสริฐกุล โดยก่อนจะประสิทธิ์ประสาทวิชาให้นายหว่าก็ขอให้ศิษย์คือ นายบุญรอดสาบานตน ก่อนว่าจะไม่ต้องคณะหุ่นขึ้นเป็นของตนเองและออกเล่นรับงานจนกว่าคุณครูหว่า จะหาชีวิตไม่ แล้วเนื่องจากคลุกคลีอยู่ในคณะหุ่นของนายเปือก ฯ มานาน นายบุญรอดจึงเห็ดหุ่นได้เป็นอย่างดี และทุกครั้งที่หุ่นคณะนายเปือก ฯ รับงานออกแสดง ก็จะต้องมีนายบุญรอดร่วมเห็ดอยู่ในคณะเสมอ จนราวอายุ 31 ปี นายบุญรอดจึงได้คิดสร้างหุ่นกระบอกขึ้นเป็นของตนเอง เพราะก็มีฝีมือทางช่าง อยู่แล้ว ด้วยรับจ้างปักทอง หรือปั้นตกแต่งประดับกระจกหน้าบันโบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นอาชีพหลัก แต่ไม่เคยเอาหุ่นที่สร้างออกเล่นรับงานเลย ตามสัญญาที่ได้ให้ไว้กับครูบาอาจารย์ อย่างเคร่งครัด

หุ่นกระบอกนายบุญรอด

นายบุญรอดเป็นลูกศิษย์นายหว่าเมื่อนายหว่า ประเสริฐกุล ได้ถึงแก่กรรมลงเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2513 นายบุญรอดจึงได้ตั้งคณะหุ่นขึ้นเป็นของตนเอง ตั้งชื่อว่าคณะรศศิรินิลศิลป์ ออก เล่นรับงานทั่วไป แต่คนทั่วไปก็รู้จักกันในนามของหุ่นบุญรอด แม้บุญรอดจะมีคณะหุ่นเป็นของ

ตนเองแล้ว แต่เมื่อหุ่นกระบอกคณะนายเปือกๆ ซึ่งตกอยู่ในความควบคุมของนางจัน รับงานแสดงที่ใดก็ตาม นายบุญรอดก็ไม่เคยขาดที่จะมาช่วยร่วมเชิดหุ่นให้กับคณะนายเปือกๆ อยู่เสมอ

ต่อมาในปี 2522 กรมศิลปากรได้ก่อตั้งคณะหุ่นกระบอกของกรมศิลปากรเอง เพื่อส่งไปร่วมแสดงใน “งานแสดงระหว่างประเทศทางมหรสพหุ่นของประเทศในเอเชีย” ณ เมืองทซุกเคนท์ สหภาพโซเวียต ในระหว่างวันที่ 25 – 31 ตุลาคม 2522 บุญรอด ประกอบนิล ก็ได้เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเชิญจากกรมศิลปากร ให้ร่วมคณะไปในการเดินทางครั้งนี้ด้วย และทำหน้าที่เชิดตัวนางผีเสื้อสมุทร อันเป็นตัวละครของเรื่อง ในการแสดงหุ่นกระบอกเรื่อง พระอภัยมณี ตอน “หนีนางผีเสื้อ” ที่ทางกรมศิลปากรจัดไป

หุ่นคณะรอตติรนิลศิลป์ หรือหุ่นนายบุญรอดนี้ มีทั้งหุ่นกระบอกและละครนอกเล็ก โดยสร้างและมีสัดส่วนเช่นเดียวกับหุ่นกระบอกและละครนอกเล็กคณะนายเปือก ประเสริฐกุล ทุกประการ

2. หุ่นกระบอกคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต

นายจักรพันธุ์ได้เห็นหุ่นกระบอกเป็นครั้งแรกจากการแสดงของคณะนายเปือก ประเสริฐกุล เรื่องพระอภัยมณี ทางโทรทัศน์ในราว พ.ศ.2498-2499 เมื่อแรกตั้งสถานีโทรทัศน์ขึ้นใหม่ๆ ขณะนั้นอายุ 12 ปี ศึกษาอยู่โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

หลังจากที่ได้เห็นการแสดงหุ่นกระบอกครั้งนั้น ก็ได้ทำหุ่นกระบอกขึ้นเองบ้างด้วยวัสดุต่างๆ เช่น เปลือกหอย เปลือกไข่ ไม้ระกำ ใช้ด้ามพู่กันที่เสียแล้วทำแกนตัวและไม้ก้านรูปเป็นตะเกียบ และทำฉากหุ่นมีประตูสำหรับเข้าออกเป็นโรงหุ่นเล็ก ๆ ชนิด “เล่นเองคนเดียว” โดยดูจากในกระบอกเงา

เมื่อศึกษาอยู่ในขณะจิตรกรรมประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร มีหลักสูตรที่จะต้องไปศึกษาศิลปกรรมไทยที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ทำให้ได้เห็นหุ่นต่าง ๆ ที่เป็นศิลปวัตถุอีกมาก จึงได้ทำหุ่นกระบอกตัวเล็กสูงประมาณ 1 คืบขึ้น 1 โรง ใช้ไม้รางเป็นลำตัวแทนไม้กระบอก ใช้ด้ามพู่กันเป็นตะเกียบ และได้เขียนฉากทำโรงขนาดย่อมให้พอเหมาะกับตัวหุ่นขึ้นอีกด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้มีโอกาสรู้จักกับ นางจัน (ประเสริฐกุล) สกุลแก้ว เจ้าของหุ่นกระบอกคณะนายเปือก ประเสริฐกุล จึงได้เริ่มสะสมศีรษะหุ่นของคณะนายเปือก โดยนางจันได้กรุณาขายให้ทั้งได้ถ่ายทอดวิชาการเชิดหุ่นให้ด้วยเห็นว่า นายจักรพันธุ์ มีความสนใจในเรื่องหุ่นกระบอก จึงได้นำหัวหุ่นกระบอกเก่าเหล่านั้นมาซ่อมจนสมบูรณ์ กระทั่ง “สมาคมแม่บ้านอาสา” ได้ขอไปตั้งแสดงที่สยามสมาคม ในงานแสดง”งานอดิเรก” ปรากฏว่าได้รับความสนใจ จึงได้คิดสร้างตัวหุ่นและหัวหุ่นที่ยังขาดอยู่ขึ้น จนครบพอจะเล่นเป็นเรื่องได้

วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 สมาคมแม่บ้านอาสาจึงได้จัดการแสดงหุ่นกระบอกสมัครเล่น “คณะจักรพันธุ์ โปษยกฤต” ขึ้นที่โรงละครแห่งชาติโรงเล็กเก็บเงินรายได้โดยเสด็จพระราชกุศลโดยกราบทูลเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภาฯ เสด็จทอดพระเนตรการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณีตอนหนีนางผีเสื้อ การแสดงครั้งนั้นได้จัดแสดงด้วยกันสี่รอบ และได้เชิญนางจัน สกุลแก้ว มาร่วมเชิดด้วยในฐานะครูอาวุโสทุกรอบ

ในการแสดงรอบสุดท้าย อาจารย์จักรพันธุ์ได้มีโอกาสรู้จักกับนายวงศ์ รวมสุข เจ้าของหุ่นกระบอกคณะชูเชิดชำนานาณศิลป์ แห่งอำเภออัมพวา สมุทรสงคราม ซึ่งได้มาชมการแสดงอยู่ด้วย หลังจากนั้นได้ไปเชิญนายวงศ์ถึงที่อำเภออัมพวา จึงได้เรียนรู้วิธีเชิดหุ่นอีกทางหนึ่งจากนายวงศ์ รวมสุข

ต่อมาในปีพ.ศ.2519 นางจันได้ขายศีรษะหุ่นกระบอกตัวสำคัญที่ใช้เล่นเป็นตัวเอกทุกครั้งของคณะนายเปือก พร้อมทั้งได้หุ่นทั้งหมดให้แก่ข้าพเจ้าทั้งโรง ยกเว้นสินสมุทรและพระครุฑาภิบาลศีรษะ

ศีรษะหุ่นกระบอกที่ได้จากนางขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2519 นี่เป็นหุ่นกระบอกชุดแรกของนายเปือก ประเสริฐกุล ที่สร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2442 คือเมื่อนายเปือกได้สร้างหุ่นกระบอกขึ้นเป็นของตนเองครั้งแรก

ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2520 มูลนิธิภูมิปัญญา-พันธุ์พืชปัทม และสมาคมคิตกวีได้จัดการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องรามเกียรติ์คอนนางลอย คณะจักรพันธ์ฯ แสดงสองรอบ ณ วังสวนผักกาด เก็บเงินเป็นการกุศลให้แก่มูลนิธิ โดยได้เชิญนางขึ้น สตูกแก้ว และนางวงษ์ รวมสุขมาร่วมเชิดด้วย จากนั้นก็ได้หยุดแสดงไประยะหนึ่ง เนื่องจากเป็นคณะหุ่นสมัครเล่นดังกล่าว

จนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 หุ่นคณะนี้จึงได้เดินทางไปแสดงเรื่องพระอภัยมณี คอนนางผีเสื้อ แสดงสี่รอบ เก็บเงินบำรุงการกุศลให้กับสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้เชิญคุณครูขึ้นร่วมเดินทางไปในการแสดงครั้งนี้ด้วย

และในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกัน ได้แสดงหุ่นเรื่องรามเกียรติ์ คอนนางลอยอีกครั้ง แต่ทอนลงให้เหลือเพียงหนึ่งชั่วโมง ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 บางลำพู โดยมีนางขึ้น ร่วมเชิดด้วยเช่นทุกครั้ง

ต่อจากนั้นก็ไม่ได้แสดงอีกเลย แต่ได้เริ่มสร้างหุ่นจีนเรื่องสามก๊ก คอนโจโฉแตกทัพเรือขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนกระทั่งปี 2524 ยังไม่แล้วเสร็จ

ลักษณะหุ่น

ก่อนที่นายจักรพันธ์จะได้หัวหุ่นมาจากคณะนายเปือกฯ นี้ นางขึ้นได้ขายหัวหุ่นบางหัวให้แก่ผู้อื่นไปแล้วบ้าง และกำลังจะนำหัวเก่าที่สูงด้วยฝีมือช่างแค่ชำรุด ไปซ่อมแซมเสียใหม่ ซึ่งช่างซ่อมก็จะรื้อกระ้างและกลวกลายที่ประค้ำยกระงกเกรียบอันเคิมออกเสีย แล้วคิดกลวกลายประดับด้วยเพชรกันแหลม ตลอดจนเขียนสีหน้าหุ่นใหม่ทับหน้าเคิม ด้วยไม่มีเวลาจะมาพิถีพิถันกับงานเหล่านี้ หน้าหุ่นอันงามและมีอาชุกว่าครั้งศวรรรช ก็จะกลายเป็นหน้าหุ่นใหม่ที่ไม่มีความเคิมเหลืออยู่เลย ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องคุณครูขึ้นไม่ให้นำหัวหุ่นเก่าไปซ่อมและขอซื้อหัวหุ่นเหล่านั้นมาเสีย

ศีรษะหุ่นที่ชำรุดมาก ก็คือหัวที่เป็นตัวเอกๆ ใช้เล่นบ่อยๆ เช่น หัวตัวพระศวันาง กล่าวคือปลาชกระ้างงาหักหมด คอกไม้ไหวหัก ถายหลุดชำรุด หน้าหุ่นที่ได้รับการเขียนทับหลายครั้งหลายคราจนสีด้วยสีที่ทับถม ขนหรือรัดเกล้าที่ชำรุดเหล่านี้เคยได้รับการปิดทองอย่างหยาบๆ ทั้งอันโดยปิดทับแวกระเกรียบไปเลย แล้วใช้กระงกธรรมดาทูปให้เป็นจันเล็กๆ นำมาติดทับไปบนลายกระ้าง เพียงเพื่อให้ดูสวยงามในระยะไกล

เลื้อหุ่่น

สำหรับเลื้อหุ่่นของคณะนายเปือก ประเสริฐกุล นั้น ไม่ใช่เลื้อหุ่่นที่สร้างขึ้นรุ่นแรกพร้อมกับหัว เมื่อ พ.ศ. 2442 เนื่องจากได้ชำรุดพังไปหมดแล้วตามกาลเวลาบ้าง และผู้เป็นเจ้าของคณะหุ่่น ได้นำมาเผาเพื่อเอาดินเหนียวที่เป็นเงินแท้ไปขายบ้าง ด้วยคนแก่ก่อนใช้ดินเหนียวเงินแท้ๆ มาปึกเชิ่บเลื้อหุ่่นหรือโชนตะคอน ครั้นเนื้อฟ้าแก่ผลพังไป ก็มักจะนำมาเผา เพื่อเก็บเศษเงินอันได้จากดินเหนียวเหล่านั้นไป “ขายเจ็ก” ได้ราคาพอสมควร เลื้อหุ่่นที่ปึกเชิ่บขึ้นใหม่โดยมากมักใช้ดินเหนียวโลหะหุ่่น หรือที่เรียกกันว่า “ดินกละมัง” มีน้ำหนักมาก และใช้ไปไม่นานก็เกิดสนิม ทั้งผ้าที่นำมาเป็นตัวเลื้อหุ่่นก็เป็นผ้าคุณภาพน้อยจึงจับขุ่นไปตามเวลา ไม่มีความงามอันใดเหลืออยู่

นายจักรพันธุ์ จึงไม่ได้นำเลื้อหุ่่นของคณะนายเปือกฯ มาใช้เลย แต่ทำขึ้นใหม่ทั้งหมด ใช้ดินเหนียวเงินแท้ปึกลงไปบนผ้าพิมพ์ลาย ซึ่งปรกตินิยมปึกบนผ้าพื้นสีเฉยๆ ไม่มีลาย แต่นายจักรพันธุ์เห็นว่ามีความภาคี และมีลายสวย สะดวกต่อการปึกสะคิง จึงได้ลองใช้ ปรากฏว่าผลออกมาดี และได้ใช้ผ้ากำมะหยี่สีเข้มเป็นพื้นบ้างสำหรับเลื้อหุ่่นบางตัว

ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีโอกาสรู้จักกับ “นางเชื่อน ภาณุทัต” ซึ่งเป็นครูการประดิษฐ์ศิลปอาวุโสผู้มีชื่อเสียง ด้วยท่านเคยปึกฉลองพระองค์และผ้าปึกที่ใช้ในงานพระราชพิธีในรัชสมัยพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นางเชื่อนได้กรุณาสอนวิธีและกลเม็ดในการปึกดินเหนียวทำลวดลายปึกให้แปลกๆ พิศดารออกไปให้อีก ซึ่งนายจักรพันธุ์ ได้นำวิธีการเหล่านี้มาใช้ในการปึกเลื้อหุ่่นไทย และหุ่่นจีนเรื่องสามก๊กเป็นประโยชน์อีกมากมาย

สำหรับเลื้อหุ่่นรุ่นแรกของคณะนั้น ได้รับความอนุเคราะห์จาก นายชาดา บุญสูง ผู้จัดการบริษัทเหมืองแร่ จุติจำกัด อำเภอดงตาล จังหวัดพิจิตร เป็นผู้ควบคุมงานสตรีให้ปึกเลื้อหุ่่นสำหรับใช้ในการแสดงหุ่่นครั้งแรกเรื่องพระอภัยมณี พ.ศ. 2518 ทั้งยังให้ช่างไม้กลึงไม้เนื้อเบาทำเป็นไห่หุ่่น ตัดไม้กระบอกทำแกนตัวหุ่่น เหล่าไม้จะเกิ่บสำหรับจับเชิดและเป็นเสียบตัวหุ่่นเป็นจำนวนมากมาย หุ่่นกระบอกคณะนายจักรพันธุ์ จึงได้ใช้วัสดุเหล่านี้ในการสร้างหุ่่นตั้งแต่นั้นมา จนกระทั่งบัดนี้

มือหุ่่น

มือหุ่่นที่ติดมากับตัวเลื้อหุ่่นของหุ่่นคณะนายเปือกฯ ที่ได้มา เป็นมือที่ดั่งวงร่า ทำด้วยหนังทั้งสี่ ส่วนมือที่กำอาวุรทำด้วยไม้ เมื่อข้าพเจ้าปึกเลื้อหุ่่นขึ้นใหม่ จึงได้ทำมือหุ่่นขึ้นใหม่ด้วยดังนี้

หล่อด้วยอิพอกซีผสมขี้กบไฟฟ้า เมื่อหล่อออกมาเป็นรูปมือแล้วขัดแต่งผิวให้เรียบดี และปิดกระดาษ ทาสี วิธีหล่อนี้ สามารถทำมือหุ่่นได้จำนวนมาก ในระยะเวลาอันสั้น และยังมีน้ำหนักเบา สะดวกต่อการเชิดเป็นอย่างยิ่ง

มือหุ่่นไทยรุ่นหลัง และมือหุ่่นจีนเรื่องสามก๊ก ล้วนหล่อด้วยอิพอกซีทั้งสิ้น

การซ่อมและสร้างศีรษะหุ่น

ศีรษะหุ่นที่ได้มาจากคณะนายเปือกนั้น หนาไปค้ำช่วยการเขียนสีทับถมกันหลายครั้งหลายสมัย ด้วยคนแต่ก่อนถือกันว่าหน้าหุ่นที่ได้รับการ “บิภพระเนตร” แล้ว จะไม่มีการล้างหน้าหุ่นนั้นๆเป็นอันขาด เพราะจะทำให้อาคมขลังต่างๆ ที่ครูบาอาจารย์ลงไว้ลบเลือนไปไม่มีผล ครั้นพอหน้าหุ่นหมองเก่าไปเพราะใช้เล่นมากก็จะทาสีทับ พอเล่นแก้ขัดไปเป็นครั้งคราว

แต่เนื่องจากนายจักรพันธุ์ มิได้จัดการแสดงหุ่นกระบอกเป็นอาชีพประเพณี จึงล้างหน้าหุ่นเก่าออก แล้วลอกกระดาษที่ผูกเพื่อยอดอกหมดสิ้นจนเห็นหน้าหุ่นอันเดิม จึงปั้นด้วยขี้ผึ้งผสมชันอันงดงาม

การซ่อม

1. ขญาและรัดเกล้า ซ่อมแซมของเก่าเฉพาะลวดลายกระจึงที่หลุดและหักพัง โดยแกะลายที่ต้องการบนบนหินสบู่ กลดด้วย “รักศิลาช” ให้ออกมาเป็นลาย ตัดด้วยกรรไกรที่ละเอียด นำมาต่อติดกับลวดลายที่ชำรุดแล้วปิดทอง ส่วนกระจอกเกรียบอย่างบางนั้น ไม่สามารถหาได้ในสมัยนี้ เพราะของโบราณทำมาจากจีนแดงจึงชักเข้ามาใช้ถมชนิดที่คล้ายกระจอก ตัดให้ได้ขนาด นำไปติดลงในแววลาย

2. หน้าหุ่น โดยมากที่ถูกแปลงจนไม่เหลือเค้าเดิม จะเป็นหน้ามนุษย์ที่ใช้ออกเล่นบ่อยๆ ส่วนหน้ายักษ์ ถึงทั้งหมดจะไม่ได้รับการเขียนหน้าทับเลย ยังคงเป็นฝีมือเขียนอันเดิม เพียงแต่ลอกชำรุดไปบ้างตามกาลเวลาเพียงเล็กน้อยจึงได้แต่หน้ามนุษย์เท่านั้นที่ได้รับการซ่อม โดยปิดกระดาษสาทอเคลือบให้เรียบสนิท ทิ้งให้แห้งแล้วจึงเขียนสีขึ้นใหม่

การสร้าง

1. ขญาและรัดเกล้า เครื่องประดับศีรษะของหุ่นคณะนายจักรพันธุ์ รุ่นแรกๆ มักทำด้วยกระดาษ ไม่ว่าจะเป็นรัดเกล้าของควมาง ชั้นเชิงบาตรของขญาตัวพระ ตลอดจนกรรเจีอกจอน ดอกไม้ไหว และอื่นๆ ลวดลายก็ใช้ “รักศิลาช” กลดกับหินสบู่ แล้วทาขางมะเคื่อ เพื่อปิดทอง แต่ในปัจจุบันเครื่องมือรักศิลาชออกจะยุ่งยากและกินเวลา ทั้งหาซื้อยาก จึงชักเข้ามาใช้ “สีโป้วรถยนต์” กลเป็นลายแทนรัก สำหรับชั้นเชิงบาตร ใช้วิธีหล่อด้วยอิพอกซึ่งผสมกับไฟฟ้าติดกับหัวหุ่นไปเลย ฐานรัดเกล้านั้นก็หล่อด้วยอิพอกซึ่งเช่นกัน ส่วนปลีขอกขญาและรัดเกล้าใช้ไม้เนื้อเบาถึงให้เป็นรูปปลี แล้วจึงนำมาติดลวดลาย

การปิดทองแทนที่จะใช้ขางมะเคื่อ ก็ใช้อิพอกซึ่งผสมทินเนอร์ทาที่ลายแทนขางมะเคื่อ แล้วจึงปิดทอง ส่วนกรรเจีอกจอน ดอกไม้ไหว และปลีรัดเกล้าก็เปลี่ยนจากกระดาษ มาใช้อูมิเนียมเลื่อยฉลุให้ดี แล้วนำมาติดลวดลาย โดยไม่ต้องตรึงลวด ทั้งนี้รวมไปถึง “ทับทรวง” ที่ใช้อูมิเนียมเลื่อยฉลุ ขัดแต่งให้ดี แล้วนำมาติดลวดลาย ปิดทองและประดับแววตามลำดับ เครื่องประดับศีรษะหุ่นจีนเรื่องสามก๊กก็สร้างด้วยกรรมวิธีนี้เช่นกัน

2. หน้าหุ่น ใช้อิฐพอกซี่ผสมจี้กับไฟฟ้ามาหล่อ เมื่อขัดแต่งดีแล้วจะต้องปิดด้วยกระดาษสา 3-4 ชั้น กวดให้เรียบตามชอกมุมแล้ว จึงจะทาสีด้วยสีพลาสติก แล้วขัดด้วยกระดาษทรายน้ำให้เรียบเนียนดี จึงจะเขียนสี ซึ่งสีและวัสดุในปัจจุบันก็มีอยู่สารพัดที่จะอำนวยความสะดวกในการเขียนมีทั้งอย่างทำให้มันและทำให้ด้านตามความประสงค์

หน้าหุ่นไทยที่เขียนซ่อมหุ่นของคณะนายเปื๋อๆ ที่ได้มาและที่สร้างขึ้นใหม่นี้ ไม่ได้เขียนหน้าอย่างละคอนเฉยๆ แต่ได้เขียนเส้นทองลือไปตามเส้นคิ้ว เส้นตา จมูก และปากไปด้วย และเขียนพราศปากที่มุมปากเล็กน้อย ดูในระยะไกลเหมือนหุ่นกำลังยิ้ม

ส่วนหน้าหุ่นจีนเรื่องสามก๊กนั้น ได้เขียนขึ้นโดยไม่ได้ยึดแบบฉบับอย่างหน้าจั่ว เพียงแต่อาศัยพอเป็นแนวทาง ประกอบกับมโนภาพที่มีต่อเรื่องราวซึ่งได้บรรยายบุคลิกลักษณะของตัวละครจนไว้ หุ่นจีนเรื่องสามก๊กของข้าพเจ้าจึงออกมาในลักษณะจีนแบบไทยๆ

ลักษณะฉากและโรงหุ่น

ฉากหุ่น เขียนเป็นรูปปราสาทตามลักษณะในจิตรกรรมไทยประเพณี ปราสาทนี้เขียนสีบนผืนผ้าแดง มีลายดอกไม้ล่องอยู่ทั่วไป ด้านบนปราสาทมีสันทา ตลอดความยาวของฉากเหนือสันทาระบายเป็นสีคำขึ้นไปจนสุดฉาก ไม่มีระบายผ้าปีกเป็นลวดลายจีน เช่นคณะหุ่นแต่ก่อนนิยมมีกัน

ประตูสำหรับหุ่นเข้าออกมีสองประตู เป็นประตูขี้เขียนสี ม่านประตูใช้ผ้าพิมพ์ลายทูนข้าวบิณฑ์ พื้นสีแดงเข้มมีลายกรวยเชิง กระจกบังมือหรือเวทีเขียนสีเป็น “ลายทองไม้” พื้นเขียวลงบนไม้อัดหักขึ้นยาวขึ้นละ 1 เมตร สูง 50 เซนติเมตร

ความยาวของฉากหุ่นทั้งโรงจากปลายด้านหนึ่ง ถึงปลายอีกด้านหนึ่งยาว 6 เมตร เท่ากับความยาวของเวทีหุ่นหรือกระจกบังมือ ความสูงจากพื้นที่นั่งเข้ไปจนสุดฉากด้านบนคือ 3.50 เมตร เนื้อที่จากประตูถึงประตู คือ 2 เมตร ประตูกว้าง 60 เซนติเมตร สูง 80 เซนติเมตร

การแสดงหุ่นของคณะนี้ทุกครั้งแสดงภายในตัวอาคาร จึงไม่ต้องปลูกโรงหุ่น นอกจากการแสดงที่วังสวนผักกาดในเรื่องรามเกียรติ์คอนนางลอย พ.ศ. 2520 ได้ปลูกโรงขึ้นที่สนามข้างหอเขียนภาพในวังสวนผักกาด ปรากฏว่าผู้ชมชอบกันมาก เพราะได้ชมการละเล่นในบรรยากาศอันงดงามรื่นรมย์ แม้จะมีผู้คัดค้านบ้างก็ถือว่าได้สัมผัสกับธรรมชาติ เหมือนการแสดงหุ่นแต่ก่อนคือแสดงกันกลางแจ้งจริงๆ แต่ผู้ที่ได้รับทุกขเวทนาคือคณะหุ่นที่อยู่บนโรงหุ่นที่ปลูกขึ้นนั้น ด้วยพื้นกระดาษเต็มไปด้วยตะปู เลื้อยและหนามอันทำให้เกิดบาดแผลตลอดไปอกบิณแก่ผู้เข้ ที่ต้องเคลื่อนไหวไปมาอยู่บนโรงนั้นโรงหุ่นนี้ปิดทึบหมดทุกด้าน เพื่อมิให้ลมตีฉาก มีประตูหลังอยู่รูเดียวสำหรับขึ้นลง การถ่ายเทอากาศถึงโรงหุ่นจึงไม่มี มีแต่ความร้อนอบอ้าวเหงื่อไหลไหลตลอดทั้งผู้เข้ผู้บรรเลงและผู้ขับร้อง

ที่บันทึกเอาไว้ดังนี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า ในการเล่นหุ่นแต่ก่อน ก็จะคงไม่สะดวกสบายไปกว่านี้ หรืออาจจะลำบากยิ่งไปกว่า ด้วยต้องเดินทางเรือไปเล่นกันไกลๆแต่ครูบาอาจารย์หรือศิลปินในครั้งกระนั้นก็ได้ขอร้องถึง ขวัญหาญแห่งความเป็นศิลปินอย่างแท้จริงควรแก่การสรรเสริญกราบไหว้บูชาอย่างยิ่ง

ผู้สร้างหุ่นและเครื่องประกอบการแสดง

เมื่อแรกที่ได้สืบทอดหุ่นกระบอกของคณะนายเปื๋ยกฯ ที่นางชั้น สกุลแก้ว ได้กรุณาขายให้รุ่นแรก ๆ และยังไม่ได้ออกแสดง จึงได้ซ่อมและตกแต่งหัวหุ่นชำรุดเหล่านั้นแต่เพียงลำพัง

จนกระทั่งจะแสดงเรื่องพระอภัยมณีตอนหนึ่งนางผีเสื้อ เมื่อ พ.ศ. 2518 ได้มีผู้ที่เคยศึกษาอยู่ในคณะมณฑลศิลป มหาวิทยาลัยศิลปากร และรู้จักคุ้นเคยกันในสมัยที่อาจารย์ไปเป็นครูสอนอยู่ในคณะนี้ระยะหนึ่ง ได้มาช่วยสร้างหุ่นและเครื่องประกอบการแสดงต่างๆ ตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 มีรายชื่อดังนี้

1. นายวัลลภศิริ สดประเสริฐ อาวุ เป็นผู้แกะลายกระบังและลวดลายต่างๆ ทั้งไทยและจีนลงในทึนสบู่ ปั้นหน้าทศกัณฐ์หน้าทองท่าดาและเขี้ยวมุขปั้นและเขียนหัวหนุมนท่าดาและพันมุขปั้นหน้ากวาง และหน้าม้า หน้าเลียงผา ปั้นและหล่อมือและหน้าหุ่นทั้งไทยและจีน สร้างพิมพ์รัดเกล้า และฉันทะเชิงบาตรขลุ่ยหัวหุ่นไทย สร้างเครื่องประดับศีรษะและอาวุธหุ่นจีนในเรื่องสามก๊กเขียนหน้าหุ่นจีน เช่น หน้าลำปี กวนอู เตียวหุย จูล่ง ขงเบ้ง โจโฉ และตัวนักรบอื่นๆ อีกมากทำผมและหนวดหุ่นจีนออกแบบลายเกราะหุ่นจีนและยังปักลวดลายเหล่านี้ด้วยในระยะแรก ๆ ทั้งทำพาหนะประกอบการแสดงเช่น ทำเสาและใบเรือสำเภอนในเรื่องพระอภัยมณี ทำรถของนางปิสูหอินและปั้นหล่อม้าจีนที่ใช้ในเรื่องสามก๊ก ฯลฯ

2. นายเนาวรัตน์ เทพศิริ ทำงานประณีตศิลป์ต่างๆ เช่น ปักนวมคอตัวหุ่นรำไหว้ครูถือพืชน้ำเต้า ทำตุ้ดคั้งห้อยดอกไม้ไหว ทำอุบะ ทำพวงมาลัย ทำดอกไม้ฝ้ายและดอกไม้โลหะสำหรับหุ่นจีนตัวนาง ร้อยลูกปัดแก้วและไข่มุกเป็นเครื่องประดับศีรษะหุ่นจีน เช่น เป็นคัมพู เป็นระบาชห้อยรอบหมวกนางปิสูหอิน และรอบนวมไหล่หุ่นจีน และทำงานเย็บและปักเสื้อผ้าหุ่นอีกมาก ฯลฯ

3. นายไชยรัตน์ ณ บางช้าง อาวุ ทำงานประณีตศิลป์ต่างๆเช่น ทำปิ่นจุหรือเงินสำหรับหุ่นไทยรุ่นแรก ทำอุบะดอกไม้ทัดสำหรับหุ่นไทยรุ่นแรก ทำผม ทำเครื่องประดับศีรษะและเครื่องแต่งกายหุ่นนางละเวง และอื่นๆ อีกมาก ฯลฯ

4. นายกิตติพงษ์พันธุ์ไชยนวนกุล ทำงานประณีตศิลป์ต่างๆเช่นเย็บและตกแต่งหมวกอุดเรน เย็บและปักเครื่องแต่งกายนางละเวง นอกจากนี้ยังช่วยเย็บและปักเสื้อผ้าหุ่นไทย และหุ่นจีนอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีความชำนาญพิเศษในการหาซื้ออุปกรณ์และวัสดุต่างๆ เป็นพิเศษ นายกิตติพงษ์นี้ ยังเป็นผู้ถ่ายภาพประจำคณะหุ่นตั้งแต่แรกจนบัดนี้ ฯลฯ

5. นายวิบูลย์ ทิมมงคล ทำงานช่างต่างๆ เช่น การประกอบเวที ฉาก และอุปกรณ์การแสดง ฯลฯ

6. นายพร้อมพงษ์ เขียวสศ อายุ 22 ปี (2518) ช่วยเขียนเวที

นอกจากผู้ที่เคยศึกษาอยู่ในคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่เอี่ยมมานี้แล้ว ก็ยังมีเพื่อนฝูงที่มีฝีมือ ได้มาช่วยในการสร้างหุ่น ทั้งหุ่นไทย และหุ่นตัวกาก เช่นตัวนางละเวงในเรื่อง พระอภัยมณี และหุ่นจีนในเรื่องสามก๊ก ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. ม.ล.อารชว วรวรรณ อายุ ศึกษาอยู่สถาบันโบชา กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้สร้างและตัดเย็บเครื่องแต่งกายหุ่นนางละเวงด้วยผ้าไหมไทยทั้งหมด ทำคอกกุหลาบด้วยริบบิ้นกำมะหยี่เป็นข้อสำหรับประดับเสื้อและกระโปรงหุ่นนางละเวง นับว่าเป็นหุ่น “หม่อม” ตัวแรกของคณะจักรพันธ์ุ
2. น.ส.จุไร ตั้งวาล ปักเสื้อกระจะหุ่นจีนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากแต่แรก นายและนาย วัลลภสิริ หลังจากได้วิชาปักคั้นเลื่อมจากนางเยื่อน ภาณุทัตแล้ว ก็เริ่มปักเสื้อหุ่นจีนรุ่นแรกเอง แต่ต่อมา นายจักรพันธ์ุ ไม่มีเวลาจึงถ่ายทอดวิธีปักคั้นเลื่อมให้แก่ น.ส.จุไร นอกจากเสื้อหุ่นจีนแล้ว น.ส.จุไร ยังได้ปักเสื้อ ผ้าหม่นนาง นวมคอ และอินทรรฆู ให้แก่หุ่นไทยรุ่นหลังๆ นี้ด้วย
3. น.ส.มาลี เพ็ชรเอี่ยม ได้ปักเสื้อกระจะหุ่นจีนเป็นจำนวนมาก
4. น.ส.มยุรี นฤมิตรเรขการ ร้อยลูกปัดรอบนมใหญ่ ที่หน้าอกและปลายแขนหุ่นจีน
5. นายนำลาก วัชรเสถียร ปักกระดาดสา ขัดหน้าและมือหุ่นไทยหุ่นจีนเป็นจำนวนมาก ฯลฯ
6. นายคุสิต ทองเขียว อายุ 22 ปี ทำงานประณีตศิลป์ต่างๆ เช่น ช่วยนายวัลลภสิริทำช่องผมหุ่นไทยตัวนางก่อนจะตั้งรัดเกล้าทำฐานและรัดเกล้าของหุ่นไทยรุ่นหลังๆ และทำหนดทำผมหุ่นจีน เย็บปักนวมคอตัวนางหุ่นจีน และประกอบชิ้นส่วนต่าง ๆ ของหุ่นเข้าเป็นตัว ฯลฯ
7. นายกฤดากร สดประเสริฐ ทำงานประณีตศิลป์ต่างๆ เช่นเย็บชุดเครื่องประดับศีรษะ กกลายติดกาย ปิดทองประดับแวด้วยเลื่อมของทั้งหุ่นจีน และหุ่นไทย รุ่นหลัง ๆ เย็บปักนวมตัวนางหุ่นจีน ทำหูประดับศีรษะหุ่นจีน ฯลฯ
8. น.ส.สถิตนันท์ กาญจนชีวะ ปักเสื้อหุ่นตัวนางเบญจกายและเย็บปักเสื้อทหารแบกอน นางเบญจกาย
9. นายปิยะพร วุฒินันท์ ทำงานประณีตศิลป์ เช่น กกลายและปิดทองประดับแว ทำงานช่างประกอบฉาก และเวที
10. นายอนุสรณ์ สัตตบงกช ช่วยกกลายกระบังและกวดลาย สำหรับประดับเครื่องสวมศีรษะเป็นจำนวนมาก

ที่ยกรายชื่อมาทั้งหมดนี้ เพื่อให้เห็นว่าการสร้างหรือการทำหุ่นนั้น ไม่อาจทำได้ด้วยคนคนเดียว ทั้งงานที่แต่ละคนได้ทำและยกมาในแต่ละข้อ ก็เป็นเพียงหน้าที่อย่างสลับซับซ้อนที่สุด เพราะในระยะเวลาอันนานที่ผ่านมานี้ นายจักรพันธุ์ ไม่อาจจดจำได้ว่าใครทำอะไร หรือไม่ได้ทำอะไรบ้าง จึงไม่อาจจาระไนได้อย่างละเอียดลออหมดแต่ที่ทราบแน่ก็คือ ทุกคนต่างมีจุดหมายอันเดียวกัน ที่จะทำให้ศิลปะแขนงนี้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

การแสดงและเรื่องที่ใช้แสดง

เรื่องที่เคยใช้แสดงหุ่นกระบอกของคณะมีอยู่เพียงสองเรื่อง ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นจึงจะเล่าถึงการแสดงเพียงอย่างเดียว

ปกติ ตามประเพณีของการแสดงหุ่นกระบอก จะใช้ตัวนายโรงหรือตัวพระเอกออกกราบเข้าปี่ไหว้ครู แต่ข้าพเจ้าได้สร้างหุ่นสำหรับรำไหว้ครูโดยเฉพาะ ตัวแรกเป็นตัวแทนดาสมงกุฎชยช้อยถือตรีศูล ตัวที่สองเป็นตัวแทนดาสมเทริดชยช้อยคณาณคณิณน้ำเต้า

เมื่อมีการแสดงหุ่นทุกครั้งที่ผ่านมา นายจักรพันธุ์และคณะผู้ร่วมงาน มักจะคิดสร้างเรื่องประกอบฉากขึ้นเพื่อให้เข้ากับเนื้อเรื่อง เช่นเรื่องสำภาทั้งห้า มีเสากระโดงเรือปิดทองเขียนสี อย่างภาพจิตรกรรมไทยประเพณี มีสาขระชากระโองไปมาล้วนตกแต่งให้วิจิตร ในการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณี เมื่อ พ.ศ. 2518

และได้ทำวอมีชื่อฟ้าใบระกา หลังคาเขียนสีมีม่านลายเครือเถาขึ้นสำหรับนางเบญจกษ เมื่อจะขึ้นวอไปผ้านางสีดาในสวน ในการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย พ.ศ. 2520 ดังบทกลอนในเพลงทะแกลดองโฮน จากฉบับนางลอย พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่ว่า

ร้องทะแกลดองโฮน

ขึ้นทรงวอสุวรรณพรรณา

วิสูตรสายม่านมิดปิดป้อง

โชตนจำถ้ำแก้วแซ่ขรื่อง

ออกจากห้องฉนวนในไศยคลา

ในกระบวนวอของนางเบญจกษ นายเนาวรัตน์ เทพศิริ ได้จัดทำโคมแก้วใบเล็กๆ ประดับลายทองมีไฟจุดอยู่ข้างใน เพื่อให้นางก้านกถือนำกระบวนวอ

และเมื่อมีการเทศน์นางสีดาแปลง ในรามเกียรติ์ตอนนางลอยนี้ นายวัลลภศิริ ศกประเสริฐ ก็ได้จัดทำชิงตะกอนสำหรับเทศน์นางสีดาแปลงขึ้น โดยใช้ไส้ตะเกียงจุดไฟจริงๆ เสริมด้วยดอกไม้ไฟ เพื่อให้ถูกไฟปะทุจริงจัง

ในเรื่องราวของการแสดง ได้พยายามรักษาศิลปะไว้ให้มากที่สุด เช่น ไม่ตัดคอนเพลงสำคัญๆ ที่ครูบาอาจารย์แต่ก่อนได้ทำไว้ดีแล้ว เป็นต้นว่าเพลงตระนิมิตร เพลงโลม เพลงตระนอน

เพลงไธราษ เพลงไธปี ซึ่งคนในชั้นหลังมักจะเห็นเป็นของชืดชืดไม่จำเป็น มักคัดถอนออกเสีย หนึ่งบ้าง หรือคัดออกเสียทั้งหมดบ้าง

จากเหตุนี้ ทุกครั้งที่มีการแสดง นอกจากจะพยายามรวบรวมครุอาวโสในทางดนตรี และการเชิดหุ่นแล้ว ยังได้ขอทำรำจากครูบาอาจารย์ทางนาฏศิลป์ อันมีทั้งครุอาวโส และนาฏศิลป์ผู้มีชื่อเสียงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งก็ได้รับความกรุณาปรานีจากท่านเหล่านั้นเสมอ

ครุอาวโสและนาฏศิลป์ผู้ที่ให้ทำรำของโขนละคร ตั้งแต่การแสดงครั้งแรก ได้แก่

1. นายอร่าม อินทรนัญ เป็นครุอาวโสของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นตัวทศกัณฐ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดของกรมศิลปากร และเป็นบุตรของหลวงวิลาศวงงาม (หรรษา อินทรนัญ) ครูตัวพระของโขนหลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 นายอร่ามได้ให้ทำรำของตัวยักษ์คือทศกัณฐ์ และให้ทำรำของตัวพระ คือ พระรามพระลักษมณ์ในการแสดงหุ่นเรื่องรามเกียรติ์ตอนนางลอย เมื่อแสดงทางโทรทัศน์ช่อง 9 เดือนพฤษภาคม 2522

2. นายถลอม รัตนทัศนีย์ แห่งกองการสังคีต กรมศิลปากร ได้ให้ทำในเพลงโหม เพลงกระนอน ของพระอภัยมณีกับนางผีเสื้อแปลง ในการแสดงหุ่นเรื่องพระอภัยมณีตอนหานางผีเสื้อเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 และได้ให้ทำเชิดนอก ของตัวนางเบญจกายในการแสดงหุ่นเรื่องรามเกียรติ์ตอนนางลอย

3. นางจินดารัตน์ วิริยะวงศ์ เป็นศิลปินตัวนางมีชื่อในปัจจุบันของกรมศิลปากร ได้ให้ทำรำเพลงเชิดฉิ่ง และเพลงเชิดนอกของนางเบญจกาย และทำรำเพลงไล่ของนางสีดาแปลงเมื่อแสดงทางโทรทัศน์ช่อง 9 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2522

4. นายนำพล อุณเจริญ แห่งกองการสังคีต กรมศิลปากร ให้ทำยักษ์ เมื่อแสดงทางโทรทัศน์ครั้งเดียวกับคุณครูจินดารัตน์

5. นายศิริพงษ์ นิมพาที แห่งกองการสังคีต กรมศิลปากร ให้ทำลิง เมื่อแสดงทางโทรทัศน์

เมื่อได้ไปขอทำยักษ์คือ ตัวทศกัณฐ์ และทำพระคือพระรามนั้น นายอร่าม อินทรนัญอยู่ระหว่างอาการป่วยกระเสาะกระแสะด้วยโรคไตได้ ท่านได้กรุณานั่งรำให้ดู ให้น่าหุ่นกระบอกไปให้รำตามท่าน มีบางท่าที่หุ่นทำไม่ได้สะดวก ท่านก็ได้ช่วยคิดทำให้หุ่นทำได้ และมีบางท่าที่หุ่นทำได้เป็นต้นว่า ทำอาชด้วยมือขวา หรือใช้มือขวาจับเข้าอกเมื่อกล่าวถึงตนเอง ท่าเหล่านี้ โขนละครจะไม่ทำด้วยมือขวาเป็นอันขาด หากทำด้วยมือซ้ายถือเป็นกฎตายตัว แต่นายอร่ามท่านจะอนุญาตให้กฎเกณฑ์เหล่านี้สำหรับหุ่นกระบอกท่านบอกว่า “หุ่นก็หุ่น โขนก็โขน คนดูเขารู้ว่ากำลังดูอะไรอยู่”

คนเชิดหุ่น

แรกเมื่อได้รู้จักกับนางขึ้น สกุลแก้ว เมื่อ พ.ศ. 2517 นางได้กรุณาเชิดหุ่นกระบอกให้ดู กล่อมตัวให้ดู แล้วนายจักรพันธุ์จึงมาหัดกล่อมตัวหุ่นกับกระบอกที่บ้าน โดยหัดกับหัวหุ่นเสียบกับ ไม้หุ่น และไม้กระบอกเฉยๆ ยังไม่มีตัว พอกล่อมไหวได้จนหน้าหุ่นไม่คว่ำแล้ว จึงหัดกระทบ ตัวหุ่น

ปี พ.ศ. 2518 เมื่อจะแสดงหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณีเป็นครั้งแรกของคณะ นายจักรพันธุ์ ได้ชวนเพื่อนผู้สนใจในการละเล่นชนิดนี้มาหัดเชิดหุ่นอีก 1 ท่านคือ นายธีระ สุวรรณรัตน์ เป็นอาจารย์ สอนอยู่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยหัดกันเองก่อน แล้วจึงไปค่อ ทำหุ่นจากนางขึ้น จนออกเจิดเป็นตัวสินสมุทรได้ในการแสดงครั้งนั้น

ในปี พ.ศ. 2520 ได้เชิญนายวงษ์ รวมสุข เจ้าของหุ่นคณะชูเชิดชำนาญศิลป์ มาร่วมเชิด เป็นตัวทศกัณฐ์และตัวหนุมาน ในการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องรามเกียรติ์ตอนนางลอย ณ วังสวน ผักกาด นายวงษ์ ได้ให้ทำหุ่นอื่นๆ และทำหนุมานหรือทำถึง แก่นายวัลลภศิริ ศคประเสริฐ อีก หลายนาม “ทาง” นายจักรพันธุ์จึงได้ให้นายวัลลภศิริ เชิดเป็นหนุมานในการแสดงครั้งนั้นด้วย คณะ หุ่นกระบอกจักรพันธุ์ ไปขยอกฤต จึงมีผู้เชิดตั้งแต่ พ.ศ. 2518 จนถึง พ.ศ. 2524 ดังนี้

1. นางขึ้น สกุลแก้ว จากหุ่นกระบอกคณะนายเปือก ประเสริฐฤต เป็นผู้เชิดหุ่นตัวไหว คุรุทุกครั้งที่มีการแสดง เชิดตัวนางผีเสื้อสมุทรในเรื่องพระอภัยมณี และตัวทศกัณฐ์ และเป็นผู้ให้ ทำหุ่นและบอกทางร้องเพลงหุ่นต่างๆ ทุกครั้งที่มีการแสดงหุ่นของคณะนี้ นางขึ้น จะได้รับเชิญให้ ร่วมแสดงในฐานะครูอาวุโสด้วยทุกครั้ง

2. นายวงษ์ รวมสุข จากหุ่นกระบอกคณะชูเชิดชำนาญศิลป์ อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม ได้เชิญให้คุณครูมาร่วมเชิดเมื่อครั้งแสดงเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยเป็นตัวทศ กัณฐ์ และหนุมาน ได้ให้ทำหุ่นแบบต่างๆ ไว้ด้วยตั้งแต่ครั้งนั้น

3. นายจักรพันธุ์ ไปขยอกฤต ได้ทำหุ่นต่างๆ ตั้งแต่แรกจากนางขึ้น สกุลแก้ว ต่อมาได้ จากนายวงษ์ รวมสุข เชิดหุ่นตัวพระอภัยมณีเป็นครั้งแรก และเชิดพระราม นางสีดา นางเบญจกาน นางผีเสื้อแปลง

4. นายธีระ สุวรรณรัตน์ ได้ทำหุ่นจากคุณครูขึ้น และคุณครูวงษ์ เช่นกัน เชิดหุ่นตัวสิน สมุทรเป็นครั้งแรก ต่อมาเชิดพระอภัย พระลักษมณ์ และนางสีดา

5. นายวัลลภศิริ ศคประเสริฐ ได้ทำเชิดหุ่นตัวหนุมานจากนายวงษ์ เชิดตัวหนุมานตอน จับนางเบญจกาน และเชิดหุ่นตัวตลกทุกครั้งที่มีการแสดง

6. นายอำนาจ นิลกำแหง จบการศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เชิดหุ่น ตัวท้อเงือก และตัวตลกทุกครั้งที่มีการแสดง

4. นายพร้อมพงษ์ เขียวสด เชิดหุ่นตัวตลกทุกครั้งที่มีการแสดง

นอกจากนี้ ผู้ที่ช่วยเหลือเป็นตัวประกอบต่างๆ ก็ได้แก่ผู้ร่วมงานช่วยสร้างหุ่นคณะนี้กันมา ตั้งแต่ต้นนั่นเอง ได้แก่ นายไชยรัตน์ ณ บางช้าง นายวิบูลย์ ทิมมงคล นายเนาวรัตน์ เทพศิริ และ นายกิตติพงษ์ พันไชยกุล

ผู้จัดหุ่นในคณะนี้ทุกท่าน ไม่มีใครเป็นโขนหรือละคอนมาก่อนเลย แม้กระทั่งผู้จัดหาวัสดุทั้งสอง คือ นางชิ้น สกุลแก้ว และนางวงษ์ รวมสุข

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการแสดงหุ่นกระบอกที่สำคัญก็คือ คนเชิดหุ่นให้ “รำได้” มีจำนวนจำกัด เมื่อเป็นดังนี้ ทุกครั้งที่มีการแสดง จึงต้องขอให้คนตรีบรรเลงและขับร้องเพลงในเรื่องที่จะแสดงลงเทปบันทึกเสียงไว้ก่อน แล้วฝึกซ้อมจากเทปนี้จนคุ้นเคยกับเพลงพอสมควร เช่น ในการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องพระอภัยมณีคอนหนีผีเสื้อ มีบทพระอภัยมณีกับนางแปลงรำในเพลง โลมเพลงกระนอนพร้อมๆ กัน ผู้เชิดบทพระอภัยมณีและนางแปลง ก็จะต้องฝึกซ้อมให้หุ่นรำท่วง จังหวะเพลง ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์สำคัญให้ลงจังหวะพอดีพร้อมๆ กันทั้งสองตัว การซ้อมรำ เพลง บทบาท และลำดับการเจรจา ลำดับของการเจรจาติดต่อกัน ตลอดจนลำดับการเข้าการออก ของตัวหุ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดอันหนึ่ง ของคณะหุ่นสมัครเล่นนี้ ต่างกับคณะหุ่นแต่ ก่อน ที่คนเชิดหุ่นล้วนมีความชำนาญชำนาญและเล่นอยู่เสมอเป็นอาชีพ จึงสามารถจะจับหุ่นขึ้นเชิด เล่นรำเข้าจังหวะจะโคนเป็นเรื่องราวได้ในทันที ที่มีคนหาหุ่นไปแสดงโดยไม่ต้องมีการซักซ้อม ก่อนการแสดงกันเป็นเวลานานๆ

การบรรเลงและขับร้อง

การแสดงหุ่นกระบอกของคณะจักรพันธ์ ไปชยกุล ทุกครั้ง วงปี่พาทย์ที่บรรเลง ประกอบการแสดง คือ วงปี่พาทย์ของนายบุญองค์ เกตุคงซึ่ง เป็นหัวหน้าแผนกดนตรีไทย ของวง เทศบาลกรุงเทพมหานคร (วง ก.ท.ม) ในขณะนั้นและปี่นักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก กันดี โดยเฉพาะฝีมือทางระนาดเอกอันหาตัวจับยาก ครั้งหนึ่งได้เคยเดินทางไปแสดงฝีมือระนาด ร่วมกับคณะนาฏศิลป์ไทยที่สาธารณรัฐประชาชนจีน ฯลฯ ท่านโจ เอ็น ไทล ถึงกับชมฝีมือ เค็วระนาดเอกของคุณบุญองค์ว่า เหมือนเสียง “...ไข่มุกกลั่นบนจากหยก...”

คุณบุญองค์เป็นศิษย์รุ่นพี่ๆของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเล) และเป็น ลูกศิษย์ของครูเพชร จรรย์นาฏแห่งจังหวัดอยุธยา และครูพุ่ม บาปุยะวาท ผู้มีชื่อเสียงในเรื่องเพลง เรื่อง และเพลงเกร็ด เพลงเถา มีความสามารถประดิษฐ์ทำนองและออกอุปลักษณ์ต่างๆ ไม่ซ้ำใคร

ดังนั้น การบรรเลงของนายบุญองค์ จึงอุดมไปด้วยชั้นเชิงต่างๆ ครบถ้วน เมื่อท่านบรรเลง “เพลงเร็ว” ค่อยจากเพลงแม่ศรีในอุบายเบญจกายแปลง เพลงเร็วของท่านก็มีลีลาพริ้งเพระนวนานา น่าดูยิ่งนัก โดยเฉพาะ “เพลงวา” และ “เพลงเสมอ” นั้น เต็มไปด้วยความสง่างามแผ่ไพศาล ดั่งศัพท์ที่ พวกคนตรีเรียกกันว่าดู “ภูมิ” คือไม่เหมือนปี่พาทย์บางสำนักที่นักดูโขนละคอนมักจะออกปากว่า

พอเปิดฉากปีพาทย์ทำเพลงวากี๋ “จน” เสียแล้ว “จน” ในความหมายนี้ ก็คือไม่มีสง่าภาคภูมิ ปีพาทย์บรรเลงได้ดังตั้งใจไป ตามแกนพอเป็นเพลงเท่านั้น

นอกจากนายบุญสงค์ เกตุคง จะบรรเลงประกอบการแสดงหุ่นของข้าพเจ้าแล้วท่านยังเป็นผู้บรรจทั้งเพลงร้องและเพลงบรรเลงในการแสดงหุ่นทุกครั้ง ผู้ขับร้องอาวโสที่ได้เชิญมาร่วมบรรจเพลงร้องและร่วมขับร้อง อีกสองท่านคือ

1. นางสุดา เขียววิจิตร แห่งกองการสังคีต กรมศิลปากร
2. นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ แห่งแผนกดุริยางค์ไทย กรมประชาสัมพันธ์

ในการแสดงหุ่นเรื่องพระอภัยมณีตอนหนีนางผีเสื้อ ณ โรงละครแห่งชาติโรงเล็กเมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2518 ในวงปีพาทย์เครื่องคู่บรรเลงประกอบการแสดง แต่ปรากฏว่าการใช้ปีพาทย์เครื่องคู่ ไม่เหมาะกับการแสดงหุ่นกระบอก จึงในการแสดงครั้งต่อไปทุกครั้งได้เปลี่ยนเป็นปีพาทย์เครื่อง 5 หรือเครื่อง 7

ต่อมาในปลายปี 2520 นายจักรพันธุ์เกิดความคิดที่จะเล่นหุ่นกระบอกเรื่อง “สามก๊ก” ตอน “โจโฉแตกทัพเรือ” จึงได้ขอให้นายวัลลภสิริ ศกประเสริฐ แต่งบทหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนนี้ ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดแต่งขึ้นมาก่อน และได้ขอให้นายบุญสงค์ เกตุคง บรรจเพลงร้องและเพลงบรรเลง โดยมีนางสุดา เขียววิจิตร และนางสุจิตต์ ดุริยประณีต ร่วมเป็นที่ปรึกษา เมื่อต้นปี พ.ศ. 2521

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2524 หุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือ ก็ยังไม่ได้แสดงเนื่องจากตัวละครตอนในเรื่องสามก๊กก็หลายตัว การสร้างหุ่นจึงไม่แล้วเสร็จง่าย ๆ นายจักรพันธุ์ จึงได้ทำการบันทึกเสียงการบรรเลงและขับร้องในหุ่นเรื่องสามก๊กนี้ขึ้นไว้ก่อน โดยรวมวงผู้บรรเลงและขับร้อง นักซ้อมบันทึกเสียงครั้งแรก เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 และบันทึกเสียงครั้งที่สอง ณ ห้องบันทึกเสียงนวนน้อย โดยได้รับความกรุณาจาก “พล.ต.ท.วิภาส หงสเวศ” เจ้าของห้องบันทึกเสียง เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ปีเดียวกัน และบันทึกเสียงครั้งที่สาม ณ ห้องบันทึกเสียงเดิม เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2524

เพลงในเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้ มีเพลงที่นายบุญสงค์ได้แต่งขึ้นใหม่หลายเพลง เช่น

1. เพลงกราวจีน
2. เพลงจีนปะกระทะ
3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
4. เพลงระบำไฉ่หวัน
5. เพลงโอดจีนทางที่ 1
6. เพลงโอดจีนทางที่ 2

เครื่องดนตรีที่เพิ่มขึ้นจากวงปี่พาทย์เครื่อง 7 เพื่อให้ได้บรรยากาศจีนคือ จิม ซอด้วง ม้าพ่อง
ฉ้อง และปี่จีน

นับว่าหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊กตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้ เป็นการรวมเพลงหุ่นกระบอกทั้ง
ทางร้องและทางลงแบบต่างๆ และเพลงไทยล้านช้างจีนที่ไพเราะเอาไว้อย่างกลมกลืนยิ่งเป็น
ครั้งแรก ของประวัติศาสตร์หุ่นกระบอกไทย

3. วิเคราะห์บทเพลงหุ่นกระบอกที่แต่งขึ้นใหม่

จากการศึกษาเพลงหุ่นกระบอกของคณะนาฏจักรพันธุ์ โปษยกฤต พบว่าเพลงต่างๆ เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองเป็นสำนวนจีนทั้งสิ้น โดยมีทั้งเพลงที่นำมาจากของเก่าและเพลงที่ได้แต่งขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะสำหรับเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพ เพลงที่ประกอบการแสดงหุ่นเรื่องนี้ประกอบด้วยเพลงทั้งสิ้น 34 เพลงดังนี้

1. เพลงซ้ำปี
2. เพลงปิ่นดั่งนกก
3. เพลงคู่ฮ่อแห่
4. เพลงจีนสุหชิน
5. เพลงโศคนาท ทางที่ 1
6. เพลงโศคนาท ทางที่ 2
7. เพลงจีนเสียดิ
8. เพลงจีนจิมเล็ก
9. เพลงจีนชวน
10. เพลงกล่าเยียมห้อง
11. เพลงระบำไต้หวัน
12. เพลงจีนหน้าเรือ
13. เพลงจีนปี่อังกเท่ง
14. เพลงจีนเก็บบุปผา
15. เพลงจีนต้องเขียง
16. เพลงจีนพญาครุฑ
17. เพลงจีนเข้าห้อง
18. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
19. เพลงจีนเกียบแฮ
20. เพลงจีนรำพัด
21. เพลงจีนถันถัน ชันเคียว
22. เพลงจีนจิมเล็ก ชันเคียว
23. เพลงขึ้นเคียง
24. เพลงจีนไล่เรือ
25. เพลงจีนปึงหลัง
26. เพลงรวีจิงโบราณ
27. เพลงจีนปะกะทะ

28. เพลงเชิดจีนตัวห้า
29. เพลงจีนหลวง
30. เพลงอาหนู
31. เพลงจีนใจซอ
32. เพลงกราวจีน
33. เพลงคั่นนาคราช
34. เพลงเชิดตัวที่ 17

ส่วนบทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ โดยนายบุญองค์ เกตุคง ได้แก่

1. เพลงกราวจีนเพลง
2. เพลงจีนปะกะทะเพลง
3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
4. เพลงระบำไค่หวัน
5. โอศจีนทางที่ 1
6. โอศจีนทางที่ 2

ในการดำเนินการวิเคราะห์บทเพลงสำนวนจีนในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เฉพาะบทเพลงที่ได้แต่งขึ้นใหม่ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 6 เพลง และเป็นเพลงที่นายบุญองค์ เกตุคง (ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงไทย) เป็นผู้แต่งไว้ทุกเพลง โดยวิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อทำนองของบทเพลง
2. ศึกษาโครงสร้างและวิเคราะห์บทเพลงโดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้
 - 2.1 การแบ่งท่อนเพลง เพื่อให้ทราบถึงการแบ่งและประโยคของเพลง รูปแบบทำนอง
 - 2.2 ถูกลมและบันไดเสียง เพื่อให้ทราบถึงถูกลมและบันไดเสียง การเปลี่ยนบันไดเสียง การใช้เสียงรองและเสียงจรของบทเพลง
 - 2.3 ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
 - 2.4 รูปแบบกระสวนจังหวะ เพื่อให้ทราบถึงกระสวนจังหวะทำนองเพลงต่างๆ
3. ทำการบันทึกโน้ตไทย

1. เพลงโอดจีน

เพลงโอดจีนแบ่งออกเป็น 2 ทาง คือโอดจีนทางที่ 1 และ โอดจีนทางที่ 2 ดังนี้

เพลงโอดจีนทางที่ 1

เนื้อทำนองเพลง

---ก	ทชทล	---ร	มคมร	---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ก	ทชทล	---ร	มคมร	---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร	---ฟ	ชฟชม	ฟมฟท	คทรค
------	------	------	------	------	------	------	------

โครงสร้างเพลง

ในการวิเคราะห์เพลงโอดจีนนี้ พบลักษณะทำนองเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นโครงสร้างการประพันธ์เพลงสำเนียงจีนเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การแบ่งท่อน

เพลงโอดจีนนี้ เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 3 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 เป็นทำนองของบรรทัดแรก

ส่วนที่ 2 เป็นทำนองของบรรทัดที่สอง ซึ่งเป็นการซ้ำทำนองของส่วนที่ 1

ส่วนที่ 3 เป็นทำนองของบรรทัดที่สาม เป็นลักษณะสำนวนปิดจบท้าย

ลักษณะของทำนองที่เป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ในสัดส่วนที่มีความเท่า ๆ กัน สามารถพิจารณาได้จาก โน้ตบรรทัดที่ 1 โน้ตห้องที่ 1 – 2 และโน้ตห้องที่ 3 – 4 มีสัดส่วนการบรรจุตัวโน้ตที่เท่ากัน มีกระสวนทำนองเดียวกัน โน้ตห้องที่ 5 – 8 เป็นลักษณะกลุ่มทำนองเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มเดียวกันทั้ง 4 ห้องโน้ต ลักษณะทำนองเช่นนี้จะพบจากทำนองเพลงทั้งบรรทัดที่ 1 และบรรทัดที่ 2 ส่วนการดำเนินทำนองของบรรทัดสุดท้ายหรือประโยคสุดท้ายนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นทำนองกลุ่มใหญ่ กลุ่มละ 4 ห้องโน้ต 2 กลุ่มเป็นการปิดท้ายทำนอง ได้แก่

ทำนอง 4 ห้องแรก

---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------

ทำนอง 4 ห้องหลัง

---ฟ	ชฟชม	ฟมฟท	คทรค
------	------	------	------

บันไดเสียงและถูกตก

ลักษณะบันไดเสียงมีความเคลื่อนไหว ไม่ลงตัว ในที่นี้มีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง จำนวนเสียงที่ใช้เมื่อพิจารณาแล้วไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นบันไดเสียงใด เพราะมีการสับเสียงถี่ ๆ ไปมา เมื่อพิจารณาจากทำนองเพลงโอคจีนนี้ พบว่ามีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง โดยมีรายละเอียดดังนี้

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1	โด เร มี ฟา ซอล ลา
บรรทัดที่ 2	โด เร มี ฟา ซอล ลา
บรรทัดที่ 3	โด เร มี ฟา ซอล ลา ที

จะเห็นว่าจากบรรทัดที่ 1 ถึงบรรทัดที่ 2 มีการใช้โน้ตทั้งสิ้น 6 เสียง เมื่อบรรเลงมาถึงบรรทัดที่ 3 มีการใช้เสียงครบถ้วนทั้ง 7 เสียงเป็นการลงจบปิดท้ายเพลง

ถูกตกของเพลงโอคจีนพบ

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				เสียงถูกตก
1	--- ล	ท ช ท ล	--- ร	ม ค ม ร	เร
2	--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร	เร
3	--- ล	ท ช ท ล	--- ร	ม ค ม ร	เร
4	--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร	เร
5	--- ช	ล ช ล ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ร	เร
6	--- ฟ	ช ฟ ช ม	ฟ ม ฟ ท	ค ท ร ค	โด

จากการศึกษาถูกตกของเพลงโอคจีน พบว่ามีการใช้เสียงถูกตกที่เสียง “ร” จำนวน 5 วรรค และใช้ถูกตกที่เสียง “โด” 1 วรรคและเป็นวรรคสุดท้ายเท่านั้น ซึ่งเสียงโดนี้เอง เป็นเสียงที่ทำหน้าที่จบสำนวนเพลงให้เกิดความสมบูรณ์ของเพลงเท่านั้น

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง พบลักษณะการบรรเลงสับมือไปมาในแต่ละกลุ่มทำนอง สามารถพิจารณาได้จากทำนองบรรทัดที่ 1 โน้ตห้องที่ 5 – 8 บรรทัดที่ 2 ซึ่งเป็นลักษณะการซ้ำทำนองเดียวกัน บรรทัดที่ 3 โน้ตห้องที่ 1 – 4 เป็นการซ้ำทำนองเดิม ก่อนที่จะสับมือเป็นลักษณะกระสวนเดียวกันแต่มีการเปลี่ยนเสียงไปมาในห้องที่ 5 – 8 บรรทัดเดียวกัน ดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 5 – 8

---ช	ทชตฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------

บรรทัดที่ 3 ห้องที่ 1 – 4

---ช	ทชตฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------

บรรทัดที่ 3 ห้องที่ 5 – 8

---ฟ	ชฟชม	ฟมฟท	ตทรค
------	------	------	------

ลักษณะทำนองมีความกระชับ ไม่ยืดขาด เมื่อพิจารณาจากทำนองเพลงโอคจีน ซึ่งมีคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของเพลงจีน พบว่ากระสวนทำนองมีความกระชับไม่ยืดขาดแบบลักษณะเพลงทางกรอโดยทั่วไป และไม่เหมือนกับเพลงเก็บธรรมดา เนื่องจากการสับเสียงไปมานี้เอง ทำให้เมื่อบรรเลงทำนองเพลงจีนจะมีความกระชับ และมีความเคลื่อนไหวของเสียงอยู่ตลอดเวลา

กระสวนจังหวะ

กระสวนจังหวะมีความลงตัว ความลงตัวนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของศิลปะ เพราะหากศิลปะใดไม่มีความลงตัวแล้วย่อมไม่เกิดความงาม ความลงตัวนี้พิจารณาได้จาก 2 ความหมาย ความหมายแรกเป็นความลงตัวของทำนองเพลง ที่มีการเริ่มกระสวนทำนองเป็นจำนวนเปิดพิจารณาได้จากบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 – 2 และห้องที่ 3 – 4

บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 – 2

---ถ	ทชทถ
------	------

บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 3 – 4

---ร	มคมร
------	------

และมีจำนวนปิดท้ายในห้องที่ 5 – 8

---ช	ทชตฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------

สัดส่วนดังกล่าวข้างต้น เป็นความลงตัวระหว่างทำนองเพลงกับการแสดง ซึ่งลักษณะที่กระชับนี้เองย่อมทำให้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างตัวแสดง อารมณ์ กับทำนองเพลงได้อย่างดี เชื่อมเพลงโอคจีนเป็นเพลงแสดงความรัก ความเสียใจ คุณสมบัติข้อนี้นับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลงโอคแต่ในเพลงโอคจีนนี้เป็นเพลงที่แสดงความรักในโดยใช้สำเนียงจีนมาเรียงร้อยเป็นเพลงโอค ซึ่งสามารถแสดงอารมณ์ได้เป็นอย่างดี

2. เพลงโอดจันทน์ทางที่ 2

เนื้อทำนองเพลง

----	-ม-ร	----	-ม-ร	----	-ม-ร	-ม-ล	-ค-ร
---ช	-ม-ช	-ม-ร	----	---ถ	-ค-ถ	-ค-ร	----
---ช	-ม-ช	-ม-ร	----	---ถ	-ช-ฟ	-รคท	-ร-ค

โครงสร้างเพลง

ในการวิเคราะห์เพลงโอดจันทน์ทางที่ 2 นี้ พบลักษณะทำนองเพลงที่มีลักษณะแตกต่างจากเพลงโอดจันทน์ทางที่ 1 อย่างสิ้นเชิง โครงสร้างการประพันธ์เพลงสำเนียงจีนเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การแบ่งท่อน

เพลงโอดจันทน์นี้เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 3 ส่วนด้วยกัน โดยคือ

ส่วนที่ 1 เป็นทำนองของบรรทัดแรก

ส่วนที่ 2 เป็นทำนองของบรรทัดที่สอง มีลักษณะแตกต่างจากบรรทัดที่ 1 (โอดจันทน์ทางที่ 1 มีความเหมือนกันกับบรรทัดที่ 1)

ส่วนที่ 3 เป็นทำนองของบรรทัดที่สาม เป็นลักษณะสำนวนลงจบท้าย

บันไดเสียงและลูกตก

ลักษณะบันไดเสียงของโอดจันทน์ทางที่ 1 มีความเคลื่อนไหว ไม่ลงตัว แต่ลักษณะบันไดเสียงของโอดจันทน์ทางที่ 2 นี้ มีการใช้บันไดเสียงที่มีกลุ่มเสียง คร ม ช ล ซึ่งเป็นบันไดเสียงทางเพียงออ บบ และมีการใช้เสียงที่ไม่สามารถระบุบันไดเสียงได้ใน 4 ห้องสุดท้ายที่เป็นสำนวนลงจบเพลง

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1	โค เร มี ลา
บรรทัดที่ 2	โค เร มี ชอล ลา
บรรทัดที่ 3	โค เร มี ฟา ชอล ลา ที

จะเห็นได้ว่าจากบรรทัดที่ 1 ถึงบรรทัดที่ 2 มีการใช้โน้ตทั้งสิ้น 5 เสียง คือ โค เร มี ซอล
 ลา เมื่อบรรเลงมาถึงบรรทัดที่ 3 มีการใช้เสียงครบถ้วนทั้ง 7 เสียงเป็นการลงจบปิดท้ายเพลง
 ถูกคกของเพลงโอดจีนพบ

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				เสียงถูกคก
1	----	-ม-ร	----	-ม-ร	เร
2	----	-ม-ร	-ม-ล	-ค-ร	เร
3	---ซ	-ม-ซ	-ม-ร	----	เร
4	---ล	-ค-ล	-ค-ร	----	เร
5	---ซ	-ม-ซ	-ม-ร	----	เร
6	---ล	-ซ-ฟ	-รคท	-ร-ค	โค

จากการศึกษาถูกคกของเพลงโอดจีน พบว่ามีการใช้เสียงถูกคกที่เสียง “เร” จำนวน 5
 วรรค และใช้ถูกคกที่เสียง “โค” 1 วรรคและเป็นวรรคสุดท้ายเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับ
 เพลงโอดจีนทางที่ 1

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง พบลักษณะที่แตกต่างไปจากเพลงโอดจีนทางที่ 1 ซึ่ง
 มีการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงเป็นชุด ๆ แต่โอดจีนทางที่ 2 นี้ มีลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนอง
 เพลง ดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 - 4

----	-ม-ร	----	-ม-ร
------	------	------	------

บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 5 - 8

----	-ม-ร	-ม-ล	-ค-ร
------	------	------	------

บรรทัดที่ 2 ห้องที่ 1 - 4

---ซ	-ม-ซ	-ม-ร	----
------	------	------	------

บรรทัดที่ 2 ห้องที่ 5 - 8

---ล	-ค-ล	-ค-ร	----
------	------	------	------

บรรทัดที่ 3 ห้องที่ 1 - 4

---ซ	-ม-ซ	-ม-ร	----
------	------	------	------

บรรทัดที่ 3 ห้องที่ 5 - 8

- - - ล	- ช - ฟ	- ร ค ท	- ร - ค
---------	---------	---------	---------

ลักษณะทำนองมีความหลากหลายกล่าวคือ บรรทัดที่ 1 ห้องที่ 1 - 4 เป็นทำนองที่เป็น หวัง ๆ 2 ชุด ๆ ละ 2 ห้องโน้ต ห้องที่ 5 - 8 เป็นการดำเนินทำนองปิดท้ายประโยค บรรทัดที่ 2 ห้องที่ 1 - 8 และบรรทัดที่ 3 ห้องที่ 1 - 4 เป็นการดำเนินทำนองที่เป็นลักษณะ “ลักจิงหะ” ในรูปแบบเดียวกัน ส่วนบรรทัดที่ 3 ห้องที่ 5 - 8 นั้น เป็นการดำเนินทำนองสำนวนปิดท้ายเพลง

กระสวนจิงหะ

กระสวนจิงหะมีความลงตัว แบ่งวรรคตอนได้อย่างชัดเจน กระสวนจิงหะของทำนองนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ชุดด้วยกันคือ

ชุดที่ 1 ได้แก่

----	- ม - ร	----	- ม - ร	----	- ม - ร	- ม - ล	- ค - ร
------	---------	------	---------	------	---------	---------	---------

ชุดที่ 2 ได้แก่

--- ช	- ม - ช	- ม - ร	----	--- ล	- ค - ล	- ค - ร	----
-------	---------	---------	------	-------	---------	---------	------

--- ช	- ม - ช	- ม - ร	----
-------	---------	---------	------

ชุดที่ 3 ได้แก่

- - - ล	- ช - ฟ	- ร ค ท	- ร - ค
---------	---------	---------	---------

สัดส่วนดังกล่าวข้างต้น พบว่ามีความไม่ลงตัว ชุดที่ 2 มีสัดส่วนที่มีปริมาณมากกว่าส่วนอื่นๆ เนื่องจากเป็นลักษณะกระสวนเดียวกันทั้งชุด ชุดที่ 1 มีสัดส่วนที่ปริมาณรองลงมาจากชุดที่ 2 กระสวนทำนองมีลักษณะสำนวนเปิดและปิดในท้ายบรรทัด ส่วนชุดที่ 3 เป็นกระสวนทำนองที่สั้นที่สุด เพราะเป็นทำนองปิดท้ายเพลง

3. เพลงกราวจีน

เนื้อทำนองเพลง

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ถ	- ค - ท	- ถ - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ถ	- ค - ท	- ถ - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ถ	- ค - ท	- ถ - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ถ	- ค - ท	- ถ - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พร้อมกัน

- ช - ช

- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ถ - -	- ท - ร	ร ร ร ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ถ - -	- ท - ร	ร ร ร ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ท	- ถ - -	- ค - ท	- ถ - ช	- - - ท	- ถ - -	- ค - ท	- ถ - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ถ	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช	- - - ถ	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท - ถ	- ช - ถ	- ท - ถ	- ช - ถ	- ท - ถ	- ช - ถ	- ท - ถ	- ช - ถ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------

- ถ - ช	- ม - ช	- ถ - ช	- ม - ช	- ถ - ช	- ม - ช	- ถ - ช	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เว้นสำหรับกลองบรรเลงก่อนกลับต้น 4 ห้อง

โครงสร้างเพลง

ในการวิเคราะห์เพลงกราวจีนนี้ พบลักษณะทำนองเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอีกเช่นกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การแบ่งท่อน

เพลงโศคจีนนี้ เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 8 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยทำนองเพลง 4 บรรทัด เป็นการซ้ำทำนองซึ่งกันและกัน โดยเป็นการสลับกันระหว่างปีกับวงดนตรี

ส่วนที่ 2 เป็นทำนองของบรรทัดที่ห้า ทำนอง 1 ห้องสั้น ๆ เป็นการอำจังหวะและเป็นตัวเชื่อมไปสู่ส่วนต่อไป

ส่วนที่ 3 เป็นทำนองของบรรทัดที่ 6-7 ลักษณะทำนองเพลง 6 ห้องโน้ต ซ้ำ 2 ครั้ง

ส่วนที่ 4 เป็นทำนองบรรทัดที่ 8

ส่วนที่ 5 เป็นทำนองบรรทัดที่ 9

ส่วนที่ 6 เป็นทำนองบรรทัดที่ 10

ส่วนที่ 7 เป็นทำนองบรรทัดที่ 11- 12

ส่วนที่ 8 เป็นทำนองบรรทัดที่ 13

บันไดเสียงและลูกตก

ลักษณะบันไดเสียงมีความเคลื่อนไหว ไม่ลงตัว ในที่นี้มีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง จำนวนเสียงที่ใช้เมื่อพิจารณาแล้วไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นบันไดเสียงใด โดยมีรายละเอียดดังนี้

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1 - 4	โด เร มี ซอล ลา ที
บรรทัดที่ 5	ซอล
บรรทัดที่ 6-7	โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
บรรทัดที่ 8	ซอล ลา ที เร มี
บรรทัดที่ 9	ซอล ลา ที โด
บรรทัดที่ 10	ซอล ลา ที เร มี
บรรทัดที่ 11-12	ที
บรรทัดที่ 13	มี ซอล ลา

จะเห็นว่าเพลงกราวจีนมีลักษณะการใช้ลูกตกที่มีความหลากหลายและมีสัดส่วนไม่เท่ากันในแต่ละทำนองของเพลง

ลูกตกของเพลงกราวจีนพบดังนี้

บรรทัดที่	ทำนองเพลง				เสียงลูกตก
1	- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	ซอล
	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- มล - ช	ซอล
2	- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	ซอล
	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- มล - ช	ซอล
3	- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	ซอล
	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- มล - ช	ซอล
4	- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	ซอล
	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- มล - ช	ซอล
5	- ช - ช				ซอล
6-7	--- -ช-ม -ร-ท -ล- -ท-ร รรรร				เร
8	- - - ท	- ล - -	- ค - ท	- ล - ช	ซอล
9	- - - ล	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช	ซอล
10-11	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	ลา
12	- ททท	- ททท	- ททท	- ททท	ที
13	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	ซอล

จากการศึกษาลูกตกเพลงกราวจีนนี้ พบว่ามีการนำเสียง “ซอล” มาเป็นเสียงลูกตกถึง 8 ครั้ง เสียง “ที” 1 ครั้ง เสียง “ลา” 1 ครั้ง และเสียง “เร” 1 ครั้ง เมื่อทำการพิจารณาจะพบว่าการใช้ลูกตกเสียงซอลนั้นมีความสัมพันธ์กันกล่าวคือ มีการใช้ในคอนตันของเพลง คอนกลางของเพลง และตอนท้ายสุดของเพลง ทำให้เกิดความสมดุลกันอย่างดีเยี่ยม

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง พบลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงที่ไม่สัมพันธ์กันและไม่มีสัดส่วนที่เท่ากัน ได้แก่

ช่วงต้น ปี่ล้อรับกับวงดนตรีนั้น ลักษณะทำนองเพลงเคลื่อนที่ในสัดส่วนที่สม่ำเสมออย่างเพลงปรบไก่โคยทั่วไป

ช่วงต่อมา (บรรทัดที่ 5) พบว่าเป็นการดำเนินทำนองสั้น ๆ เหมือนเป็นการอำทำนองและเป็น
ส่วนเชื่อมไปทำนองต่อไป ได้แก่

- ช - ช

ช่วงต่อมา(บรรทัดที่ 6 – 7) เป็นการดำเนินทำนองด้วยทำนองตัดส่วน 6 ห้องโน้ตต่อ 1
ประโยค ได้แก่

- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ล - -	- ท - ร	ร ร ร ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช่วงต่อมาได้แก่ทำนองเพลงบรรทัดที่ 8 – 9 เป็นการดำเนินทำนอง 4 ห้อง จำ 2 ครั้ง ได้แก่

- - - ท	- ล - -	- ค - ท	- ล - ช	- - - ท	- ล - -	- ค - ท	- ล - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ล	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช	- - - ล	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช่วงต่อมาได้แก่ทำนองเพลงบรรทัดที่ 10 เป็นการดำเนินทำนอง 2 ห้อง จำ 4 ครั้ง ได้แก่

- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช่วงต่อมาได้แก่ทำนองเพลงบรรทัดที่ 11-12 พบว่าเป็นการดำเนินทำนองซ้ำกันถึง 12 ครั้ง
ในเสียงเดียว เป็นการอำจังหวะ ได้แก่

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------

ช่วงสุดท้ายได้แก่ทำนองเพลงบรรทัดที่ 3 เป็นการดำเนินทำนอง 2 ห้อง จำ 4 ครั้ง

- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กระสวนจังหวะ

กระสวนจังหวะของเพลงกราวจีนนี้ พบว่ามีลักษณะการดำเนินกระสวนทำนองเพื่อแสดงให้เห็นหรือบ่งบอกถึงความเป็นอำนาจในการตรวจพลของทหารให้มีความพร้อมเพียง จะพบลักษณะดังกล่าวได้ชัดเจน มีลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนทหารอ่านทำซ้ำขวา 2 ครั้ง ได้แก่ตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ทำนองเพลงบรรทัดที่ 5

- ช - ช

ทำนองเพลงบรรทัดที่ 11- 12

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------

นับได้ว่าเพลงกราวจีนเป็นบทเพลงหนึ่ง ที่คุณครูบุญยงค์ได้แต่งขึ้นใหม่และสามารถสื่อให้เห็นถึงความหมายของเพลงได้อย่างชัดเจน

4. เพลงจีนประเภทะ

เนื้อทำนองเพลง

ท่อน 1

- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ล ท	- ร - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	ค ค ค ค	- ช - ค	- - - -	- ร ค ล	- ช - ค	- ช - ค	- ค - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ร	- ค - ล	- ค - ช	- - - ม	- ค - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน 2

- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ล ท	- ร - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม ช ล	ช ล ค ช	- - - -	ม ช ล ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	ร ค ม ร	- - - ม	ช ล ค ช	- - - -	- ค - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ร	- ค - ล	- ค - ช	- - - ม	- ค - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โครงสร้างเพลง

การแบ่งท่อน

เพลงจีนประทีปะระทะนี้ แบ่งออกเป็น 2 ท่อนด้วยกัน โดยมีสัดส่วนดังนี้

ท่อนที่ 1 ประกอบด้วยเพลง 3 ประโยค

ท่อนที่ 2 ประกอบด้วยเพลง 4 ประโยค

บันไดเสียงและลูกตก

ลักษณะบันไดเสียงของเพลงจีนประทีปะระทะนี้พบว่ามีการใช้บันไดเสียง 2 ทางด้วยกันคือ บันไดเสียงทางเพ็ชงออบน และทางเพ็ชงออล่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ท่อน 1

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1	ซอล ลา ที เร มี
บรรทัดที่ 2	โด เร ซอล ลา
บรรทัดที่ 3	โด เร มี ซอล ลา

ท่อน 2

บรรทัดโน้ต	เสียงที่ใช้
บรรทัดที่ 1	ซอล ลา ที เร มี
บรรทัดที่ 2	โด เร มี ซอล ลา
บรรทัดที่ 3	โด เร มี ซอล ลา
บรรทัดที่ 4	โด เร มี ซอล ลา

จะเห็นได้ว่า เพลงจีนประทีปะระทะนี้ ใช้บันไดเสียงทางเพ็ชงออล่าง เฉพาะบรรทัดที่ 1 ของท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ส่วนบรรทัดที่ 2-3 ของท่อน 1 และ บรรทัดที่ 2-4 ของท่อน 2 ใช้บันไดเสียงทางเพ็ชงออบน

ลูกตกของเพลงจีนประทีปะระทะ มีดังนี้

ท่อน 1

วรรคที่	ทำนองเพลง				เสียงลูกตก
1	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ซ	ซอล
2	- - ล ท	- ร - ล	- ซ - ม	- ร - ซ	ซอล

3	- - - -	ค ค ค ค	- ช - ค	- - - -	โค
4	- ร ค ค	- ช - ค	- ช - ค	- ค - ค	โค
5	- - - -	- ม - ร	- ค - ค	- ค - ช	ชอล
6	- - - ม	- ค - ค	- ช - ม	- ร - ช	ชอล

ท่อน 2

วรรคที่	ทำนองเพลง				เสียงถูกตก
1	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	ชอล
2	- - ค ท	- ร - ค	- ช - ม	- ร - ช	ชอล
3	- ม ช ค	ช ค ค ช	- - - -	ม ช ค ค	โค
4	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ค	ลา
5	- - - -	ร ค ม ร	- - - ม	ช ค ค ช	ชอล
6	- - - -	- ค - ค	- ช - ม	- ร - ช	ชอล
7	- - - -	- ม - ร	- ค - ค	- ค - ช	ชอล
8	- - - ม	- ค - ค	- ช - ม	- ร - ช	ชอล

จากการศึกษาถูกตกเพลงจีนประกระทะ พบว่า เสียงถูกตกส่วนใหญ่เป็นเสียงชอล โดยท่อนที่ 1 ตกเสียงชอล 4 ครั้ง ตกเสียงโค 2 ครั้ง ท่อนที่ 2 ตกเสียงชอล 6 ครั้ง ตกเสียงโค 1 ครั้ง และตกที่เสียงลา 1 ครั้ง เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เสียงสำคัญของเพลงจีนประกระทะคือเสียงชอล นั่นเอง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงจีนประกระทะ พบว่า มีการเคลื่อนที่อย่างเป็นระบบ กล่าวคือทำนองเพลงของท่อน 1 และท่อนมีความสัมพันธ์กัน ทำนองขึ้นต้นและลงจบของทั้ง 2 ท่อนเป็นทำนองเดียวกัน แตกต่างกันเฉพาะส่วนกลางของเพลงเท่านั้น ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีลักษณะที่ลงคัวมีสำนวนเปิดและสำนวนปิดอย่างเพลงปรบไกวทั่วไป ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

ท่อน 1 และท่อน 2 บรรทัดที่ 1

ห้องที่ 1 - 4 สำนวนเปิด

- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช
---------	---------	---------	---------

ห้องที่ 5 - 8 สำนวนปิด

- - ล ท	- ร - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------

ท่อน 1 บรรทัดที่ 3 และท่อน 2 บรรทัดที่ 4

ห้องที่ 1 – 4 ส่วนวนเปิด

- - - -	- ม - ร	- ค - ล	- ค - ช
---------	---------	---------	---------

ห้องที่ 5 – 8 ส่วนวนปิด

- - - ม	- ค - ล	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------

กระสวนจันทระ

กระสวนจันทระของเพลงจีนประเภทนี้ จากการศึกษพบว่ามิลักษณะกระสวนจันทระของท่านองที่ลงตัวอย่างเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเพลงโศคนจีนและเพลงกราวจีนที่ได้กล่าวรายละเอียดมาแล้วข้างต้นอย่างสิ้นเชิง

5. เพลงระบำไต้หวัน

เนื้อทำนองเพลง

- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค ค ค	- ล - ค	- ร - ค	- ร - ฟ	- ช - ล	- ค - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ร	- ม - ร	- ค - ร	- ค ล ค	- ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค ค ค	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	- ฟ - ช	- ล - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

- - - -	- ร ร ร	- ม - ร	- ค - ฟ	- ช - ล	- - - ช	- ล - -	- ช - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ร - ฟ	- ช - ล	- ค - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ค	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	- - - ค	- ล - ช	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

- - - -	- - - ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	- - - -	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	- - - -	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โครงสร้างเพลง

การแบ่งท่อน

เพลงระบำไต้หวันนี้ เป็นเพลงท่อนเดียว โดยแบ่งออกเป็นทำนองใหญ่ๆ 5 ทำนองด้วยกันคือ

- ทำนองที่ 1 ประกอบด้วยเพลง 2 ประโยค (บรรทัดที่ 1 - 2)
- ทำนองที่ 2 ประกอบด้วยเพลง 2 ประโยค (บรรทัดที่ 3 - 4)
- ทำนองที่ 3 ประกอบด้วยเพลง 2 ประโยค (บรรทัดที่ 5 - 6)

ทำนองที่ 4 ประกอบด้วยเพลง 2 ประโยค (บรรทัดที่ 7 - 8)

ทำนองที่ 5 ประกอบด้วยเพลง 2 ประโยค (บรรทัดที่ 9 - 10)

บันไดเสียงและลูกตก

ลักษณะบันไดเสียงของเพลงระบำได้วันนี้ ไม่สามารถระบุบันไดเสียงได้ เนื่องจากเป็นเพลงที่ใช้เสียงในการดำเนินทำนองเป็นเสียงหลัก 6 เสียงด้วยกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มทำนอง	เสียงที่ใช้
กลุ่มที่ 1	โด เร มี ฟา ซอล ลา
กลุ่มที่ 2	โด เร มี ฟา ซอล ลา
กลุ่มที่ 3	โด เร มี ฟา ซอล ลา
กลุ่มที่ 4	โด เร มี ฟา ซอล ลา
กลุ่มที่ 5	โด เร มี ฟา ซอล ลา

ลูกตกของเพลงระบำได้วันนี้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มทำนอง ๆ ละ 2 เสียง มีดังนี้

กลุ่มที่	ทำนองเพลง				เสียงลูกตก
1	- - - -	- - - - รั	- มี - รั	- คี - ล	
	- ซ - ล	- คี - รั	- มี - รั	- คี - ล	ลา
	- คี คี คี	- ล - คี	- รั - คี	- ร - ฟ	
	- ซ - ล	- คี - ร	- ม - -	ร ค - ร	เร
2	- - - คี	- - - รั	- - - มี	- - - รั	
	- มี - รั	- คี - รั	- คี ล คี	- ล - -	ลา
	- คี คี คี	- ล - คี	- รั - คี	- ล - ซ	
	- ฟ - ซ	- ล - ร	- ม - -	ร ค - ร	เร
3	- - - -	- ร ร ร	- ม - ร	- ค - ฟ	
	- ซ - ล	- - - ซ	- ล - -	- ซ - คี	โด
	- - - รั	- มี - รั	- คี - ล	- ร - ฟ	
	- ซ - ล	- คี - ร	- ม - -	ร ค - ร	เร
4	- - - -	- - - รั	- มี - รั	- คี - รั	
	- มี - รั	- คี - ล	- ซ - ล	- คี - รั	เร

	- - - คํ	- ถ - คํ	- ร - คํ	- ถ - ช	
	- - - คํ	- ถ - ช	- คํ - -	- ม - ร	เร
5	- - - -	- - - ถ	- - ช ฟ	- ช - ถ	
	- ช - ถ	- - - -	- คํ - -	- ม - ร	เร
	- - - -	- - - ถ	- - ช ฟ	- ช - ถ	
	- ช - ถ	- - - -	- ค - -	- ม - ร	เร

จากการศึกษาลูกตกเพลงระบำไค้หวัน พบว่ามีลูกตกหลักอยู่ที่เสียงเร โดยเฉพาะเสียงลูกตกที่อยู่ปลายกลุ่มทำนองทั้ง 5 กลุ่ม

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงระบำไค้หวัน เป็นลักษณะกลุ่มทำนองที่แบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจนภายในกลุ่มของคน โดยแบ่งการเคลื่อนที่ของทำนองออกเป็น 5 กลุ่มทำนอง และแต่ละกลุ่มทำนองนั้นจะไปสู่ลูกเสียงเดียวกันคือเสียงเร นั่นเอง

กระสวนจังหวะ

กระสวนจังหวะของเพลงระบำไค้หวันนี้ เมื่อทำการพิจารณาพบว่ามีกระสวนทำนองที่เป็นสำนวนเปิดและสำนวนปิดคู่กันไปทุกกลุ่มทำนองเพลง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1

สำนวนเปิด

- - - -	- - - ร	- ม - ร	- คํ - ถ	- ช - ถ	- คํ - ร	- ม - ร	- คํ - ถ
---------	---------	---------	----------	---------	----------	---------	----------

สำนวนปิด

- คํ คํ คํ	- ถ - คํ	- ร - คํ	- ร - ฟ	- ช - ถ	- คํ - ร	- ม - -	ร ค - ร
------------	----------	----------	---------	---------	----------	---------	---------

กลุ่มที่ 2

สำนวนเปิด

- - - คํ	- - - ร	- - - ม	- - - ร	- ม - ร	- คํ - ร	- คํ ถ คํ	- ถ - -
----------	---------	---------	---------	---------	----------	-----------	---------

สำนวนปิด

- คํ คํ คํ	- ถ - คํ	- ร - คํ	- ถ - ช	- ฟ - ช	- ถ - ร	- ม - -	ร ค - ร
------------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลุ่มที่ 3

สำนวนเปิด

- - - -	- ร ร ร	- ม - ร	- ค - ฟ	- ช - ถ	- - - ช	- ถ - -	- ช - คํ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

สำนวนปิด

- - - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ร - ฟ	- ช - ล	- ค - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลุ่มที่ 4

สำนวนเปิด

- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สำนวนปิด

- - - ค	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	- - - ค	- ล - ช	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลุ่มที่ 5

สำนวนเปิด

- - - -	- - - ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	- - - -	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สำนวนปิด

- - - -	- - - ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	- - - -	- ค - -	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จะเห็นได้ว่ากระสวนทำนองของเพลงระบำได้วันนี้มีรูปแบบเดียวกันทั้ง 5 กลุ่มทำนองทำให้เพลงมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนเพลงอื่นและเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพันธ์เพลงอีกด้วย

6. เพลงพื้นเมืองจีนแดง

เนื้อทำนองเพลง

- - ม ร	ค ล - ค	- - ม ร	ค ล - ค	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ช	- - ล ช	- - ล ค	- - ล ค	- - ล ช	ล ค - ล	ค ล ช ม	ช ร - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - ร ม	ช ล ค ช	ล ช ม ร	ม ร ค ร	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ช	- - ล ช	- - ล ค	- - ล ค	- - ล ช	ล ค - ล	ค ล ช ม	ช ร - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - ร ม	ช ล ค ช	ล ช ม ร	ม ร ค ร	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - ม ร	ค ล - ค	- - ม ร	ค ล - ค	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โครงสร้างเพลง

การแบ่งท่อน

เพลงพื้นเมืองจีนแดง เป็นเพลงท่อนเดียว โดยแบ่งทำนองออกเป็น 3 กลุ่มทำนองด้วยกัน คือ

กลุ่มที่ 1 ทำนองเพลงบรรทัดที่ 1

กลุ่มที่ 2 ทำนองเพลงบรรทัดที่ 2-3 และ 4-5 ซึ่งเป็นการซ้ำทำนองกัน

กลุ่มที่ 3 ทำนองเพลงบรรทัดที่ 6 เป็นการบรรเลงเหมือนกับบรรทัดที่ 1

บันไดเสียงและลูกตก

บันไดเสียงของเพลงพื้นเมืองจีนแดงนี้ ใช้กลุ่มเสียง คร ม ช ถ ซึ่งเป็นบันไดเสียงทางเพียงออบน ดังมีรายละเอียดการใช้เสียงดังต่อไปนี้

กลุ่มทำนอง	เสียงที่ใช้
กลุ่มที่ 1	โค เร มี ชอล ลา
กลุ่มที่ 2	โค เร มี ชอล ลา
กลุ่มที่ 3	โค เร มี ชอล ลา

ลูกตกของเพลงพื้นเมืองจีนแดง ทั้ง 3 กลุ่มทำนอง มีดังนี้

กลุ่มที่	ทำนองเพลง				เสียงลูกตก
1	- - ม ร	ค ถ - ค	- - ม ร	ค ถ - ค	
	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ถ - ค	โค
2	- - - ช	- - ถ ช	- - ถ ค	- - ถ ค	
	- - ถ ช	ถ ค - ถ	ค ถ ช ม	ช ร - ม	มี
	- - ร ม	ช ถ ค ช	ถ ช ม ร	ม ร ค ร	
	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ถ - ค	โค
3	- - ม ร	ค ถ - ค	- - ม ร	ค ถ - ค	
	- - ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ถ - ค	โค

ลูกตกของเพลงพื้นเมืองจีนแดงนี้ประกอบด้วยลูกตก 4 จุดด้วยกันคือ

จุดที่ 1 เสียงโค

จุดที่ 2 เสียงมี

จุดที่ 3 เสียงโค

จุดที่ 4 เสียงโค

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีลักษณะการดำเนินทำนองเพลงประเภทหน้าทับปรบ
ไถ่โดยทั่วไป ลักษณะการดำเนินทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงเหมือนกันเพลงโอคจีนทางที่
2

กระสวนจังหวะ

กระสวนจังหวะทำนองเพลงพื้นเมืองจีนแดงนี้ มีลักษณะกระสวนทำนองที่มีความลงตัว
พิจารณาได้จากทำนองเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ประ โยคที่ 1

- - มร	ค ล - ค	- - มร	ค ล - ค	- - มร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
--------	---------	--------	---------	--------	---------	---------	---------

ประ โยคที่ 3

- - ร ม	ช ล ค ช	ล ช ม ร	ม ร ค ร	- - มร	ม ช - ม	ช ม ร ค	ร ล - ค
---------	---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------

ในการวิเคราะห์เพลง ได้ทำการศึกษาโครงสร้างเพลง ได้แก่การแบ่งท่อน บันไดเสียง และลูกตก การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะ ได้ข้อสรุปดังนี้

1. เพลงกราวจีน เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนอง 8 ส่วนด้วยกัน เสียงที่ใช้มีความเคลื่อนไหว โดยมีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียงเช่นเดียวกับเพลงโอคจีน มีลูกตกอยู่ 15 แห่งด้วยกัน โดยตกที่เสียงซอล 12 แห่ง ตกที่เสียงเร 1 แห่ง ตกที่เสียงลา 1 แห่งและตกที่เสียงที 1 แห่ง จะเห็นได้ว่าเพลงกราวจีนนี้มีเสียงหลักอยู่ที่ เสียงซอล ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะนั้นพบว่า มีลักษณะการดำเนินทำนองแบบ “ขึ้นเสียง” ซึ่งทำให้เกิดภาพพจน์เหมือนเป็นทหารเดินขบวนทำหน้า ๆ ทำ ๆ กัน ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ของเพลงที่ใช้เป็นเพลงสำหรับการตรวจพลของทหารก่อนที่จะทำการออกไปรบ

2. เพลงจีนปะกะทะ เป็นเพลง 2 ท่อน ท่อนแรกประกอบด้วยทำนองเพลง 3 ประโยค ท่อนที่ 2 ประกอบด้วยทำนองเพลง 4 ประโยค กลุ่มเสียงที่ใช้ในเพลงกราวจีนมีอยู่ 2 กลุ่มเสียงคือ

โด เร มี ซอล ลา

ซอล ลา ที เร มี

ท่อน 1 มีลูกตก 6 แห่ง เสียงซอล 4 แห่ง เสียงโด 2 แห่ง

ท่อน 2 มีลูกตก 8 แห่ง เสียงซอล 6 แห่ง เสียงโด 1 แห่ง เสียงลา 1 แห่ง

ลักษณะกระสวนจังหวะและการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงนั้นมีการเคลื่อนที่อย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน กระสวนทำนองมีลักษณะลงคัวแบบทำนองเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเพลงโอคจีนและเพลงกราวจีน

3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 3 กลุ่มด้วยกัน เสียงที่ใช้ประกอบด้วยเสียง 5 เสียงด้วยกันคือ โด เร มี ซอล ลา ลูกตกมีอยู่ด้วยกัน 4 แห่ง โดยตกที่เสียงโด 3 แห่งและตกที่เสียงมี 1 แห่ง การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีลักษณะอย่างเพลงหน้าทับปรบไก่ มีความลงคัวและความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี หลังจากนั้นได้นำทำการบันทึกโน้ตเพลงทั้งโน้ตไทยและโน้ตสากล

4. เพลงระบำไค่หวัน เป็นเพลงท่อนเดียว แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มทำนอง เสียงที่ใช้ประกอบทำนองมี 6 เสียงด้วยกันคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ไม่มีเสียงที่เข้ามาประกอบ ลูกตกมีอยู่ด้วยกัน 10 แห่ง ประกอบด้วยเสียงเร 7 แห่ง เสียงลา 2 แห่ง และเสียงโด 1 แห่ง การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีลักษณะเป็นกลุ่มทำนองใหญ่ 5 ทำนองเพลง แต่ละกลุ่มมีลักษณะจำนวนเปิดและจำนวนปิดอยู่คู่กันเสมอ นับได้ว่าเป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเพลงหนึ่ง

5. เพลงโอคจีนทางที่ 1 เป็นเพลงท่อนเดียว มีการแบ่งทำนองเพลงออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน เสียงที่ใช้ได้แก่ เสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา และที รวม 7 เสียง ไม่สามารถระบุบันไดเสียงได้ ลูกตก 6 แห่ง ตกที่เสียงเร 5 แห่งและตกที่เสียงโด 1 แห่ง ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีการ

บรรเลงสับมือไปมาในแต่ละกลุ่มทำนอง กระสวนจังหวะมีความลงตัว กระชับและมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

6. เพลงโศคจีนทางที่ 2 เป็นเพลงท่อนเดี่ยวแบ่งทำนองออกได้ 3 ส่วน เสียงที่ใช้ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา และที่ รวม 7 เสียงไม่สามารถระบุบันไดเสียงได้ ได้ ถูกตก 6 แห่ง ตกที่เสียงเร 5 แห่งและตกที่เสียงโด 1 แห่ง ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีความแตกต่างไปจากเพลงโศคจีนทางที่ 1 อย่างสิ้นเชิง ลักษณะทำนองเพลงมีความลงตัวอย่างเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ และมีลักษณะการดำเนินทำนองเพลง “ลักจังหวะ”

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงทั้ง 6 เพลงทำให้สามารถสรุปได้ว่า เพลงทำนองทางจีนที่นำมาประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือครั้งนี้ เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ ไม่ยาวมากนัก มีการซ้ำทำนองอยู่บ่อยครั้ง เสียงที่ใช้มักไม่มีกลุ่มเสียงแบบ 5 เสียง จะมีการใช้เสียงครบ 7 เสียงโดยส่วนใหญ่ ลักษณะทำนองมีความถี่และสับมือไปมา ทำให้เกิดความกระชับและได้สำเนียงเพลงอย่างสำเนียงจีน ซึ่งตรงกับเนื้อหาของเรื่องสามก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของจีน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาและทำการวิเคราะห์บทเพลงเชิดหุ่นกระบอกร เรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ โดยศึกษาคณะหุ่นของนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต พบว่า เพลงสำเนียงจีนที่ใช้สำหรับประกอบการแสดงเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือนี้ประกอบด้วยเพลงทั้งสิ้น 34 เพลง ได้แก่ เพลงซ้ำปี เพลงปิ่นคลั่งนอก เพลงคู่ฮ่อแห่ เพลงจีนฮุยฮิน เพลงโอคจีน ทางที่ 1 เพลงโอคจีน ทางที่ 2 เพลงจีนเลียสี เพลงจีนขิมเล็ก เพลงจีนซ้วน เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง เพลงระบำไต้หวัน เพลงจีนหน้าเรือ เพลงจีนป๊อกังหึง เพลงจีนเก็บบุปผา เพลงจีนต้องเขียง เพลงจีนพญาครุฑ เพลงจีนเข้าห้อง เพลงพื้นเมืองจีนแดง เพลงจีนเลียบแสบ เพลงจีนรำพัด เพลงจีนตั้นตัน ชันเคียว เพลงจีนขิมเล็ก ชันเคียว เพลงชันเคียว เพลงจีนไถ่เรือ เพลงจีนปิงหลัง เพลงรัวฉิ่งโบราณ เพลงจีนปะกะทะ เพลงเชิดจีนตัวห้า เพลงจีนหลวง เพลงอาหนู เพลงจีนใจซ้อ เพลงกราวจีน เพลงคั่นนาคราช เพลงเชิดควัที่ 17 ส่วนบทเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ โดยนายบุญวงศ์ เกตุคง ได้แก่ เพลงโอคจีนทางที่ 1 เพลงโอคจีนทางที่ 2 เพลงกราวจีน เพลงจีนปะกะทะ เพลงระบำไต้หวัน เพลงพื้นเมืองจีนแดง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอกร และทำการศึกษาวเคราะห์ทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 เพลง และทำการบันทึกโน้ตไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกร หุ่นกระบอกรมีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน เข้ามาประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตัวหุ่นทำด้วยไม้มีน้ำหนักเบา รูปหน้าหุ่นเหมือนตัวละครทั่วๆ ไป มีการเชิดหุ่นด้วยเส้นด้ายสวมตัวหุ่น เครื่องประดับมีไม้ไผ่ทอเป็นตะเกียบทำเป็นมือให้เคลื่อนไหวได้เวลาเชิด ต่อมาได้มีวิวัฒนาการและนำมาดัดแปลงเป็นหุ่นกระบอกรของไทย โดยมีการเน้นหน้าตาเป็นตัวละครในวรรณคดีไทย เช่นตัวละครในเรื่องพระอภัยมณี รามเกียรติ์ มีการสร้างหุ่นให้รูปร่างอ่อนช้อยอย่างไทย และนำมาแสดงในรูปแบบของวรรณกรรมไทย มีการคิดทำเชิดเลียนแบบลักษณะการแสดงโขน

คณะหุ่นกระบอกรในประเทศไทยมีหลายคณะด้วยกันคือ คณะนางจีน สกุลแก้ว คณะกรมศิลป์ากร คณะรอตศิรินิลศิลป์ คณะนายสมพร เกตุแก้ว (หุ่นสมุทรสงคราม) คณะนางประนอม อินทรเนตร (หุ่นเพชรบุรี) คณะนางเชวง อ่อนละม้าย (หุ่นนครสวรรค์) คณะโรงเรียนสุนทรภู่ (จังหวัดระยอง) คณะเพชรหนองเรือ (จังหวัดขอนแก่น) คณะสาครนาฏศิลป์ (นนทบุรี) ในบรรดาคณะหุ่นกระบอกรต่าง ๆ คณะหุ่นที่มีชื่อเสียงทั้งด้านลีลาการเชิด และความสวยงามความปราณีตของตัวหุ่นแล้ว หุ่นกระบอกรคณะนายจักรพันธุ์ โปษยกฤต เป็นคณะเดียวที่มีความ

สมบูรณ์และมีชื่อเสียงที่สุดประกอบกับนาขจักรพันธุ์ โปษยกฤตยังมีความสามารถในงานช่าง จึงเป็นหุ่น

กระบอกคณะเดียวที่มีความสวยงามโดดเด่นเป็นพิเศษ ผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกมาเป็นกรณีศึกษาในการดำเนินการศึกษาครั้งนี้

ส่วนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอก สามารถแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมดนตรีและวัฒนธรรมการแสดง ทางด้านดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงหุ่นกระบอกนั้น จะใช้วงดนตรีไทยประเภทวงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงเครื่องห้าก็ได้ มีซอด้ และเครื่องประกอบจังหวะพิเศษ เช่น กลองค็อก แคว และม้ล่อ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีแสดงสำเนียงภาษาจีน เนื่องจากหุ่นกระบอกเป็นมหรสพที่นำมาจากประเทศจีน ทำให้ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะเป็นเครื่องดนตรีแบบสำเนียงจีนส่วนใหญ่ วัฒนธรรมด้านการแสดงนั้น การแสดงหุ่นกระบอกแม้จะเป็นการนำตัวหุ่นมาเป็นตัวแทนของนักแสดง หากแต่ตัวหุ่นสามารถสื่อให้เห็นความเป็นธรรมชาติเสมือนกับว่าหุ่นมีชีวิตจริง โดยเฉพาะหุ่นของคณะนาขจักรพันธุ์ โปษยกฤต ซึ่งมีความอ่อนช้อยเหมือนจริง สวยงามมากที่สุด วิธีการเชิดของผู้เชิดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้หุ่นกระบอกมีความสวยงามและเหมือนจริง

และจากการศึกษาวิเคราะห์เพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกซึ่งประกอบด้วยเพลง 6 เพลงด้วยกันคือ

1. เพลงกราวจีน
2. เพลงจีนปะกะทะ
3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง
4. เพลงระบำไฉวัน
5. เพลงโศคทางจีนทางที่ 1
6. เพลงโศคทางจีนทางที่ 2

ในการวิเคราะห์เพลง ได้ทำการศึกษาโครงสร้างเพลง ได้แก่การแบ่งท่อน บันไดเสียง และลูกตก การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะ ได้ข้อสรุปดังนี้

1. เพลงกราวจีน เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนอง 8 ส่วนด้วยกัน เสียงที่ใช้มีความเคลื่อนไหว โดยมีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียงเช่นเดียวกับเพลงโศคจีน มีลูกตกอยู่ 15 แห่งด้วยกัน โดยตกที่เสียงซอล 12 แห่ง ตกที่เสียงเร 1 แห่ง ตกที่เสียงลา 1 แห่งและตกที่เสียงที่ 1 แห่ง จะเห็นได้ว่าเพลงกราวจีนนี้มีเสียงหลักอยู่ที่ เสียงซอล ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะนั้นพบว่า มีลักษณะการดำเนินทำนองแบบ “ข้ำเสียง” ซึ่งทำให้เกิดภาพพจน์เหมือนเป็นทหารเดินอ้าเท้าหนัก ๆ เท้า ๆ กัน ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ของเพลงที่ใช้เป็นเพลงสำหรับการตรวจพลของทหารก่อนที่จะทำการออกไปรบ

2. เพลงจีนปะกะทะ เป็นเพลง 2 ท่อน ท่อนแรกประกอบด้วยทำนองเพลง 3 ประโยค ท่อนที่ 2 ประกอบด้วยทำนองเพลง 4 ประโยค กลุ่มเสียงที่ใช้ในเพลงกราวจีนมีอยู่ 2 กลุ่มเสียงคือ

โด เร มี ซอล ลา

ซอล ลา ที เร มี

ท่อน 1 มีลูกคก 6 แห่ง เสียงซอล 4 แห่ง เสียงโด 2 แห่ง

ท่อน 2 มีลูกคก 8 แห่ง เสียงซอล 6 แห่ง เสียงโด 1 แห่ง เสียงลา 1 แห่ง

ลักษณะกระสวนจังหวะและการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงนั้นมีการเคลื่อนที่อย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน กระสวนทำนองมีลักษณะลงตัวแบบทำนองเพลงประเภทหน้าทับปรบไ้ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเพลงโศคนจีนและเพลงกราวจีน

3. เพลงพื้นเมืองจีนแดง เป็นเพลงท่อนเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 3 กลุ่มด้วยกัน เสียงที่ใช้ประกอบด้วยเสียง 5 เสียงด้วยกันคือ โด เร มี ซอล ลา ลูกคกมีอยู่ด้วยกัน 4 แห่ง คคที่เสียงโด 3 แห่งและคคที่เสียงมี 1 แห่ง การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีลักษณะอย่างเพลงหน้าทับปรบไ้ มีความลงตัวและมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นอย่างดี หลังจากนั้นได้นำทำการบันทึกโน้ตเพลงทั้งโน้ตไทยและโน้ตสากล

4. เพลงระบำไ้หวัน เป็นเพลงท่อนเดียว แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มทำนอง เสียงที่ใช้ประกอบด้วยทำนองมี 6 เสียงด้วยกันคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ไม่มีเสียงที่เข้ามาประกอบ ลูกคกมีอยู่ด้วยกัน 10 แห่ง ประกอบด้วยเสียงเร 7 แห่ง เสียงลา 2 แห่ง และเสียงโด 1 แห่ง การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีลักษณะเป็นกลุ่มทำนองใหญ่ 5 ทำนองเพลง แต่ละกลุ่มมีลักษณะสำนวนเปิดและสำนวนปิดอยู่คู่กันเสมอ นับได้ว่าเป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเพลงหนึ่ง

5. เพลงโศคนจีนทางที่ 1 เป็นเพลงท่อนเดียว มีการแบ่งทำนองเพลงออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน เสียงที่ใช้ได้แก่ เสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา และที่ รวม 7 เสียง ไม่สามารถระบุโน้ตเสียงได้ ลูกคก 6 แห่ง คคที่เสียงเร 5 แห่งและคคที่เสียงโด 1 แห่ง ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีการบรรเลงสลับมือไปมาในแต่ละกลุ่มทำนอง กระสวนจังหวะมีความลงตัว กระชับและมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

6. เพลงโศคนจีนทางที่ 2 เป็นเพลงท่อนเดียวแบ่งทำนองออกได้ 3 ส่วน เสียงที่ใช้ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา และที่ รวม 7 เสียงไม่สามารถระบุโน้ตเสียงได้ ได้ ลูกคก 6 แห่ง คคที่เสียงเร 5 แห่งและคคที่เสียงโด 1 แห่ง ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและกระสวนจังหวะมีความแตกต่างไปจากเพลงโศคนจีนทางที่ 1 อย่างสิ้นเชิง ลักษณะทำนองเพลงมีความลงตัวอย่างเพลงประเภทหน้าทับปรบไ้ และมีลักษณะการดำเนินทำนองเพลง “ลัดจังหวะ”

อภิปรายผลการศึกษาวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงทั้ง 6 เพลงทำให้สามารถสรุปได้ว่า เพลงทำนองทางจีนที่นำมาประกอบการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือครั้งนี้ เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ ไม่ยาวมากนัก มีการซ้ำทำนองอยู่บ่อยครั้ง เสียงที่ใช้มักไม่มีกลุ่มเสียงแบบ 5 เสียง จะมีการใช้เสียงครบ 7 เสียงโดยส่วนใหญ่ ลักษณะทำนองมีความถี่และสลับมือไปมา ทำให้เกิดความกระชับและได้สำเนียงเพลงอย่างสำเนียงจีน ซึ่งตรงกับเนื้อหาของเรื่องสามก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของจีน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์เพลงเชิดหุ่นกระบอก เรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉแตกทัพเรือ คณะหุ่นกระบอกนาชจักรพันธุ์ โปษชลฤตนี้ ผู้วิจัยเห็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษา ลักษณะอื่น ๆ ได้อีกหลายลักษณะ คือ

1. ศึกษาเปรียบเทียบหุ่นกระบอกคณะต่างๆ
2. ศึกษาเปรียบเทียบหุ่นกระบอกกับหุ่นประเภทอื่นๆ
3. ศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถนำมาแสดงหุ่นกระบอกอย่างละเอียด

บทหุ่นกระบอก เรื่องสามก๊ก ตอน โจโฉแตกทัพเรือ

ของ

คณะ จักรพันธุ์ โปษยกฤต

ฉากไหว้ครู

-ปี่พาทย์ทำเพลงวา-

ซอด้วง สีเพลงหุ่น

เสมอ

ร่ำลาเคี้ยว

ร้องซ้ำ

สิบนิ้ว ถูจะยกขึ้นประนม

ขอถวายบังคม เหนือเกล้า

ไหว้พระพุทธ พระธรรม ถ้าโลกีย์

โพธิ์ชัย อย่าได้มี มาปี่ชา

ร้องปี่นกลึง (รับเค็ม)

ไหว้คุณ บิดา มารดา

ครูพัก อักษร ทุกแห่งหล้า

ไหว้ทั้ง ผูกเทพ เทวา

ของมาช่วยช่วย อำนาจชัยเอ๋ย

-ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำสามลา-

ฉากที่ 1 เล่าปี่อพยพ

-ร้องหุ่น-

จะจัดเรื่องรินเรียง บ้านทิงเต๋น

ให้กะเกณฑ์ช่างฉัก ปักทั้งหลาย

ทั้งพลเชิดช่างประทัก ฉันทลาย

คามประทีปโคมราชละเลิงชม

ผูกต่าภาขึ้นสายทำใบชัก

เอารังปัก คำชอุ ประตุณ

ออกภาษาจีนจับทัพระงม
 คนนิคมก่อนเก่าเล่าให้ฟัง
 เบื้องโบราณ การสงคราม เรื่องสามก๊ก
 พุทธศกเจ้าร้อยนับถอยหลัง
 เมืองสุไคธานีมีกำลัง
 โจโฉตั้งเกณฑ์พลพลโฮธิ
 ทำสงครามเล่าปีเสียที่ทัพ
 ต้องย่อชัยเสียเชิงกระเจิงหนี
 ได้ขงเบ้งเจ้าปัญญาวิชาดี
 หลอดไฟริ่งสมุทรยุทธนา (ถ่งซือเป่ ลี่ไหอวง)
 อาศัยถิ่นร้อยเล่าให้ฟังเถ่าย
 เต็มศึกใหญ่มาประจบรบหนักหนา
 คือขุนกวนกั๋งตั้งฝั่งคงคา
 ค่อนาวารบทัพกับแซ่โจ
 จะจับแค่จูถ่งอ้อมเอาเต้า
 จนลวงเผาทัพยับทัพโจโฉ
 พอได้ฤกษ์เบิกสนามสงครามโต
 ให้ขานโหมเริ่มศึกศึกคะนอง

(ขบวนอพยพเล่าปี เดินผ่านฉากเข้าหกลีบซ้าย)

โหมโรงจีน

ปี่พาทย์ทำเพลงคู่ย่อแห่ (ไม้แข็ง) ไปตลอดจนครบกันเสร็จ ปี่พาทย์จึงทอดลง
 เคาะเกราะเสียง ม้าวิ่ง
 ระนาดขี้น้ำ (ไม้แข็ง)
 ร้องเกริ่น (ชาย)

บัดนั้น จูถ่งคั่นคั่นหาเมียเล่าปี
 พอพบนางพลางโอดจากพาชี
 เข้าไปน้อมเกล็ดแล้วโศกาฯ

ปี่พาทย์ทำเพลงโอดจีน 1 (ไม้ نرم)

ร้องจินสุหณ

เมื่อนั้น

ปี่สุหณอ้อมอ้าเต้าสรวีสหน้า
 พอเหลือบเห็นงูลงตรงเข้ามา
 นางดีใจจึงร้องว่าไปทันใด
 ข้าถูกแทงด้วยทวนที่ตรงขา
 เจ็บหนักหนาหนิคือไปไม่ได้
 ข้าศึกไล่ล้อมล้อมเอาไว้
 นึกว่าถูกประลัยเสร้างคอ
 เจ้าตามมาได้ปะเป็นบุญหนัก
 จงรับเอาลูกรักไปส่งพ่อ
 คัวเราตายก็ช่างอย่ารังรอ
 พलगส่งลูกน้อยหน่อให้ทันใด

ร้องจินเลียม(ชาย) – (ไม้ฉวม) –

บัดนั้น

งูลงจะรับก็หาไม่
 คอบว่าหากเพื่องนี้มีเป็นไร
 ข้าจะช่วยแก้ไขในบัดนี้
 เลี่ยงข้าศึกไกลนักรออย่าชักช้า
 เชิญอ้อมบุตรขึ้นม้าขม้นขมิ
 ข้าจะเค้นรบผ่านาพาชี
 คีหักหมูไพรหนีออกไป

ร้องจินฉิมเล็ก (หญิง) – (ไม้ฉวม) –

เมื่อนั้น

สุหณคอบวาทาหาช้าไม่
 จะค้ำเนินสู้ศึกนีกเอาชัย
 ถูกข้าคงบรรลัษเสร้างใจนัก
 คัวข้าเจ็บจวนจะสิ้นใจ

อย่าอาลัยเป็นห่วงห่วงหนัก
ว่าพลางว่างอาเต้าไว้คือพักตร์
นงลักษณ์โจนบ่อมรณา

ปี่พาทย์ทำเพลงโศคน

ร้องจีนชวน (ชาย) – (ไม้ฉวม) –
บัดนั้น

อุล่งเลี้ยวโจนมิดหน้า – (รับ)

กวาดถ้ำถมบ่อไม่รอช้า

อุ้มอาเต้าขึ้นม้าฝ่าฝืนไป – (รับ)

ปี่พาทย์รับเพลงคู่ฮ่อแห่ (ไม้แข็ง) ไปตลอด

เพลงคู่ฮ่อแห่หยุด กลองจีนรวรับ 1 ทันที

(จบฉาก 1)

- ขอผู้นำเพลงหุ่น -

ร้องหุ่น

จะกล่าวถึงเล่าปีเสียทีทัพ

ต้องย่อฮับพ่ายแพ้สุดแก้ไข

มาอาศัยชายฝั่งกังแฮไกล

ทะเลใหญ่ขวางหน้าเข้าตาจน

ถามขงเบ้งที่ปรึกษาอาจารย์ใหญ่

บอกให้ไปกังคังคังพหล

อุชุ่นกวนรบแทนด้วยแผนกล

ก็จะพันวศวาชอุบายมี

ขงเบ้ง - นี่แน่ะท่านเล่าปีทัพโจโฉมาครั้งนี้อีกเกริกดังแผ่นดินจะถล่ม ดีร้าย

อุชุ่นกวนจะให้คนสอดแนมมาถึงเรา

เล่าปี - อันความคิดของท่านอาจารย์ทั้งนี้เราก็เห็นด้วยแต่ที่ว่าผู้ใดซึ่งจะมาหา

เรานั้น ยังไม่เห็นเลย

ปี่พาทย์ทำเพลงไล่ – (ไม้ฉวม) – เบา ๆ ไปเรื่อย ๆ โลกกับเดิวนั่งเรือสำเภา

ออกมาเพื่อสืบข่าวการสู้รบ

ทหาร - บัดนี้จันทวนให้โทษกษัตริย์มาซึ่งเมืองกังแฮแล้วนาชท่าน

ขงเบ้ง - โทษกษัตริย์นี้ จะรอจะมาสืบเอากิจการบ้านเมืองเป็นมั่นคง ถ้าโทษกษัตริย์มาหาท่าน จะพุดจาไคล่ถ่วงใจโจรประการใดไว้เป็นพนักงานข้าพเจ้าเองเถิด

-ปีพาทย์หยุดเพลงได้พอดีเรื่องจบ-

เรื่องกัลยาณีมห้อง (หญิงรับลูกคู่ - ไม้ฉนวน -)

โทษก มาถึง ซึ่งเล่าปี

เขาแต่งที่ โต๊ะใหญ่ ไว้คอยท่า

ค่านับเชิญ กันกิน รินสุรา

แล้วปรึกษา ราชการ บ้านเมืองฯ

เรื่องร้าย

โทษก จึงค่านับ กับขงเบ้ง

ว่าเราเอง สงสัย จะได้เรื่อง

ซึ่งรบท่ง ฆ่าฟัน กันแน่นเมือง

ท่านคิดเคือง แพ้ชนะ ประการใด

-เจรจา-

ขงเบ้ง - ท่านโทษก อันใจโง่นั้น ประกอบด้วยปัญญาความคิด เราหรือจะอาจจับเคี้ยวได้ กำลังทหารก็น้อยนัก จึงอุศลาห์หลักหนีมาเสีย ตั้งใจจะไปอาศัยอาวสัวเข้าเมืองซ่งจาว ด้วยเป็นที่ชอบกันกับเล่าปี

โทษก - ท่านขงเบ้ง อันเมืองซ่งจาวนั้น ผู้คนข้าวปลาอาหารก็น้อยแม้แต่อาวสัวเองก็ยังรักษามิใครได้ เหตุใดจะอาจรักษาผู้อื่นได้เล่า อนึ่ง จันทวนนาชเราก็น่าใจโอบอ้อมอารี อาณาประชาราษฎร์ก็รักใคร่เป็นอันมาก ทั้งข้าวปลาอาหารก็บริบูรณ์ของท่านอาจารย์ยังไปยังเมืองกังคัง พุดจาเกลี้ยกล่อมจันทวนเป็นนั่นหนึ่งใจเคี้ยวกัน ถ้าจักใจโง่เห็นจะสำเร็จสมความคิดท่าน

เรื่องร้าย

ขงเบ้ง ทำที่ว่า คีหนัก

พระคุณหนัก ท่านแจ้ง แกล้งใจ

ประดุจงู มือเรา เข้าแสงไฟ

ให้พันกัษ หมดทุกซ์ สุขสำราญ

เราจักไป กังคัง ผังสมุทร

ให้เร่งรุด รับศึก ที่ฮึกหาร

(รับเข้า)ทั้งโลก ขงเบ้ง เก่งชำนาญ
จิงกราบกราน เล่าปี่ รีเร็วไปฯ

จินหนักรือ (หญิง ชาย หมู) ไม่นวม

ขึ้นนั่ง เกตรา ฝ่าระลอก
คั่นออก อ่าวสมุทร ทะเลไหล
คิดลม แล่นรุก สูดสายไข
สู่เวียงชัย กังคัง ผิงนทีฯ

- ปี่พาทย์เพลงจีนโປຍกัณฑ์ -

(จบฉาก 2)

ฉาก 3 ท้องพระโรงนอกเมืองกังคัง
ปี่พาทย์ทำเพลงระบำไค้หวัน
ระนาดเดี่ยว ซอด้วงเดี่ยว รับทั้งวง

ร้องจีนเก็บบุปผาแปลง (หญิงรับลูกคู่) ไม่นวม

ครั้นถึง จึงเข้า ยั้งที่นั่ง
ออกขุนนาง ชุ่มกวน ถ้วนทั้งหลาย
ที่ปรึกษา คัวดี ปรีชาชาญ
เขม้นหมาย มุ่งมอง จักลองดู

ร้องจีนต้องเขียง - ไม่นวม -

เคียวเจียว ช่างฉลาด เป็นปราชญ์พูด
วิสัยพูด แหม่พราธ ระคาชพู
เขาต้องถือ ขงเบ้ง เก่งชั้นครู
เราจักดู เขิงซัง หยั่งปัญญา

-จรจา-

เดิวยเจิว - แต่ก่อนข้าพเจ้าแจ้งว่า อาจารย์ฮกหลงอยู่เขาโง่ถึงกั๊ง เขาเถียงลือว่ากอร์ปด้วยสติปัญญามาก คุณอาจารย์ฮกหลงจั่งกั๊งนั้น ไม่เห็นสม ด้วยว่าแต่ก่อนเล่าปีจะได้ทำนมาอยู่ด้วยจะทำการสิ่งใดก็สำเร็จ บัดนี้ได้ทำนมาเป็นที่ทำนบำรุงแล้ว เหตุไฉนจึงต้องเที่ยวหนีโจโจ ชุกซ่อนคุณคังหนุหนีจั้น แต่แผ่นดินสักทำใบพุทราที่ไม่มีที่ที่จะอยู่ ซึ่งเถียงลือว่าท่านมีสติปัญญาคังหนึ่งจะหยังรู้คลอคไปแผ่นดินนั้น หาสมไม่เราว่ามาทั้งนี้ตามความจริง ท่านอย่าน้อยใจเลย

รื่องร้าย

ฝ่ายขงเบ้งเก่งกาจฉลาดรู้
พิเคราะห์เหตุแหลมหลักไม่หนักหนา
จะตอบรุกให้ร่นจนปัญญา
อย่าดูเบาเราจะว่าฟังพาที

-จรจา -

ขงเบ้ง - ธรรมดาผู้มีปัญญาพิศดารแม้จะคิดการสิ่งใดก็ลึกล้ำซึ่งผู้มีปัญญาน้อยหาหยังรู้ไม่อุปมาเหมือนพระยาครุฑข่มจะไปโดยอากาศอันสูง มิได้บินคำคังสกฏาชาติอันกำลังน้อย อนึ่งการใหญ่นั้นจิริบรัดให้สำเร็จโดยพลันจะได้หรือ ประหนึ่งคนไข้หนัก จะประกอบยากถ้ากำลังคนไข้ก็จะทานมิได้แลเมื่เล่าปี่นายเรณูเสียที่แก่งโจนั้น มีกำลังน้อยกว่าน้อยนัก คุณคนไข้หนัก แลประเพณีการแพ้นะในสงครามไว้จะมีแต่นายเรณูหาไม่ ครั้นพระเจ้าฮั่นโจโกทำศึกก็ยังแพ้แก่พระเจ้าอู๋ปาอ่องเป็นหลายครั้ง มาภายหลัง อาชนะเพียงหนเดิวยก็ได้เป็นกษัตริย์อันประเสริฐ เดิวยเจิว ตัวท่านนี้คิดแต่จะพุดลบหลู่ผู้อื่น ยกตัวว่าดี แม้การมาถึงตัว เกรงจะทำไม่ได้เหมือนปากว่า การร้อยสิ่งจะสำเร็จแต่สักสิ่งก็ทั้งยากไปเบื้องหน้าก็จะอัปยศแก่คนทั้งปวง

รื่องจีนพระยาครุฑ- (ไม่นวม) -

เดิวยเจิวนี้ถึงอันสำคัญหมด
อัปยศสุดรู้จักสู้หนี
แต่ซี้หองหิมใจจักใคร่ดี
จึงพาทีหักหาญประจานไป
อันโจโจเป็นผู้ใดใคร่ก็แจ้ง

คว่ำก้นแหงเหิมฮึกทำศึกใหญ่
 ซึ่งเล่าปี่นายท่านนั้นเป็นใคร
 คงเอาใจ กระทบหิน บินระย้า

- เจริญ -

ขงเบ้ง - โจโฉนั้นเป็นศัตรูพระเจ้าเอี้ยนเต้ ใคร ๆ ก็แจ้งอยู่แล้ว ซึ่งนายเราจะกระทำ
 การก็ด้วยเจ้บร้อนแทนพระเจ้าแผ่นดิน ท่านก็เป็นข้าแผ่นดินอยู่ซิ กลับมาเห็นชอบ
 ด้วยศัตรูราชสมบัติทำไมกัณณูไม่ คำนี้ ท่านจี๋หองอย่าเจรจาเสียไปเลย เราไม่ขอ
 ฟัง

ร้องจีนเข้าห้อง - (ไม่นวม) -

จี๋หองระทดท้อฮ่อสลด
 ปัญญาหมดสิ้นคารมคมขำ
 ลกเจ๊กเห็นชอบจึงตอบคำ
 อันโจโฉอุปราชชาติขุนนาง
 เป็นบิดาโจโฉ โตตำแหน่ง
 คนเขาแข็งเจนจัดไม่ขัดขวาง
 แลเล่าปี่คำซำน้ำระคาย
 ชาติรับจ้างทอเลื่อเหลื่อระอา

ร้องเพลงพื้นเมืองจีนแดง(กัลยาเยี่ยมห้อง 2 ถูกรับทางเปลี่ยน)(ชาย) -

(ไม่นวม) ขึ้นกลองจีน - ผ่าง -

เออะไรท่านหรือชื่อลกเจ๊ก
 เมื่อเป็นเด็กจี๋หองพอนักหนา
 ชอบแต่ลักส้มไปให้มารดา
 นั่งเถิดเราจักเล่าให้เจ้าฟัง (เปี๊ยะพัทย์รับ เล่นกลอง)
 อันโจโฉศักดิ์ชื่อระบือทั่ว
 โจโฉช่งก้นแต่หนหลัง
 ซึ่งนายเราทำกินสิ้นกำลัง
 มิได้ตั้งทรยศใคร (เปี๊ยะพัทย์รับ เล่นกลอง)
 แลพระอันโกโจจอมกษัตริย์

จักอุบัติจากสุราฟากฟ้าไหน
 เป็นแต่พันทนายบ้านพรานไพร
 คนทั่วไปเขาก็รู้บูชากัน (ปี่พาทย์รับ เล่นกลอง)
 ตัวเป็นเด็กนักจักสู้รู้
 มาชั้นสู้ครุบาจักอาสัญ
 ฤาดีดี ที่เป็นใหญ่กระไรกัน
 ไซนึ่งอันอคตสุแก่กูรา (ปี่พาทย์รับ เล่นกลอง)

ร้องร่าย

อุษกาขรื่องไปอะไรนั้น
 คนทั้งนั้นทุ่งเถียงไม้เคียงสา
 มาเถิดท่านผู้คมีปัญญา
 เราจักพนข้าข้างในทพนายเรา

- ร่วงกลองจีนออกค้ว -

-(จบฉาก 3) -

ฉาก 4 ท้องพระโรงในเมืองกังคัง

- ร่วงกลอง จีน -

ร้องจีนเลียบแส (หึงรับลูกคู่) - ไม้ฉนวน -

ฝ่ายขุนกวนกังคังนั่งเก้าอี้
 กับจิวยี่ที่ปรึกษาครุบาเขา
 ต่างออกมาคังรับค่านับเอา
 แล้วพาเข้ามาพูดจากัน
 - ปี่พาทย์รับท้ายเพลง - (ไม้ฉนวน)

- เจริญ -

ขุนกวน - เราได้ขึ้นโทษกมาเจรจาสรรเสริญท่านว่ามีปัญญาความคิดปรากฏวันนี้ท่านมา
 เป็นบุญ หนัก สิ่งใด ที่ชอบของงอนุเคราะห์ว่ากล่าวแก่เราด้วย อนึ่ง ทพโจโฉที่ชกมา
 จะมีประมาณสักเพียงใด และจะคิด อำนทำประการใดจึงจะควร

ร้องจิ้นรำแพด (ชาย) –(ไม้่นวม)

ฮกหลงองอาจเป็นปราชญ์รู้
พิเคราะห์คู่ขุนกวนลั่นแข็งขัน
ทั้งทัญญูถือศีลมีครบครัน
ถูกจับป็น ถูกขุดจุดโกธา

-เจรจา -

ขงเบ้ง ข้าพเจ้าก็มีสติปัญญาเป็นประมาณ ซึ่งจะอาจตั้งสอนท่านนั้นมิควร ทัพโงโณมา
ครั้งนี้ ทั้งทัพบก

ทัพบกเรือประมาณร้อยหมื่นลำพังแต่ทหารที่มีฝีมือเป็นเอกนั้น ก็ประมาณสองพัน ข้าพเจ้า
บอกแต่เพียงนี้เพื่อจะเอนำใจทหารเมืองกังตั๋ง ครั้นจะว่ามากนักก็เกรงจะเสียน้ำใจ
ขุนกวน- ซึ่งโงโณขมาดังนี้เราจะรบหรือว่าอย่ารบ

ขงเบ้ง- การทั้งนี้ขอท่านจงประมาณใจดู ถ้าเห็นพอสู้ได้ก็จงสู้ ถ้าเห็นสู้มิได้ ก็จงชวนกัน
ถอดเกราะทิ้งทวนเข้าไปค้ำน้ำบโงโณเสียเถิด

ขุนกวน -ท่านว่านี้ก็ชอบอยู่ แต่เล่าปี่นายท่านสู้โงโณมิได้เหตุใดจึงมิไปค้ำน้ำบโงโณเล่า

ขงเบ้ง - นายเราเป็นเชื้อสายพระเจ้าแผ่นดินได้ ถึงมาตรว่าจะสู้โงโณมิได้ ที่จะอ่อนน้อมน้ออย่า
ฟังนีก ลำมะหาอะไรกับเคียนทองทหารเลวพระเจ้าเจฮวนกั๋ง ยังมีมานะดูดาชใน
สงคราม แลเล่าปี่นายข้าพเจ้านั้นหรือจะอ่อนน้อมต่อโงโณ ผิดก็จะสู้ดาชให้
ปรากฏ

ร้องหุ่น (หญิง)

ฝ่ายจิวยี่ที่ปรึกษาว่าข้าเจ้า
พินิจเอาการหลักเห็นหนักหนา
ทั้งทัพบกทัพบกเรือเหลือคณา
คงคงคาสาขสมุทรสุดกำลัง
เห็นจำยอมอมอมอยู่คู่ผ่อนผัน
ประนอมกัน ไมตรีมีอยู่หลัง
ถือมานะสู้ดาชจะท่าชพัง
ของงฟังคำข้าปรึกษาการ

ร้องจินลั่นถันสองชั้น (ชาย) – (ไม้ฉวม)

ขงเบ้งเสสรวลจึงชวนคอบ
 เราเห็นชอบคำทำนนั้นอาจหาญ
 ซึ่งจะคิคนอบน้อมยอมประจาน
 จงแต่งสาส์นส่งประคองสองนางไป
 เห็นโจโฉขกมา จักฆ่าทัพ
 คินกลับยังบุรีที่เป็นใหญ่
 ที่ก่อศึกฮักหาญประการใด
 คัวขออาลัษรักต้องสองกัญญา

-เจรจา-

ขงเบ้ง ความคังนี้-อันโจโฉมีใจประคิพัทธ์ในหญิงทั้งสองนี้ ถึงกับผูก
 โคลงไว้ เป็น

ร้องจินลั่นถันชั้นเดียว(หญิง) – (ไม้ฉวม)

เราสร้างเหลาณนางสำอางโอ
 ผึงเคียงโหงามกระไรทั้งซ้ายขวา – รับ
 ชื่อหยกสองกิมสองละองคา
 จักพานางสองเกี้ยวเทียวชมจันทร์ – รับ
 ให้เลือกถ้วนคูริยางค่นางขับ
 คอยรับสองสุคามาลู่ขวัญ – รับ
 เข็มวิมานขวาซ้ายไม่รากัน
 ทุกคินวันเคือนฤคุมิรู้ไกล – รับ

-รำกลองจีน -

ร้องจินจิมเล็กชั้นเดียว (ชาย) – (ไม้ฉวม)

จิ๋วชี่ ยืนทะยาน บันดาลโกรธ – รับ
 ทุกไอ้โจคอัปรีชจักมีไทน – รับ

ที่จะอ่อนหย่อนมึงอย่าพึงใจ – รับ
ไอ้จัญไรมึงกูได้คู่กัน

-เจรจา -

ขงเบ้ง ท่านจิวยี่เหตุใดแผ่นดินท่าน ท่านมืรัก จะมารักหญิงทั้งสองนี้ด้วยประ โขชนอันใด
จิวยี่ ท่านมืรู้หรือว่านางได้เกี่ยวผู้พื้นนั้นเป็นภรรยาจันท์แซ็ก นายเรา ส่วนนางเสียวเกี่ยวผู้น้อง
นั้นเป็นภรรยาเราไอ้ศัตรูเฒ่าคนนี้ กุมิขอเหยียบแผ่นดินร่วมกับมันเลย

ร้องขึ้นเพียง 1 (ชาย) – (ไม้ฉวม)

จันท์กวนนังฟังกำลังขัด
โกรธจัดจับกระบี่ที่กระสัน
ไอ้โจโจสค์ชั่วตัวฉกรรจ์
กูจะฟันให้ยับลงกับมือ
นี่กระบี่เป็นที่อาญาสิทธิ
เราไม่คิดอ่อนน้อมขอมนับถือ
จักรับศึกสืบไปให้เลื่องลือ
ปรากฏชื่อกังคังฝ่งเมืองกู

- ร่ำกลองจีน -

- ฉาก 4 ยกทัพ -

- ปี่พาทย์ขึ้นเพลงท้ายฮ่อแห่ (ไม้แข็ง) -
กองทัพเล่าปี่ - กองทัพจันท์กวนออกหลืบขวา
เพลงท้ายฮ่อแห่บรรเลงตลอด
(อูยกาย - ซี่เซ่ง ครวจอผลเสร็จ)
ปี่พาทย์บรรเลง (เป็ชวลงรูป)
กลองจีน ออกตัวแปลง
ปี่พาทย์ทำเพลงกราวจีน
(ทหารจูงม้าออกมาให้จิวยี่ - อูยกาย - ซี่เซ่ง) - กราวจีนหยุด
ปี่พาทย์ทำเพลงคันทนาคราช (ไม้แข็ง)

(จีเซ่ง – จิงยี่ – อุชกาช ขึ้นม้า เคลื่อนทัพเข้าหลิบซ้าย)

- ปี่พาทย์ทอกลง – (พักครึ่งเวลา 15 นาที)

ฉาก 5 เอาเกาทัณฑ์

ร้องหุ่น (ชาย)

จกกล่าวกลับจับอุบายฝ่ายจิวยี่

หมายชีวิตรอกหลงขงเบ้งอยู่ (โจ้เซมเซ โจ้ยี่)

จึงให้เหล่าเกาทัณฑ์ร้อยพันคน

มิเสร็จผู้ลี้บเพลาจกฆ่าฟัน (อี้วโหล่ ป้อจิว)

ร้องจินโล่เรือ (ชาย หลิง หมู่) – (ไม่นวม)

ชักใบขึ้นกบรอก

ให้ลำค้าออกไปเอาเกาทัณฑ์

ขงเบ้งจึงชวนโลกษ (จ้า)

พอเมฆหมอกตกกลางคืนกลางวัน

ไปเอาลูกเกาทัณฑ์

ให้ได้ร้อยพันจึงกลับมา

ฤกษ์คีตีม้าพ่อ

ถอนสมอเคลื่อนเกศรา

เสียงร้องกันอยู่ได้ได้ (จ้า)

เสียงฮาเฮจะชุกหนา

เกาทัณฑ์ระคมมา

พอเต็มนาวาจึงให้กลับพล (ไม่รับ)

รวกลองจิน –

ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดตัว 17 (ไม่นั่ง)

พอหมดเพลงเชิด -

กลองจินยังรวอยู่ -

-(จบฉาก 5)-

ฉาก 6 จิวยี่สลับ

- รวบรวมเงินออกตัว -

ร้องเพลงจีนปั้งหลัง(ซาช รับตุ๊กตุ้) - (ไม่นวม)-

ถ้วนคำรบครบสามราตรี
 จิวี่นั่งกลางหว่างพหล
 พอม้าไ้แอบแผ่เงาแจ่มชุล
 ว่าแพ็กถงเบ้งเก้งเหลือใจ

ร้องร้าย

สกลตรงมาหาคำนับ
 ให้ไปรับตุ๊กเหลาเกาทัณฑ์ใหม่
 ได้สิบหมื่นคืบคาชกลาคระไร
 คอยท่าไว้รบศึกปรักษาการ
 ให้ตั้งแค้นแน่นอกคอกใจนัก
 แต่แค้นพักรัศร์สร้างระรินขึ้นสนาน
 จักหาหรือท่านค่อข้อราชการ(จ้า)

- เจริญ -

จิวี่ - อันกองทัพเรือโจโลครั้งนี้ใหญ่หลวงเข้มนักจะเข้าหักโหมรบพุ่งซึ่งหน้า เห็นชัด
 สมเราคิดอุบายจะลวงพาโจโลเสียด้วยเพลิงท่านอาจารย์สกลลงจะเห็นประการใด

ขงเบ้ง - ความคิดท่านนี้คือนักงแรงกระทำการเกิด

จิวี่ - เราให้ลวงโจโลว่าอุยกายมีใจเจ็บแค้นเราจะขอไปเข้าด้วยโจโลก็สมความคิดบัด
 นี้โจโลนัดมา ให้อุยกายเร่งไปหาพร้อมทั้งเรือเสบียง เราจะเผาทัพโจโลเสียในวันนั้นด้วย
 เรือประทุทุกฟาง สาค่น้ำมันแลดินประสิ่วสุพรรณถัน อนึ่งบังทองนั้นได้เข้าไปลวงโจโลให้
 ครึ่งเรือทุกลำเข้าด้วยกัน เป็นจุดดำเคียวเพลิงก็จะถูกลามผลาญกองทัพเรือทั้งพันให้ฉิบหาย
 เสียโดยพลัน (ค่อย ๆ หัวเราะ จากเบาจนดังถัน)

ทหารเลว (คำนับ) ท่านแม่ทัพ บัดนี้เป็นนิมิตดีแก่ทัพเราแล้ว(คำนับผงกหัว 2-3 ที)

ธงทัพโจโลปลิวคกมายุกทัพนายท่าน (ส่งธงขึ้นให้จิวี่ดู)

- รวบรวมเล็ก -

- เจริญ -

ขงเบ้ง - ท่านแม่ทัพการนำอินคี่ครั้งนี้แล้วเหตุใดท่านจึงมีอาการป่วยขึ้นปัจจุบันเล่า

จิวยี่ - ลูกขึ้นไปโบกมือให้ทหารออกไป

จิวยี่ - ท่านขงเบ้งเราพิณาสแล้วท่านมิเห็นรี เทพขคาเป็นใจด้วยอ้ายศัตรูจึงบันดาลให้ลม
ประจำฤดูพัดแต่ทัพใจโลให้มาสู่ทัพนายเราจะอาจเผาทัพสุได้ได้สำเร็จการทั้งนี้จะคิดอ่าน
แก้ไขประการใด ขอท่านอาจารย์จงช่วยอนุเคราะห์สั่งสอนแก่ข้าพเจ้า ด้วยเถิด

ขงเบ้ง - ท่านแม่ทัพการเพียงนี้ท่านอย่าร้อนใจไปเลยถึงมาครว่าข้าพเจ้านี้จะสติปัญญาน้อย
แต่เผอิญมีวาสนาได้พบอาจารย์ท่านหนึ่งบอกตำราเรียกลมเรียกฝนไว้ให้ ถ้าท่านจะ
ประสงคฺลมสลาตัน ก็ให้ปลุกร้าน สามชั้นขึ้นบนเขาลำเป็นสาน กับทหารร้อยยี่สิบถือธงต่าง
ๆ นั่งเรียงรายล้อมโรงพิธี จะทำการเรียกลมให้บังเกิดหนัก ในเดือนอ้ายแรมห้าค่ำเวลา
ยามเศษ แต่ซึ่งใครจะทำการให้หนัก ข้าพเจ้าจำจักต้องขออาญาสิทธิไปด้วยท่านจะเห็น
เป็นประการใด

ร้องรำ

จิวยี่ใจได้สมคิด

เราอบลัทธิขาดให้ไม่ขัดขวาง

ไปจัดตั้งโรงพิธีคู่ที่ทาง

ตามแบบอย่าง ท่านถนัดเร่งรัดทำ

- ร่ำกลองจีน -

(จบจาก 6)

ฉาก 7 ขงเบ้งเรียกลม

- เป่าพาทย์ขึ้นเพลงจีนปะกะทะ -

ร้องจีนปะกะทะ(หญิง รับลูกคู่) - (ไม่นวม)

มายังเขาลำเป็นสานสถานที่

โรงพิธีทำตามเมื่อสามค่ำ

ประค่านับหลับดาบริกรรม

แต่สร้างกระทำเรียกมนตราเรียกวาโย

ถ้วนคำรบครบเพลงแรมห้าค่ำ

พระพายนำหนูนคงคามากโข

ทั้งคี่นลมอาคเนย์ทะเลโต

ทัพโจโฉตั้งกลับรับปลายแรง

-ปี่พาทย์ทำเพลงฮ่อแห่ – (ไม้ฉิ่ง) –

เจรจา (ตะโกน) -ตอนขงเบ้งตะโกนให้เบาลง –

ขงเบ้ง - ท่านจงกลับไปบอกจิวยี่เถิดว่า บัดนี้ลมมีมาแล้วให้เร่งกระทำการเถิดตัวเราจะตาก
กลับไปเมื่อกังแฮก่อนต่อวันหน้าจึงจะกลับมาเยือนจิวยี่

-(จบฉาก 7) –

ฉาก 8 จิวยี่เชือดคอ

-ปี่พาทย์ขึ้นเพลงเชิดจีนตัวห้ำ –

ร้องเชิดจีนตัวห้ำ(ชาย) – (ไม้ฉิ่ง)

จิวยี่อยู่ในค่ายเป็นนายทัพ (หน่อพืงนอ)

ได้สับกงขวานเล่มแดง

ว่าขงเบ้งรู้กลาคหาวเคราะห์ (หน่อพืงนอ)

จึงแอบแฝงคืนหลังฝั่งกังแฮ

ถูกขึ้นฮินแล้วร้องว่าสุราฤทธิ์ (จี้ฉีฉิ่ง)

แกถึงลึกลับตัวเข้ามาเป็นแน่

ให้ขงเบ้งข่มเหงใจโล่งแก (จี้ฉีฉิ่ง)

ถูกพ่ายแพ้เสียกลจนใจ

-รัวกลองจีน –

จิวยี่ทำตัวสั้น – สายตัว 2 รอบ –

ก้มหน้าหัวเราะค้อๆ จนคังถัน –

เจรจา

จิวยี่ - เทียนเจินฮี้ เหนอปีเจินเหลียง ฟังให้เข้ามาเกิดแล้วเหตุใดน ให้ไอ้ขงเบ้งมาถึกเล่า

ร้องรำย

ให้ตั้งแค่นั่นอารมณ์ไม่สมคิด
 ฤจะเอาชีวิตมึงมิได้
 อปยศเสีจู้จกอยู่ไซ
 ถอดกระบี่ร่ำให้จักเชือดคอ

-ร่ำกลองใหญ่จีน – ฉาบ –

ร้องร่าย
 โลกตกใจอีกไว้นั้น
 กระไรกันโกรธซึ่งถึงบันสอ
 แต่การใหญ่ได้ที่มีวรัว
 พายุหอบพาดแรงจัดการ

ร้องร่าย
 จิวี่ได้ฟังจึงยังหยุด
 ทิ้งอาวุธวางนั่งสั่งทหาร
 ไปจัดเตรียมโยธาย่าชำนาญ
 พร้อมสัญญาฉิงประทักนัดพร้อมกัน

-ร่ำกลองจีน –

(จบฉาก 8)

ฉาก 9 เมาเรือโจโจ

ร้องหุ่น
 ข้างโจโจให้ชั่วโฮเป็นไส้ศึก
 เวลาศึกตั้งพลพลชั้น
 ให้เคลื่อนทัพเรือบกยกประจัน
 สลาดันหักกลาอยู่ปลายลม
 ไม่รู้กลศึกร้ายอุกกาชนัด
 พอลมพัดจัด โชนมหาคงคาขรม
 มาปะทะเรือเสบียงเสียดระงม

คิดว่าสมการเราเข้าตำรา

ห้องรั่วฉิ่งโบราณ (หญิง ชาย หมู)

ชาวกังคังระวังเหตุตั้งเกตุมัน
 วางเกาทัณฑ์พลูเพติงระเริงร่า
 พร้อมสัญญาณประทัดชุดจุนาว่า
 ได้เพลาถมคะนองกองเพติงพลัน

-จุดประสงค์เป็นค้ำ -

-กตองจีนวัวตอด -

จาก 10 โจทย์ตกทัพบ

- กตองจันร่วทลอล -

เรื่องร้าย

ใจโง่แตกหนีเสียที่ทัพ
เข้าตาอับเชิงศิรีที่คืบขัน
เห็นพฤษณ์แอบแฝงแจ้งล้ำคัญ
หัวระลันขงบั้งไม้เก้งคิ

เวรชาติคคตก ช่วง 1

(ระชะกัน)

(จัดตั้งศูนย์อาหารออก)

(ประทัด - กลองจีนคลอจนถึงเจรจาช่วง 1 - 2)

(देखकब - देखलेखनरुबकन कुलग - ततुतरलेव)

(โงโง - เทียบหก - เคาญ - จีหลง - วังหนีเข้าหกลีบข้าว)

(เคี้ยวคั๊บ - เคี้ยวเลี้ยว - จู๋ล่ง ทหารเลว วิ่งตามเข้าหกลีบซ้าย)

(ตัวละครทั้งหมดคบชู้กลางโรง)

-เชรชาติคตลกช่วง 2-

(ระยัค่อนขาว)

ประทัด –กลองจันรวคลอกจนถึงเจรจาช่วง 3

(เคาฑู-จิหลง ยืนรบกับเค็ชวหุช ทหารเลว)

(เค็ชวคัป –เค็ชวเล็ชว –โจโจ- เทียหยก, เค็ชวหุช ทหารเลว)

(ทั้งหมควิ่งตามเข้าหลิบซ้าย)

(คั้วละครทั้งหมคอยู่กลางโรง)

เจรจาคิคคลกช่วงที่ 3

(กวนอู –ออกพร้อมกลองทหาร)

รวกลองจัน

เจรจาคิคคลกช่วง 4

ร้องหุ่น - (คั้วคลกวิ่งเข้าหลิบขวา)

เรามาแตกพ่ายจิวอี้คราวนี้หนัค

ถ้าปากนักอับจนไม่พันหนี

สิ้นผู้คนล้มดาชวาชวี

คัจวาริท่วมทัน ไม่พันกัช

ปี่พาทย์ทำเพลงโอดจัน – (ไม่นวม)

ร้องจันหลวง (ชาย)

จงโปรดเกิดเมตดาป่ล่อยข้าหนี

เป็นไมตรีการุณบุญคุณใหญ่

เมื่อครั้งท่านหักหาญล่่วงค่านไกล

เรามีได้ถือโกรธเอาโทษทัณฑ์

เคชรักไคร่อุมชูเล็ชงคู้ท่าน

ครั้งนี่การคกอับเราคับขัน

แม้้นไม่มีเมตดาจักมาพัน

เห็นชีวันเรจักสิ้นกลางคินลง

ร้องเพลงอาหุ (ชาย)

กวนอูแจ้งจิตคิคอนาถ

อุปราชมีคุณเคชหนุนตั้ง

ตั้งให้หลิกรัพลไม่รณรงค์

ปล่อยให้คงคืบกลับกลบรอกไป (ไม่รับ)

-ปี่พาทย์นำหัวเพลงจีนไฉ่ย๋อ -

ร้องจีนไฉ่ย๋อ (หญิง ชาย หมู)

โงโงแตกพ่ายอุบายทัพ

คืนหลังกลับสู่ไค้เมืองใหญ่

หลีกไพรเสียดีที่แทบบรรลัย

จึงให้เลิกทัพชัไปบุรี

เจ้ไฉ่ย๋อฮ่อฝืนฮ่อจง

คงฮ่อฮ่อคงฮ่อมุขเขียง

เอ่ียวหลี่มาเพียวไฉ่ย๋อ

ไฉ่ย๋อถิวฝิวหนุม้าฝืนไฉ่ย๋อ

สามศึกเส้าเป็นศัตรูคู่สงคราม

ปรากฏนามสู่ไค้กรุงศรี

รบชุนกวนกังคังฝิงนที

ทัพยุทธเล่าปี่ปราชัยพ่ายกล

หนุคังกอฮ่อฝืนฮ่ออินไฟ

จีนเจียวามาเพียวไฉ่ย๋อ

เอ่ียวหลี่ม้าฝืนไฉ่ย๋อ

ข้างวุยก๊กโงโงโตใหญ่

จกกี้ได้เล่าปี่มีพล

ง่อกี้คังกังคังฝิงชล

เปิดสงครามข้ามประจัญรณรงค์

ฮ่อฮ่อฮ่อฮ่อฮ่อฮ่อฮ่อ

คงฮ่อคงฮ่อมุขเขียง

เอ่ียวหลี่มาเพียวไฉ่ย๋อ

ไฉ่ย๋อถิวฝิวหนุม้าฝืนไฉ่ย๋อ

ปี่พาทย์ทำเพลงจีนถันฉันฉันเคียว - (ไม้นวม)

ทังวง (เที้ยว 1 - 2 - สร้อย)

เคียวขลุ่ยหรือปี่ - (เที้ยว 1)

เคียวซอด้วง - (เที้ยว 2)

ทังวง - (สร้อย)

เคี้ยวระนาดเอก – (เที้ยว 2)

ปีพาทย์บรรเลงให้หุ่นเข้าโรงหมคนแล้วทอดลงปีพาทย์ทำเพลงหุ่นท่อน 3

จบบริบูรณ์

1. เพลงช้าง

----	---ร	---ม	รท-ล	ทลชม	ลช-ล	----	----
---ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ร-ช	--ลท	-ล-ท	ทท-ล
-ชชช	-ฟ-ช	-ลลล	-ท-ล	-ช--	ลท-ร	-ม-ร	-ท-ล
ทลชม	ลช-ล						
---ช	-ลลล	---ท	-ลลล	-ร-ท	-ล-ช	ชช-ล	ลล-ท
--ชช	ชช-ล	ลล-ท	ทท-ร	--มม	มม-ร	รร-ท	ทท-ล
---ล	--ทล	---ล	--ทล	-ลลล	-ท-ร	-ท--	รช-ช
-ร-ช	--ลท	-ม-ร	-ท-ล	ทลชม	-ช-ล		

2. เพลงปิ่นคลึงนอก

ท่อน 1

---ช	-ลลล	---ท	-ลลล	-ร-ท	-ล-ช	ชช-ล	ลล-ท
------	------	------	------	------	------	------	------

-ร-ม	-ร-ท	ทท-ล	ลล-ช	-ร-ช	--ลท	-ล-ท	ทท-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2

---ม	-ชชช	---ล	-ชชช	-ฟ-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

-ฟ-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม	-ม-ร	รร-ม	มม-ช	ชช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	-ลลล	---ท	-ลลล	-ฟ-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

-ฟ-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม	---ล	---ช	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

3. เพลงคู่ย่อหน้า

ท่อน 1

- ร ม ช	- ล ค ช	ค ล ช -	ค ล ช ม	ช ม ร ค	- ช ล ช	ฟ ม ร ค	- ร ม ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ร ม ร	- ล ช ล	ร ม ช ล	ช ล ค ร	ม ช ม ร	ม ร ค ล	ร ค ล ช	- ม ช -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ม ช ล ค	- ร ม ค
---------	---------

ท่อน 2

- ร ม ร	ม ช ล ช	ช ช ล ช	ล ค ร ค	- ร ม ร	ม ช ล ช	ช ช ล ช	ล ค ร ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ค ช ค ล	ค ช ค ล	ค ช ค ล	ช ม ร ค	- ช ล ช	ฟ ม ร ค	- ร ม ค	- ร ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล ช ล	ร ม ช ล	ช ล ค ร	ม ช ม ร	ม ร ค ล	ร ค ล ช	- ม ช -	ม ช ล ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ร ม ค

4. เพลงจีนฮุ่ยฮิน

---ท	---ถ	---ท	---ถ	----	ชถทร	-ช-ถ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ชถคร	มรคถ	-ค--	ทถชม	----	-ร-ร	มรคถ	-ค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ม-ม	-ร-ม	-ช-ร	-ม-ร	-ค-ถ	-ช-ถ	-ค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	---ร	---ม	---ร	---ฟ	---ม	รครม	----
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	---ถ	คถชม	-รมช	----	-ม-ร	-ม-ช	----
------	------	------	------	------	------	------	------

---ร	---ฟ	---ม	----	-ร--	--ฟม	----	-ช-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ม	--รค	-ร-ม	----	---ช	---ค	--รม	-ช-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ท	--ถช	-ถ-ค	----	-ร-ร	-ม-ร	-ค-ท	-ถ-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

---ถ	-ช--	-ถ--	-ค-ร
------	------	------	------

5. เพลงโอดจีน ทางที่ 1

---ล	ทชทล	---ร	มคมร	---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ล	ทชทล	---ร	มคมร	---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	ลชลฟ	ชฟชม	ฟมฟร	---ฟ	ชฟชม	ฟมฟท	คทรค
------	------	------	------	------	------	------	------

6. เพลงโอดจีน ทางที่ 2

----	-ม-ร	----	-ม-ร	----	-ม-ร	-ม-ล	-ค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	-ม-ช	-ม-ร	----	---ล	-ค-ล	-ค-ร	----
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	-ม-ช	-ม-ร	----	---ล	-ช-ฟ	-รคท	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

7. เพลงจีนเกียติ

ท่อน 1

----	---ร	มรมล	-ค-ร	----	มครม	-ถขม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	มครม	-ถขม	-ร-ค	----	มครม	-ช-ร	-ม-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	--ขม	-ร-ค	-รมค
------	------	------	------

ท่อน 2

----	มครม	-ถขม	-ร-ค	----	มครม	-ถขม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	มครม	-ช-ร	-ม-ช	---ช	--ขม	-ร-ค	-รมค
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3

----	---ร	มรมล	-ค-ร	----	มครม	-ถขม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	มครม	-ถขม	-ร-ค	----	มครม	-ช-ร	-ม-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	--ขม	-ร-ค	-รมค
------	------	------	------

ท่อน 4

----	---ช	ถขมร	-ม-ช	----	มครม	-ถขม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	มครม	-ถขม	-ร-ค	----	มครม	-ช-ร	-ม-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	--ขม	-ร-ค	-รมค
------	------	------	------

8. เพลงจีนขิมเล็ก

ท่อน 1

---ช	-ชชช	ถชมช	-ถ-ค	-ร-ค	-ถ-ช	-ม--	ชถ-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

-ถชม	-ร-ค	คค-ร	รร-ม	-ถชม	-ร-ค	-ถ--	คร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2

---ค	-คคค	-ม-ร	-ค-ถ	-ค-ช	-ถ-ค	-ถ--	คร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3

----	-ช-ค	--รม	-ช-ร	----	-ช-ค	--รม	-ช-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

-ม-ร	-ค-ถ	-ค-ช	-ถ-ค	-ร-ค	-ถ-ช	-ม--	ชถ-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

-ถชม	-ร-ค	คค-ร	รร-ม	-ถชม	-ร-ค	-ถ--	คร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

9. เพลงจิ้งจวน

ท่อน 1

----	---ร	--มร	-ม-ช	--ลท	-ร-ล	ทลชท	-ร-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ม-ร	-ม-ช	---ม	-ช-ม	-ร-ค	-ล-ค	ร ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	-------

ท่อน 2

----	-ล-ค	-ล-ค	ร ม-ร	----	-ช-ม	-ร-ค	-ล-ร
------	------	------	-------	------	------	------	------

-ม-ร	-ค-ล	-ช-ล	----	-ช-ล	-ค-ร	---ม	-ร-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	-ลลล	---ท	-ลลล	-ฟ-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

---ท	---ล	----	-ช-ฟ	----	-ช-ล	-ค-ล	-ช-ฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

-ช-ฟ	-ม-ร	---ช	---ม	-ร-ค	-ล-ร	----	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

10. เพลงกล่าวย้ายห้อง

ทางเดิม

---ช	---ค	---ร	-ม--	-มชค	คคชม	-มชม	ชร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

----	ชมรค	-ครม	รมชร	-มชร	มรคค	คชคค	----
------	------	------	------	------	------	------	------

---ม	--รม	ชค--	คชคค	ชคคร	มรคค	-คคค	คช-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

--คค	คคชม	--ชช	คชมร	--มม	ชมรค	-ค-ร	มช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทางเปลี่ยน

----	---ช	--คช	คชคค	--คช	คค-ค	คคชม	ชมรม
------	------	------	------	------	------	------	------

--รม	ชคคช	คชมร	มรคค	--มร	มช-ม	ชมรค	รคคค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	มครม	ชมรค	รคคค	----	มครม	ชมรค	รคชค
------	------	------	------	------	------	------	------

--คค	--ชค	--มช	--รม	--คค	--คค	-ค-ร	มช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

11. เพลงระบำไต้หวัน

----	--- ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ล
------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค ค ค	- ล - ค	- ร - ค	- ร - ฟ	- ช - ล	- ค - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

--- ค	--- ร	--- ม	--- ร	- ม - ร	- ค - ร	- ค ล ค	- ล - -
-------	-------	-------	-------	---------	---------	---------	---------

- ค ค ค	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	- ฟ - ช	- ล - ร	- ม - -	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

----	- ร ร ร	- ม - ร	- ค - ฟ	- ช - ล	--- ช	- ล - -	- ช - ค
------	---------	---------	---------	---------	-------	---------	---------

--- ร	- ม - ร	- ค - ล	- ร - ฟ	- ช - ล	- ค - ร	- ม - -	ร ค - ร
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

----	--- ร	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ค - ร
------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

--- ค	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	--- ค	- ล - ช	- ค - -	- ม - ร
-------	---------	---------	---------	-------	---------	---------	---------

ย้อน 2 บรรทัด

----	--- ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	----	- ค - -	- ม - ร
------	-------	---------	---------	---------	------	---------	---------

----	--- ล	- - ช ฟ	- ช - ล	- ช - ล	----	- ค - -	- ม - ร
------	-------	---------	---------	---------	------	---------	---------

12. เพลงจินตนาเรื่อ

ท่อน 1

- ล ช ม	- ร - ช	--- ล	--- ท	-----	- ล - ท	- ร - ม	- ช - ร
---------	---------	-------	-------	-------	---------	---------	---------

---- ช	- - - ม	- ร - ท	- ล - ร	- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท
--------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

--- ม	--- ร	--- ค	--- ท	-----	ร ท ล ช	- ล - ท	-----
-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------	-------

--- ม	--- ร	--- ท	--- ล	-----	ท ล ช ม	ช ร ม ช	-----
-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------	-------

--- ล	- ช - ล	--- ช	- พ - ม	--- ร	- ม - ช	- ล ช ม	ช ม ร ค
-------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	---------

--- ค	- ม - ร	--- ค	--- ล	--- ร	- ค - ล	- ร - ค	- ล - ค
-------	---------	-------	-------	-------	---------	---------	---------

-- ร ม	- ช - ร	- ช - ม	ร ค - ร	--- ค	- ล --	- ร - ค	- ล - ช
--------	---------	---------	---------	-------	--------	---------	---------

13. เพลงจีนป๊อปปี้กึ่งเหลียง

-----	-ซซซ	-ค-ก	-ช-ม	-----	-ซซซ	-ม-ช	-ก-ค
----ร	-ค-ก	-ร-ค	-ก-ช	-กชม	-ช--	-ค-ก	ชมชก
----ร	-ค-ร	---ค	-ท-ก	---ช	-ค-ก	---ช	---ม
-----	-ช--	---ฟ	-ม-ร	---ช	-ม-ร	-ช-ม	รक्रम
---ก	-ค-ช	-ค-ก	ชม-ช	--มร	มร--	มรชม	-ร-ค
-----	รรรร	-ช-ม	-ร-ค	-----	รรรร	มรคร	-ม-ช
---ก	-ช-ม	-ก-ช	-ม-ร	-มรค	-ร--	-ฟ-ม	รक्रम

14. เพลงจีนเก็บรูปหา

ท่อน 1

--- ช	--- ม	--- ร	--- ค	----	ชดคร	มรคร	มช-ม
-------	-------	-------	-------	------	------	------	------

-ถชม	-ร-ค	-มรค	-ถ-ช	----	-ม-ร	-ม-ช	----
------	------	------	------	------	------	------	------

-คคค	-ร-ม	-ร-ช	-ม ม ม	-ถชม	-ร-ม	-ร-ค	----
------	------	------	--------	------	------	------	------

ท่อน 2

-ครม	-ช-ถ	ครคถ	-ช-ม	----	รรรร	-ช-ม	-ร-ท
------	------	------	------	------	------	------	------

----	ถถถถ	-ค-ช	-ถ-ค	----	----ค	-คคค	-ค-ค
------	------	------	------	------	-------	------	------

-----	รรรร	-มชร	มรคถ	----	คคคค	-มรค	-ถ-ช
-------	------	------	------	------	------	------	------

ถชคถ	ชม-ช	ถชมช	-ถ-ค	----	----ค	-คคค	-ค-ค
------	------	------	------	------	-------	------	------

ท่อน 3

----	----ค	-คคค	-ค-ค	---ช	---ม	รมชม	รค-ร
------	-------	------	------	------	------	------	------

---ช	---ม	ชมชร	-ม-ช	----	ชดคร	-มชร	มรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

----	คคคค	-มรค	-ถ-ช	ถชคถ	ชม-ช	ถชมช	-ถ-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

---ม	--ชถ	ชดคช	----	-ช-ถ	คถชม	ชมชร	-ม-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

---ฟ	---ม	รครม	----	-ถชม	-ร-ค	--มร	คร-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

-ถชม	-ร-ช	-ถ-ค	----
------	------	------	------

15. เพลงจีนต้องเขียง

-----	-----	-ม-ช	-ค-ร	- - - ร ม	-ช-ร	-ม-ร	-ค-ก
-------	-------	------	------	-----------	------	------	------

-----	-----	-----	คตขม	- - - ช ร	-ม-ช	-ม- -	ชก-ช
-------	-------	-------	------	-----------	------	-------	------

16. เพลงจีนพญาครุฑ

-----	-คคค	-รคก	คชกค	-รคก	คชกค	-ก-ค	-ค-ค
-------	------	------	------	------	------	------	------

-----	-ม-ร	-ค-ก	-ค-ช	-มขม	-ค-ก	คตขม	ชรมช
-------	------	------	------	------	------	------	------

- - - - - ม	- - - - - ร	- - - - - ม	- - - - - ช	-ชกท	กทรค	ทคขม	ชก-ช
-------------	-------------	-------------	-------------	------	------	------	------

วรรคที่ 2

- มชก	ชกคช	-ช- -	ชช-ค	-----	-ร-ม	- - - - - ช	- - - - - ก
-------	------	-------	------	-------	------	-------------	-------------

-----	-ค-ร	- - - - - ม	-ก-ช	-----	-ค-ก	-ช-ม	รค-ร
-------	------	-------------	------	-------	------	------	------

-----	-ม-ร	-ค-ก	-ค-ช	-มขม	-ค-ก	คตขม	ชรมช
-------	------	------	------	------	------	------	------

วรรคที่ 3

-----	-คคค	-รคก	คชกค	-รคก	คชกท	-ม-ช	-ฟ-ม
-------	------	------	------	------	------	------	------

-----	-ร ร ร	-ม-ช	-ฟ-ม	-----	-ร ร ร	-ม-ช	-ฟ-ม
-------	--------	------	------	-------	--------	------	------

- - - - - ช	-ม-ช	-ม-ช	-----	-ช-ช	-ม-ช	-ม-ช	-----
-------------	------	------	-------	------	------	------	-------

-----	-ค-ก	-ช-ม	รค-ร	-----	-ม-ร	-ค-ก	-ค-ช
-------	------	------	------	-------	------	------	------

-มขม	-ค-ก	คตขม	ชรมช
------	------	------	------

17. เพลงจีนเข้าห้อง

ท่อน 1

- ครม	- ช-ถ	- ค-ถ	- พช-ม	- - - ช	- - - ร	มครม	- - - -
-------	-------	-------	--------	---------	---------	------	---------

- ช-ถ	- ค-ร	- ม-ร	- ค-ถ	- - - -	- ม-ร	- ค-ถ	- ช-ค
-------	-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------

- - - -	- ม-ร	- ค-ถ	- ค-ช	- มชม	- ค-ถ	คถชม	ชรมช
---------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------

ท่อน 2

- - - ช	- - - ม	- - - ร	- ครม	- - - ร	- ม-ช	- - - ม	- - - -
---------	---------	---------	-------	---------	-------	---------	---------

- ช-ช	- - - ถ	- - - ค	- - - ร	- - - -	ค-ถ	ค-ร	- - - -
-------	---------	---------	---------	---------	-----	-----	---------

- ททท	- ถ-ช	- ม-ช	- ถ-ค	- - - -	- ม-ร	- ค-ถ	- ช-ค
-------	-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------

- - - -	- ม-ร	- ค-ถ	- ค-ช	- มชม	- ค-ถ	คถชม	ชรมช
---------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------

18. เพลงพื้นเมืองจีนแดง

- - มร	คถ-ค	- - มร	คถ-ค	- - มร	มช-ม	ชมรค	รถ-ค
--------	------	--------	------	--------	------	------	------

- - - ช	- - ถช	- - ถค	- - ถค	- - ถช	ถค-ถ	คถชม	ชร-ม
---------	--------	--------	--------	--------	------	------	------

- - รม	ชถคช	ถชมร	มรคร	- - มร	มช-ม	ชมรค	รถ-ค
--------	------	------	------	--------	------	------	------

- - - ช	- - ถช	- - ถค	- - ถค	- - ถช	ถค-ถ	คถชม	ชร-ม
---------	--------	--------	--------	--------	------	------	------

- - รม	ชถคช	ถชมร	มรคร	- - มร	มช-ม	ชมรค	รถ-ค
--------	------	------	------	--------	------	------	------

- - มร	คถ-ค	- - มร	คถ-ค	- - มร	มช-ม	ชมรค	รถ-ค
--------	------	--------	------	--------	------	------	------

19. เพลงจีนเลียนเสียง

ท่อน 1

- - - -	- ถ ช ม	- ถ ช ม	- ช ถ ค	- - - ท	- - - ถ	ช ม ช ถ	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ช ช ช	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ค	- - - -	- ถ ถ ถ	- ค - ถ	- ถ - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	ร ร ร ร	- ม - ค	- ร - ม	- ค ร ม	- ช - ถ	- ค - ช	- ถ - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - ม ร	ม ค - -	ม ร ม ค	- ท ร ถ	- - ค ถ	ช ม - -	- ม - ถ	ช ถ - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน 2

- ถ ถ ถ	- ถ ถ ถ	ร ม ช ถ	- ค - ร	- ช - ม	- ร - ท	- - - ถ	- - - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ถ - ช	- ถ - ช	- - - -	- ค ค ค	- ค ค ค	- ช - ถ	- ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ค	- - ร ม	- ช - ร	- - - -	- - - ร	- ร - ร	- ม - ร	- ค - ถ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ร	- - - ค	- - - ถ	- - - ช	- - - ค	- - ร ม	- ช - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

20. เพลงจีนรำพัด

- - - ค	- - - ถ	คถฆม	ฆรมช	- क्रम	- ช-ถ	- รคถ	- ช-ม
---------	---------	------	------	--------	-------	-------	-------

- - - -	- ช-ร	มक्रम	- - - -	- क्रम	- ช-ถ	- ค-ช	- ม-ถ
---------	-------	-------	---------	--------	-------	-------	-------

- ค-ถ	- ช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- - - ท	- - - ถ	ฆมชถ	- - - -
-------	-------	-------	-------	---------	---------	------	---------

- - - ค	- - - ช	ถฆมช	- ถ-ค	- - - -	- คคค	รคชค	- ร-ม
---------	---------	------	-------	---------	-------	------	-------

- - - -	- ช-ร	มรมค	- ร-ม	- - - -	- क्रम	- क्रम	- ช-ถ
---------	-------	------	-------	---------	--------	--------	-------

- - - ค	- - - ช	ถฆมช	- ถ-ค	- - - -	- ม-ร	- ม-ค	- - - -
---------	---------	------	-------	---------	-------	-------	---------

- ม-ร	- ม-ค	- ร-ช	- ท-ถ	- - - -	คถฆม	รมชถ	- - - -
-------	-------	-------	-------	---------	------	------	---------

- - - ค	- - - ช	ถฆมช	- ถ-ค
---------	---------	------	-------

21. เพลงจีนลั่นถัน ชั้นเดี่ยว

- - - -	- - - ช	- - ถช	ถชถค	- - รค	รครม	- - ชม	ชมชถ
---------	---------	--------	------	--------	------	--------	------

- - - ค	- ทถช	- ค - -	ทถช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- ช-ถ	- ค-ร
---------	-------	---------	-------	-------	-------	-------	-------

- - - -	- - - ร	- - มร	มรรมช	- - ถช	ถชถค	- - รค	รครม
---------	---------	--------	-------	--------	------	--------	------

- - - ค	- ทถช	- ค - -	ทถช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- ถ-ร	- ม-ค
---------	-------	---------	-------	-------	-------	-------	-------

- - - -	- - - ช	- - ถช	ถชถค	- - รค	รครม	- - ชม	ชมชถ
---------	---------	--------	------	--------	------	--------	------

- - - ค	- ทถช	- ค - -	ทถช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- ช-ถ	- ค-ร
---------	-------	---------	-------	-------	-------	-------	-------

- - - -	- - - ร	- - มร	มรรมช	- - ถช	ถชถค	- - รค	รครม
---------	---------	--------	-------	--------	------	--------	------

- - - ค	- ทถช	- ค - -	ทถช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- ค-ร	- ช-ม
---------	-------	---------	-------	-------	-------	-------	-------

- - - -	- ช-ม	- - - -	- ช-ม	- - - -	- ช-ม	- ช-ม	- ช-ถ
---------	-------	---------	-------	---------	-------	-------	-------

- - - ค	- ทถช	- ค - -	ทถช-ม	- ช-ม	- ร-ค	- ถ-ร	- ม-ค
---------	-------	---------	-------	-------	-------	-------	-------

22. เพลงจีนขิมเล็ก ชั้นเดี่ยว

ท่อน 1

- - - -	- ช ล ค	- ม ร ท	ร ท ล ช	- ล ช ม	ช ม ร ค	- ล ค ร	ค ม ร ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน 2

- - - -	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ค	- ม - ร	- ค ท ล	- ท - ล	- ช - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน 3

- - - ค	ร ม ค ร	- - ช ม	ร ม ค ร	- - ช ม	ร ค - -	- ม ร ท	ร ท ล ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล ช ม	ช ม ร ค	- ล ค ร	ค ม ร ค
---------	---------	---------	---------

23. เพลงจีนเคียง

- ล ช ม	- ร - ช	- - - ล	- - - ท	- - - -	- ล - ท	- ร - ม	- ช - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ช	- - - ท	- ร - ท	- ล - ร	- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - -	ร ท ล ช	ท ล - ท	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ม	- - - ร	- - - ท	- - - ล	- - - -	ท ล ช ม	ช ร ม ช	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

24. เพลงจีนไถ่เรือ

- - - -	- ม - ช	- - - ล	- ค - ช	- ม - ล	- ม - ช	ล ช ม ช	- ล - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม - ร	- ค - ล	- ร - ค	- ล - ช	- - - -	- ช - ม	- - ร ค	- ร - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ช - ม	- - ร ค	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ค	- ช - ล	- ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ช	- - ล ช	- ม - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ม ร ค	- ล - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

25. เพลงจีนปี่งหลัง

- - - - -	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ช	- - - ค	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - ช
- - - ถ	ช ถ ค ช	- ม - ถ	ช ถ ค ช	- - - - -	- ม ม ม	- ร - ค	- ถ - ร
- - - - -	- ม ร ค	- - - - -	- ร - ค	- - - ถ	- - - ช	- - - ม	- - - ร
- ม - ร	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ค				

26. เพลงร่ำร้องโบราณ

- - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ช	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ทลช	- ล-ช
- ทลช	- ล-ช	- ทลช	- ล-ช	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช
- ร-ช	- - ลท	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - -
- - - ช	- ฟมร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ร
- ฟมร	- ม-ร	- ฟมร	- ม-ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร
- - - ช	- - - ม	- มรค	- คคค	- - - ล	- - - ค	- - รม	- ช--
- - - ค	- - - ร	- - - ม	- รคร	- - - ค	- - - ค	- - - ค	- - - ค
- - - -	- - - ช	ลท-ล	- ม-ร	- - - ท	- - - ท	- - - ท	- - - -
- - - -	- ม-ร	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ล
- - - -	- ร-ท	- ล-ท	- ลชล	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ช

27. เพลงจีนปะกะทะ

ท่อน 1

- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ถ ท	- ร - ถ	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	ค ค ค ค	- ช - ค	- - - -	- ร ค ถ	- ช - ค	- ช - ค	- ค - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - ช	- - - ม	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน 2

- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ถ ท	- ร - ถ	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม ช ถ	ช ถ ค ช	- - - -	ม ช ถ ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ถ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	ร ค ม ร	- - - ม	ช ถ ค ช	- - - -	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - ช	- - - ม	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

28. เพลงเชิดจีนคั่วห้ำ

- - - ค	- - - ถ	- - - ช	- - - ม	- - ช ม	- ค - ถ	- ช - ม	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ค	- ร ร ร	- ค - ม	- ร - ร	- ช - ม	- ม - ม	- - ร ค	ร ม - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค ร ม	- ช - ถ	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ถ	ค ถ ช ม	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ค	- - - ถ	- ช - ม	ร ค - ร	- - - ม	- ช - ร	- ม - ร	- ค - ถ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ค	- - - ช	ถ ช ม ช	- ถ - ค
---------	---------	---------	---------

29. เพลงจันทรา

- - - ค	- - - ถ	- - - ช	- - - ม	- - ช ม	- ค - ถ	- ช - ม	ร ค - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค ร ม	- ช - ร	- ค - ร	- - - -	- ช - ม	ม ม ม ม	- - - ร	- ม - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ค - ร	- ม - ช	- - ถ ช	ถ ช - -	- ค ค ค	ร ม - ร	- - - ค	- - - ถ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ร	- - - ค	- - - ถ	- - - ช	- - - ม	- - ช ถ	- ค - ช	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

30. เพลงอาหนู

- - - ค	- - - ถ	- - - ค	- - - ถ	- ค - ถ	- ช - ม	- ร - ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม ช ถ	- ค - ช	- ม ช ถ	- ค - ช	- ถ - ช	- ม - ร	- ค - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม - ช	- ม - ร	- - - ค	- - - ถ	- - ค ช	- ถ - ค	- ร - ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ม - ช	- ม - ร	- - - ค	- - - ถ	- - ค ช	- ถ - ค	- ถ - ค	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

31. เพลงจิ้งจอก

- - - -	- - - ค	- - - ม	- - - ช	- - - ถ	- - - ค	- - - ร	- ม - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ค	- - ร ม	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - ถ	ช ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ม - ช	- ถ - ร	- ค - ถ	- - ค ถ	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ร	- ม - ร	- ม - ช	- - - ม	- ช - ม	- ร - ค	- ถ - ร	- ม - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สร้อย

- - - -	- ค - ม	- - ช ถ	- ค - ช	- - - -	- ค - ม	- - ช ถ	- ค - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ร	- ม - ร	- ม - ช	- - - ม	- ช - ม	- ร - ค	- ถ - ร	- ม - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

32. เพลงกราวจีน

- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่

วงรับ

- - - ท	- ท - ล	- ค - ท	- ล - ช	- - - ช	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พร้อมกัน

- ช - ช

- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ล - -	- ท - ร	ร ร ร ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ล - -	- ท - ร	ร ร ร ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ท	- ล - -	- ค - ท	- ล - ช	- - - ท	- ล - -	- ค - ท	- ล - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ล	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช	- - - ล	- ท - ช	- - - ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท	- ท ท ท
---------	---------	---------	---------

- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เว้นสำหรับกลองบรรเลงก่อนกลับต้น 4 ห้อง

33. เพลงคันทนาคราช

- - - -	- ทลช	- ร-ช	- ชลท	- ทรม	ชมรท	- ทรท	รล - ท
---------	-------	-------	-------	-------	------	-------	--------

- - - -	- ททท	- ท--	- ล-ท	- - - -	มมมม	- ม--	- ร-ม
---------	-------	-------	-------	---------	------	-------	-------

- รนฟ	ลฟมร	มฟมร	มรดท	- - - -	ลลลล	- ทลช	- ม-ล
-------	------	------	------	---------	------	-------	-------

- - - -	- ช-ท	- ร-ล	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ล	- - - ช
---------	-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- - - ม	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	ชมรท	- ร-ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	------	-------

- - - -	- ทลช	- ร-ช	- ชลท	- ทรม	ชมรท	- ทรท	รล - ท
---------	-------	-------	-------	-------	------	-------	--------

- - - -	- ททท	- ท--	- ล-ท	- - - -	มมมม	- ม--	- ร-ม
---------	-------	-------	-------	---------	------	-------	-------

- รนฟ	ลฟมร	มฟมร	มรดท	- - - -	ลลลล	- ทลช	- ม-ล
-------	------	------	------	---------	------	-------	-------

- - - -	- ช-ท	- ร-ล	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ล	- - - ช
---------	-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- - - ม	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- ชลท	- ร-ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-------	-------

- - - -	มมมม	- ท-ร	- ม-ท	- - - -	- - - -	- ท-ร	- ม-ล
---------	------	-------	-------	---------	---------	-------	-------

- - - -	- ท-ล	- มรท	รทลช	- มรท	รทลช	- ม-ร	รร-ม
---------	-------	-------	------	-------	------	-------	------

- ลชม	ชมรท	- ล-ท	- ร-ม	- ช-ช	- ล-ช	- ล-ท	- ร-ม
-------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

- ลชม	ชมรท	- ล-ท	- ร-ม	- ช-ช	- ล-ช	- ล-ท	- ร-ม
-------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

34. เพลงเชิดตัวที่ 17

รรมร	ครมร	คทลท	ครมร	ฟรมฟ	ทมรท	มรฟม	ชฟลช
------	------	------	------	------	------	------	------

รลทล	ชลมฟ	ชลทม	ทลช-	ลชมร	ชมรท	มรทล	รทลช
------	------	------	------	------	------	------	------

รรมร	ครมร	คทลท	ครมร	ฟรมฟ	ทมรท	มรฟม	ชฟลช
------	------	------	------	------	------	------	------

รลทล	ชลมฟ	ชลทม	ทลชม	- ร - ช	--ลท	-ล-ท	ทท-ล
------	------	------	------	---------	------	------	------

- ท - ล	-ช-ม	-ช-ล	-ช-ช	ทลชม	ลชมร	ชมรท	มรทล
---------	------	------	------	------	------	------	------

รทลช	ร ร - ม	- ช - ล	- ท - ล	-ช-ม	-ร-ช	--ลท	-ล-ร
------	---------	---------	---------	------	------	------	------

- ท - ล	-ทลช
---------	------

เพลงกราวจีน

เพลงจีนปะกะทะ

เพลงพื้นเมืองจีนเตง

เพลงระบำไต้หวัน

เพลงโอดจีน ทางที่ 1

บรรณานุกรม

ค้นฉบับสมุดไทยหอพระสมุดวชิรญาณ

กลอนบทละครเรื่องไชยทัต เล่ม 1. ความเก่า. เลขที่ 48 ตู้ 114 ชั้น 1/4 มัคที่ 20. ประวัติ หอชื่อ
ร.ศ. 126.

----- เล่ม 6. ความเก่า. เลขที่ 56 ตู้ 114 ชั้น 1/4 มัคที่ 20. ประวัติ หอชื่อ
ร.ศ. 126.

----- เล่ม 7. ความเก่า. เลขที่ 59 ตู้ 114 ชั้น 1/4 มัคที่ 20. ประวัติ หอชื่อ
ร.ศ. 126.

กลอนบทละครเรื่องพระรถเมรี ความเก่า. เลขที่ 4 ตู้ 114 ชั้น 2/2 มัคที่ 43 . ประวัติ ฉบับเก่าของ
หอสมุดวชิรญาณ.

กลอนบทละครเรื่องลักษณวงศ์ ความเก่า. เลขที่ 4 ตู้ 114 ชั้น 2/2 มัคที่ 43 . ประวัติ ฉบับเก่าของ
หอสมุดวชิรญาณ.

กาญจนา อินทรสุณานนท์.(2526) “การขับร้องเพลงไทย.” ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, อุดมศึกษา. 7 (3).

จงจิตรถนอม, ม.จ.หญิง.(2513) “คำปรารภ” พระนคร: โรงพิมพ์กฤษณปกรณ.

จักรพันธ์ โปษยกฤต.(2529). “หุ่นไทย “ . ศิลปินแห่งชาติสาขาวิจิตรศิลป์. เอกสารอัดสำเนา.

ชำนาญโวหาร, พระ.(2471). ไคลยธรรมเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก.

พระนคร. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา.(2464) คำานานเรื่องละครอิเหนา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย.

บาทหลวง. ดาซาร์ค.(2517) จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยาม. แปลโดย สันต์ ท.

โกมลบุตร. กรมศิลปากร จัดพิมพ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

เจ้าพระยา ทิพากรวงศ์.(2503). “พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1,” พระนคร : องค์การค้า
ของคุรุสภา.

----- . (2504) “พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3” เล่ม 1. พระนคร : องค์การค้า
ของ คุรุสภา.

----- . (2521) “พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4” พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร :
องค์การค้าคุรุสภา.

ธนิต อยู่โพธิ์.(2511). “โขน”, พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสิวพร. (กรมศิลปากร จัดพิมพ์).

เจ้าฟ้ากรมพระยาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ นริศรานุกติวงศ์. (2514). “ชุมนุมบทละคอนและ
บทขับร้อง,” พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสืพร.

----- . (2506) บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ. ประทาน พระยาอนุমানราชชน. 5 เล่ม.

- พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. เล่ม 1.

----- . (2462) ประชุมบทละคอนคึกคำบรรพ์ ฉบับหลวง. พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา,

----- . (2504) บทหุ่นจีน ของกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ. พระนคร: องค์การค้าคุรุสภา.

มนตรี ตรีโมท. (2497) การละเล่นของไทย, พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์.

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2535) “หลักการประพันธ์เพลงไทยเบื้องต้น,” เอกสารประกอบคำสอน

ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์กรุงเทพฯ.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิสันตราวี จักรพันธุ์ โปษยกฤต (กันยายน, 2517) “หุ่นกระบอกโรงสุคท้ายของเมืองไทย,” ภูมิต

5 (42, ปีที่หลัง) : 78 - 84

เสถียร โกเศศ. (2516). “วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย”, กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์

คลังวิทยา.

อนุก นาวิกมูล. (2523, 20 กรกฎาคม) “หุ่นมีดัว,” อนุสาร อ.ส.ท. 7 (120) : 51, 57 - 59

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชัยวุฒิ ดินปรังค์
วัน เดือน ปีเกิด	4 ตุลาคม 2504
สถานที่เกิด	อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	38 หมู่ 5 ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักดนตรีบำบัด ระดับ 5
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู สว่างคนิवास สภาอากาศไทย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2517	สำเร็จการศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนวัดโบสถ์ บนน นนทบุรี
พ.ศ. 2520	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมที่โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพ ฯ
พ.ศ. 2523	สำเร็จการศึกษาระดับประโยควิชาชีพชั้นต้นที่ วิทยาลัยนิเทศการ กรุงเทพ ฯ
พ.ศ. 2525	สำเร็จการศึกษาจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรุงเทพ ฯ แผนกช่างไฟฟ้า
พ.ศ. 2530	สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาจาก ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ ฯ
พ.ศ. 2535	CERTIFICATE 1 nd grade of Akaboshi MusicTherapy Method Session Leder JAPAN
พ.ศ. 2540	CERTIFICATE 2 nd grade of Akaboshi MusicTherapy Method Session Leder JAPAN
พ.ศ. 2545	สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต(ศป. ม)วิชาเอกมานุษยวิทยาวงศ์วิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร